

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Důchodová reforma České republiky

Ivana Altmanová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Ivana Altmanová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Důchodová reforma České republiky

Název anglicky

Pension reform in the Czech republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení důchodové reformy v ČR z hlediska zabezpečení občanů v postproduktivním věku a zhodnocení problémů a nedostatků, které narušují funkčnost a udržitelnost stávajícího důchodového systému. Přínosem diplomové práce bude návrh alternativ k zabezpečení občanů ve stáří.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. V teoretické části budou vysvětleny základní pojmy a kategorie formou literární rešerše. V analytické části bude provedena analýza důchodové reformy a principů fungování jednotlivých důchodových pilířů. V závěru diplomové práce bude provedeno celkové zhodnocení, vč. vlastních námětů.

V diplomové práci bude využita metoda sekundárního sběru dat, analýza dokumentu, syntéza, deskripce a komparace.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

důchodový systém, důchodová reforma, penzijní společnosti, důchodové pilíře, finanční správa, demografický vývoj

---

Doporučené zdroje informací

- BEZDĚK V.: Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reforem) I. a II. díl. Praha: ČNB, 2000, 125 s.
- Česko. Zákon č. 426/2011 Sb. ze dne 28.12.2011 o důchodovém spoření
- Česko. Zákon č. 427/2011 Sb. ze dne 28.12.2011 o doplňkovém penzijním spoření
- GREGOROVÁ, Zdeňka. Důchodové systémy. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 212 s. ISBN 80-210-2003-2
- KREBS, V. a kol. Sociální politika. 5. přepracované a aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 554 s. ISBN 978-80-7357-2761-1.
- Pensions at a Glance 2013: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries. [on-line]. OECD. Dostupné z [www: www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm](http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm)
- RYTÍŘOVÁ, Lucie. Důchodový systém v České republice: přehledný a srozumitelný popis I., II. a III. pilíře, srovnání výhod a nevýhod jednotlivých pilířů, kolik zaplatíte a kolik dostanete. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2013. 115 s., ISBN 978-80-7263-821-5
- WILLMORE, L.: Three Pillars of Pensions? A Proposal to End Mandatory Contributions [on-line]. DESA Discussion Paper Series. Dostupné z [www: http://www.un.org/esa/esa00dp13.pdf](http://www.un.org/esa/esa00dp13.pdf)
-

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Dobroslava Pletichová

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 16. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Důchodová reforma České republiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 23.3.2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Dobroslavě Pletichové za odborné konzultace a cenné rady při zpracování mé diplomové práce.

Důchodová reforma České republiky

Pension reform in the Czech republic

Souhrn

Důchodový systém České republiky se potýká s řadou problémů, které ohrožují jeho funkčnost, stabilitu a dlouhodobou finanční udržitelnost. Důchodová reforma se za těchto podmínek stává nevyhnutelným krokem. Opatření, která měla stabilizovat oblast zabezpečení občanů ve stáří byla do českého důchodového systému zavedena v rámci velké systémové důchodové reformy s účinností od 1.1.2013. Výsledkem tohoto kroku bylo zavedení kapitalizačního pilíře a přeměna českého důchodového systému na třípilířový. Nedostatečný zájem obyvatelstva o tento II. důchodový pilíř, z důvodu špatné informovanosti obyvatel, jeho nevýhod, a změn politického prostředí, jsou příčinou plánovaného ukončení druhého pilíře k 1.1.2016. Diplomová práce se zabývá obecnou problematikou zabezpečení občanů ve stáří, charakteristikou současného stavu důchodového systému a komparací s důchodovými systémy ve vybraných zemích EU.

Klíčová slova: důchodový systém, důchodová reforma, penzijní společnosti, důchodové pilíře, finanční správa, demografický vývoj

Summary

The pension system in the Czech Republic is facing lots of problems which threaten its functionality, stability and long term financial sustainability. Under these circumstances a pension reform has become an inevitable move. Measures, which were meant to stabilize the security of the elderly people, were introduced into the Czech pension system during big system pension reforms, which came into force on 1.1.2013. As a result of this move, a new pillar for increasing the value of the invested capital by its investors was introduced, which caused the transformation of the Czech pension system into a three pillar system. Insufficient interest of the Czech people in the pension savings due to poor awareness of the people, disadvantages of the pillar and change of political environment, caused the termination of the second pillar to 1.1.2016. The diploma thesis deals with general issues of the security of the elderly people, description of the current set up of the pension system and comparison of the pension system with other systems of selected EU countries.

Keywords: pension system, pension reform, pension companies, pension pillars, financial administration, demographic development

Obsah

1 ÚVOD	4
2 CÍL PRÁCE A METODIKA	5
3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	6
3.1 Obecná problematika zabezpečení občanů ve stáří	6
3.2 Klasifikace penzijních systémů	7
3.2.1 Financování penzijních systémů	7
3.2.2 Konstrukce penzijních dávek	8
3.3 Pilířové uspořádání penzijních systémů	9
3.4 Vývoj důchodového systému v ČR po roce 1989.....	13
3.4.1 „Malá důchodová reforma“	14
3.4.2 „Velká důchodová reforma“	16
3.5 Struktura českého důchodového systému po 1.1.2013	18
3.5.1 První pilíř – povinné důchodové pojištění	19
3.5.2 Druhý pilíř – důchodové spoření	24
3.5.3 Ukončení druhého pilíře	30
3.5.4 Třetí pilíř – doplňkové penzijní spoření	32
4 ANALYTICKÁ ČÁST	38
4.1 Analýza hlavních problémů českého důchodového systému	38
4.1.1 Analýza demografického vývoje ČR	39
4.1.2 Analýza důchodového účtu ČR	43
4.1.3 Zrušení důchodového spoření – dopady na státní rozpočet	46
4.1.4 Výhled důchodového účtu ČR	47
4.2 Důchodové systémy ve vybraných zemích EU a jejich komparace	50
4.2.1 Dánsko	51
4.2.2 Nizozemí	55
4.2.3 Finsko	57
4.2.4 Komparace důchodových systémů vybraných zemí EU	60
5 VÝSLEDKY A DISKUZE	65
5.1 Návrhy a doporučení pro důchodový systém České republiky	67
6 ZÁVĚR	73
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	76
SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ	86
SEZNAM PŘÍLOH	87
8 PŘÍLOHY	88

1 ÚVOD

Systémy důchodového zabezpečení jsou v posledních desetiletích vystaveny naléhavé potřebě rozsáhlých změn, či dokonce reforem. Neustálé stárnutí obyvatelstva, vysoká míra závislosti na státních penzijních systémech a výše vyplácených dávek jsou hlavními faktory vedoucími k nárůstu výdajů na důchody, které jsou nejdůležitější složkou tzv. mandatorních výdajů. Tento trend je patrný ve všech vyspělých evropských zemích a promítá se i do českého důchodového systému. V posledních letech deficit penzijního systému tvoří nezanedbatelnou část deficitu státního rozpočtu a podílí se na jeho neustálém prohlubování. Tento jev ohrožuje nejen ekonomický vývoj země, ale také podmínky a kvalitu života lidí. Stávající důchodový systém se stává z dlouhodobého hlediska neudržitelným a otvírá se tak prostor k diskusi, jak učinit důchodový systém do budoucna udržitelný a zároveň dosáhnout přiměřeného životního standardu pro občany, kteří dosáhnou postproduktivního věku.¹

Opatření, která měla stabilizovat situaci v oblasti důchodů, byla do českého důchodového systému zavedena s účinností od 1.1.2013 pod označením „Velká důchodová reforma“. Důsledkem těchto kroků bylo zavedení druhého pilíře a český důchodový systém se tak po vzoru mnohých evropských zemí stal třípilířový. Předpokladem bylo, že druhý pilíř v podobě důchodového spoření sníží vysokou závislost českých penzistů na státních důchodech a penzijní dávky rozloží mezi státní a soukromý sektor. Provedená reforma měla být východiskem k zajištění finanční udržitelnosti důchodového systému, která se díky dlouhodobému demografickému vývoji stávala čím dál tím více problematická. Nedostatečný zájem obyvatelstva o tento produkt a jeho zavedení bez souhlasu širokého politického spektra zapříčinily jeho brzký zánik. Ukončení druhého pilíře českého důchodového systému lze očekávat k 1.1.2016.

Je zřejmé, že k udržení funkčního a stabilního důchodového systému je potřeba realizovat řadu kroků, které systém zabezpečí před demografickými a ekonomickými vlivy. Vzhledem k nastalé situaci spojené se zavedením a zrušením druhého pilíře je zřejmé, že nalézt takovéto řešení, které by zajistilo stabilitu penzijního systému a zároveň bylo pro české občany přijatelné, nebude vůbec jednoduché.

---

¹ V. Bezděk. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, str. 9

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem diplomové práce je zhodnocení současného stavu důchodového systému v České republice a dále předložení návrhů na zmírnění problémů a nedostatků, které narušují jeho funkčnost a udržitelnost a vyvolávají potřebu provedení reformy důchodového systému České republiky.

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. V teoretické části budou vysvětleny základní pojmy a kategorie formou literární rešerše. Cílem této části práce bude vymezení problematiky zabezpečení občanů ve stáří, klasifikace penzijních systémů a charakteristika současné podoby důchodového systému České republiky. Dále bude pozornost věnována vývoji českého důchodového systému od roku 1989 až po systémovou reformu z roku 2013.

Analytická část bude zaměřena na identifikaci hlavních problémů současného důchodového systému a jejich vlivu na jednotlivé důchodové pilíře. V této části bude provedena analýza demografického vývoje obyvatelstva, analýza současného stavu důchodového účtu ČR a posouzení očekávaných dopadů předpokládaného zrušení důchodového spoření na stav důchodového účtu v letech 2015 až 2017. V závěru analytické části práce bude proveden rozbor důchodových systémů ve vybraných zemích EU a následně bude provedena jejich komparace s důchodovým systémem České republiky.

V závěru práce budou uvedena doporučení, která reflektují aktuální situaci spojenou s ukončením druhého pilíře, a budou navržena opatření, která by mohla přispět ke stabilitě a finanční udržitelnosti důchodového systému České republiky.

V diplomové práci bude využita metoda sekundárního sběru dat, analýza dokumentu, syntéza, deskripce a komparace. Pro zpracování diplomové práce budou využity zdroje informací zejména z internetového portálu Českého statistického úřadu, Eurostatu, Ministerstva práce a sociálních věcí, Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí a studie Melbourne Mercer Global Pension Index.

3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

3.1 Obecná problematika zabezpečení občanů ve stáří

Stárnutí populace je významným demografickým problémem většiny vyspělých zemí světa. Nejinak je tomu i v České republice. V posledních desetiletích se vedou ohledně tohoto tématu neustálé diskuze, jak na úrovni jednotlivých národních států, tak na poli mezinárodním. Řešení této problematiky je úkolem systémů důchodového zabezpečení, které mají zaopatřit právě ty občany, kteří již dosáhli postproduktivního věku a ztratili hlavní zdroj příjmů své obživy. Jedná se tedy o instituce, jejichž hlavním úkolem je zajištění přijatelné životní úrovně občanů ve stáří, a to prostřednictvím souhrnu určitých opatření vedoucích ke krytí sociálních rizik. Konkrétní podoba důchodových systémů vychází ze sociálního zabezpečení dané země.

Stát je nejvýznamnějším a zároveň nezastupitelným subjektem sociální politiky. Sociální zabezpečení jakožto součást sociální politiky je soubor právních norem, institucí a opatření, jehož cílem a úkolem je uspokojování sociálních potřeb občanů a pomoc státu občanům při tzv. sociálních událostech.² V České republice je pod pojmem sociální zabezpečení zahrnuto důchodové a nemocenské pojištění, což vyplývá ze zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

System sociálního zabezpečení České republiky je členěn do tří na sebe navazujících, ale relativně samostatných systémů. Toto členění je důležité pro učení nároku občana na sociální dávky a služby. System sociálního pojištění, pod který spadá důchodové pojištění, penzijní připojištění a nemocenské pojištění, slouží k řešení sociálních situací spojených se ztrátou příjmu, na které se lze dopředu připravit odložením současné spotřeby (např. mateřství, stáří, invalidita, nemoc). System státní sociální podpory je určen především ke krytí nákladů na výživu a ostatní základní potřeby rodin s dětmi. V některých případech se podpora poskytuje v závislosti na výši příjmu (např. příspěvek na dítě, příspěvek na dopravu, sociální příspěvek). Třetí system - system sociální pomoci je určen pro občany

---

² KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 194

nacházející se v hmotné nebo sociální nouzi a nejsou schopni si pomoci vlastními silami a nesplnili podmínky pro nárok na státní zaopatření.³

3.2 Klasifikace penzijních systémů

Smyslem penzijních systémů je zabezpečit dostatečné množství prostředků nutných k výplatě penzijních dávek občanů v důchodovém věku. Penzijní systémy lze třídit podle různých hledisek a kritérií.

3.2.1 Financování penzijních systémů

Způsob financování je jedno z hlavních kritérií třídění penzijních systémů. Rozlišujeme celkem 5 způsobů financování – čistý PAYG, PAYG s tzv. nárazníkovým fondem (buffer fund), částečně fondový přístup, plně fondový přístup a tzv. notional funding. V praxi jsou pak nejčastěji používané PAYG a plně fondové financování.⁴

Průběžné financování neboli PAYG (Pay-As-You-Go) vychází z toho, že ekonomicky aktivní obyvatelé průběžně přispívají do penzijního systému a z těchto prostředků jsou okamžitě vypláceny peníze současným důchodcům. Tento systém je postaven na principu mezigenerační solidarity a redistribuce. Výhodou tohoto systému je, že se občan nemusí příliš starat o své zabezpečení v důchodovém věku, protože za něj tuto odpovědnost přebírá stát. Solidarita tohoto systému se projevuje i tím, že lidem, kteří během svého produktivního věku dosahovali velmi nízkých příjmů, je v penzi zajištěn určitý minimální životní standard. Nevýhodou tohoto systému je jeho citlivost na demografický vývoj a ani nelze předpokládat jeho odolnost vůči ekonomickým změnám. Klesající míra porodnosti, prodlužující se délka života nebo z ekonomických ukazatelů rostoucí míra nezaměstnanosti ohrožují finanční stabilitu tohoto systému. Jednoduše řečeno, tyto systémy mohou fungovat pouze tehdy, když počet plátců pojistného vysoce převyšuje počet důchodců, což je v dnešní době stárnutí populace naprosto nereálná situace a průběžně financované penzijní systémy se dostávají do kritického stavu.⁵

---

³ KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 177

⁴ BEZDĚK, V., *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, str. 12

⁵ BEZDĚK, V., *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, str. 12- 13

Druhou základní formou financování je plně fondové financování tzv. FF (Fully Funded). Tento systém již není závislý na mezigenerační solidaritě, ale vyplacená důchodová dávka plně závisí na výši příspěvků, které si jednotlivec v průběhu svých produktivních let naspořil a na míře jejich zhodnocení na kapitálových trzích. Tento systém je na rozdíl od PAYG odolný vůči demografickým vlivům. Je to způsobeno tím, že odpovědnost za zabezpečení ve stáří je přesunuta ze státu na jednotlivce. Riziko fondového financování spočívá v citlivosti na výkyvy na finančních trzích. Stát v případě této formy financování vytváří a kontroluje dodržování pravidel pro fungování fondů a působí jako informační a motivační prvek podporující odpovědnost jednotlivců za své zabezpečení ve stáří.⁶

Kromě těchto základních systémů financování stojí dále za zmínku tzv. notional funding, který lze do češtiny přeložit jako systém „zdánlivě definovaných příspěvků“. V některé literatuře bývá označován jako NDC systém (Notional Defined Contribution). Tento systém je kombinací PAYG systému a plně fondového financování. Princip tohoto systému spočívá v tom, že účastníci odvádí své příspěvky do státního rozpočtu, ze kterých jsou stejně jako v PAYG systému okamžitě vypláceny důchody současným penzistům. Rozdíl od PAYG spočívá v tom, že každému účastníkovi je veden jeho „zdánlivý“ individuální účet, na který jsou mu připisovány jeho příspěvky a jejich zhodnocení v čase – tyto úspory jsou však pouze hypotetické. V okamžiku odchodu do důchodu jsou úspory na individuálním účtu převedeny na doživotní anuitu, jejíž výše je přímo závislá na celkových úsporách na individuálním účtu a nepřímou závislost na průměrné očekávané délce života generace nastávajících důchodců.⁷

3.2.2 Konstrukce penzijních dávek

Postup stanovení penzijních dávek vychází ze zvoleného penzijního plánu. V praxi se můžeme setkat se 2 základními typy – příspěvkově definované a dávkově definované penzijní plány.

Dávkově definované systémy označovány jako DB (defined benefit) garantují určitou výši vyplacených důchodových dávek. Výše příspěvku do systému se odvíjí od předem

---

⁶ BEZDĚK, V., *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, str. 13

⁷ BEZDĚK, V., *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, str. 12-14

stanovené výše dávky. Parametry, které ovlivňují výši této dávky, jsou především počet let odvádění příspěvků do systému a výše příjmů jednotlivce.⁸ V posledních letech lze vypočítat trend přechodu z dávkově definovaných systémů na příspěvkově definované systémy. Důvodem je stárnutí populace vyvíjející tlak na finanční náročnost DB systémů.⁹

Naopak u příspěvkově definovaných penzijních systémů (DC – defined contribution) výše budoucího důchodu závisí na výši odvedených příspěvků a na jejich zhodnocení na kapitálovém trhu. V tomto případě je nejprve stanovena výše příspěvku a výše dávky se stanoví až následně. Jedinec nedisponuje takovou mírou jistoty ohledně svého budoucího důchodu jako v předchozím případě.¹⁰

Dalšími možnými kritérii členění penzijních plánů může být, zda jsou provozovány veřejným nebo soukromým sektorem, vztah penzijních systémů k daňovému prostředí či míra zapojení občanů do systému. Tím se rozumí, jestli je účast dobrovolná nebo povinná. Dobrovolnou iniciativu pak můžeme dále rozdělit na individuální a kolektivní (např. podnikové penzijní plány).¹¹

Neméně důležitým kritériem při konstruování penzijních systémů je forma solidarity. Nejčastěji rozlišujeme mezigenerační a vnitrogenerační solidaritu. Mezigenerační solidaritou se rozumí redistribuce prostředků mezi ekonomicky aktivními a neaktivními jedinci. Přerozdělování prostředků mezi jedinci s různě vysokými příjmy označujeme jako solidaritu vnitrogenerační.¹²

3.3 Pilířové uspořádání penzijních systémů

Lze konstatovat, že ve většině zemí jsou penzijní systémy rozloženy mezi veřejný sektor reprezentovaný státem a privátní sektor. Míra zastoupení jednotlivých sektorů je dána historickými, ekonomickými a demografickými aspekty daných zemí. Povinnou účast si

---

⁸ BEZDĚK, V., *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, str. 14

⁹ MUSILOVÁ, Z., ŠLAPÁK M., HOLUB M., *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarska a USA*, str. 78

¹⁰ BEZDĚK, V., *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, str. 14

¹¹ BEZDĚK, V., *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, str. 11, 12, 15

¹² ŠULC, J., *Alternativy reformy penzijního systému v České republice*, str. 15

prozatím ponechává stát u státních penzijních systémů a účast u soukromých penzijních plánů je většinou dobrovolná.

Pod pojmem „pilíř“ můžeme rozumět zdroj příjmů v penzi. V případě zcela veřejné penze má občan v penzi příjem pouze od státu. Když je penze pouze soukromá, má v penzi příjem pouze ze svých naspořených prostředků. U třípilířového systému může občan v penzi čerpat až tři druhy příjmů (z každého jednotlivého pilíře).¹³

Pokud bychom chtěli penzijní systémy hodnotit z hlediska jejich rizikovosti, zajisté by zvítězil průběžně financovaný, který svým účastníkům zaručuje vyplácení důchodové dávky v reálné výši a zajištění určité životní úrovně. Nicméně tento systém je schopen fungovat pouze v případě, že země dosahuje ekonomického růstu a počet ekonomicky aktivních obyvatel převyšuje počet obyvatel ekonomicky neaktivních. V současné době je pro vyspělé země charakteristický spíše opačný trend, a proto většina evropských zemí přistupuje k reformním krokům s větší či menší intenzitou, jejichž cílem je poskytnout sociální ochranu občanům ve stáří a podpora ekonomického růstu. Výsledkem je, že většina zemí EU i ostatní vyspělé země světa transformovali svůj důchodový systém na určitou variantu tzv. třípilířového systému.¹⁴ Ten, pokud je správně nastaven, může být úspěšný.

Na tento třípilířový systém existují různé pohledy, mimo jiné členění dle Zprávy Světové banky z roku 1994, kdy systém lze členit podle poskytovatele důchodů. Důchody v tomto systému se dělí na veřejné důchody, jejichž zdrojem jsou vládní schémata, na zaměstnanecké penzijní pojištění zajišťované zaměstnavateli nebo odbory a osobní důchody, kde jsou zdrojem osobní anuity. Světová banka vytvořila ještě jeden rámec odlišný od předchozího přístupu, kde systém rozdělila na nepříspěvkový pilíř, ze kterého

---

¹³ *Tři pilíře důchodového systému*. [on-line]. Dostupné z www: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/duchodove-systemy/tri-pilire-duchodoveho-systemu/>

¹⁴ KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 209

jsou čerpány základní důchody, na příspěvkový pilíř, kam jsou odváděny tzv. nucené úspory a třetí pilíř je opět příspěvkový, ale založený na dobrovolném spoření.¹⁵

I. pilíř důchodového systému

První pilíř důchodového systému můžeme také označit jako základní všeobecný důchodový systém. Tento pilíř je většinou povinný a univerzální, je postaven na účasti veškerého obyvatelstva dané země na důchodovém pojištění. Jeho fungování je garantováno státem a je většinou financován průběžným způsobem. Základní systém může být buď součástí sociální pomoci, kdy jsou vypláceny dávky jedincům nacházejícím se v hmotné nouzi, nebo může poskytovat minimální důchod všem jedincům za předpokladu splnění určitých kritérií (zpravidla se jedná o dosažení určité věkové hranice). Další alternativou je, že funguje jako pojistný systém, který je odvozován z předchozích příjmů. Základní systém vychází z principu mezigenerační solidarity a jsou z něj vypláceny dávky, které by měly nahradit výdělky dosahované během pracovního života.¹⁶

II. pilíř důchodového systému

Druhý pilíř neboli doplňkové penzijní systémy můžeme chápat jako nadstavbu k základním důchodovým systémům. Jejich cílem je poskytnutí další dávky v důchodovém věku než pouze penze z prvního státního pilíře. Tento pilíř je vytvořen vlastní soukromou iniciativou občanů a funguje na dobrovolné bázi.¹⁷ V řadě zemí EU jsou za druhý pilíř považovány aktivity zaměstnavatelských subjektů, vedoucí k poskytování starobních důchodů. Za druhý pilíř jsou považovány i doplňkové důchodové systémy, jejichž financování probíhá kapitálovým (fondovým) způsobem.¹⁸ V tomto případě je vytvořen fond, do kterého přispívají zaměstnavatelé i zaměstnanci a nemá státní charakter. Garance

---

¹⁵ WILLMORE, L.: *Three Pillars of Pensions? A Proposal to End Mandatory Contributions* [on-line].

Dostupné z [www: http://www.un.org/esa/esa00dp13.pdf](http://www.un.org/esa/esa00dp13.pdf)

¹⁶ GREGOROVÁ, Z., *Důchodové systémy*, str. 53-58

¹⁷ Dobrovolnost je zde chápána jako dobrovolnost vzniku systému, ne jako dobrovolnost občana se k tomuto systému přihlásit. Toto pravidlo však neplatí vždy. II. pilíř může vzniknout jako dobrovolný, stejně tak může být vytvořen ze zákona. Jako nepovinný funguje II. pilíř např. v USA, Velké Británii, Dánsku či Nizozemí, povinná účast je např. v Bulharsku, Maďarsku, Polsku či Švédsku.

¹⁸ KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 210

státu spočívá ve vytváření legislativních opatření, ochraně práv zaměstnanců, vykonává dohled nad finančními operacemi a technický dohled nad fungováním tohoto pilíře.¹⁹

III. pilíř důchodového systému

Posledním pilířem je důchodové spoření, které představuje individuální spoření občanů. Jedinec si tímto spořením zvyšuje dávku vyplácenou z prvního a druhého pilíře. Tento pilíř je zcela dobrovolný, je založen na vztahu mezi jedincem a institucí poskytující důchodové spoření. Tento pilíř opět není státní, ale jedná se o soukromou iniciativu, kdy stát se na důchodovém spoření podílí většinou pouze poskytováním daňových úlev k důchodovému spoření. Třetí pilíř důchodového systému je spojen s inflačním rizikem, které se v dlouhodobém horizontu může projevit ve výnosech jednotlivých fondů.²⁰

Nastavení parametrů jednotlivých pilířů důchodového systému je unikátní pro každou jednotlivou zemi. Jak již bylo výše zmíněno, velkou měrou se na tomto podílí zejména tradice a ekonomické možnosti dané země. Při transformaci penzijních systémů nesmíme zapomenout i na vysoké transakční náklady s tím spojené. Je třeba zvážit, zda bude z hlediska nákladovosti výhodnější provést hluboké transformační změny celého systému nebo se pouze zaměřit na úpravy parametrů systému stávajícího, a to tak, aby náklady byly efektivně alokovány, aby systém zůstal funkční, maximálně efektivní a minimálně rizikový.²¹

Podoba penzijních systémů je převážně v kompetenci národních států. Evropská unie se sice oblastí důchodových systémů i celého sociálního zabezpečení zabývá velice intenzivně v rámci své komunitární politiky, ale jednotlivým členským státům podává pouze doporučení. Nicméně na úrovni EU byl vytvořen regulační rámec, který se týká 4 bodů: příhraniční koordinace sociálního zabezpečení umožňují volný pohyb pracovníků a rovné zacházení s nimi; zavedení vnitřního trhu s fondovými zaměstnaneckými systémy a vytvoření pravidel chránící jejich účastníky; minimální záruky týkající se zaměstnaneckých důchodů v případě insolvence zaměstnavatele; antidiskriminační

---

¹⁹ GREGOROVÁ, Z., *Důchodové systémy*, str. 58-68

²⁰ GREGOROVÁ, Z., *Důchodové systémy*, str. 68-69

²¹ KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 210

pravidla u povinných i soukromých důchodových systémů.²² Kromě toho existuje ještě na úrovni EU tzv. otevřená metoda koordinace, která napomáhá reformám členských států a podporuje je. V souladu s přijatými společnými cíli mají být důchody přiměřené, důchodové systémy finančně udržitelné a současně moderní a transparentní.²³

3.4 Vývoj důchodového systému v ČR po roce 1989

Celospolečenské změny po roce 1989 a transformace české ekonomiky z centrálně plánovaného hospodářství na tržní ekonomiku byly spojeny i s transformací důchodového systému a celé oblasti sociálního zabezpečení.

V první řadě byla odstraněna diskriminace OSVČ²⁴, které byly postaveny na roveň zabezpečení ostatních výdělečně činných osob. Byla zavedena pravidelná valorizace důchodů a byly zrušeny preference v důchodových systémech (např. osobní důchody a pracovní kategorie). V návaznosti na změny probíhající současně v daňové oblasti bylo v roce 1993 zavedeno pojistné jako zvláštní platba mimo daňový systém. Přijetím zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem v roce 1994 se dosavadní jednopilířový důchodový systém stal dvoupilířovým. Tento zákon umožnil občanům, aby kromě státního důchodu mohli v důchodovém věku čerpat i další dávky, které si v průběhu své pracovní kariéry sami uspoří u komerčních penzijních fondů. Roku 1995 byl přijat nový zákon o důchodovém pojištění, který přinesl potřebnou dynamizaci systému.²⁵ Tímto krokem byly přijaty opatření, jako je postupné zvyšování důchodového věku, změna konstrukce výpočtu důchodu, nové definování invalidity nebo možnost odejít do trvale kráceného předčasného důchodu. V roce 1996 byl zřízen zvláštní účet důchodového pojištění, který, i když je součástí státního rozpočtu, umožňuje definovat bilanci základního důchodového pojištění.²⁶

---

²² *Zelená kniha o důchodech* [on-line]. Dostupné z www: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-302_cs.pdf

²³ KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 212 - 213

²⁴ OSVČ - osoba samostatně výdělečně činná, která má příjmy z podnikání nebo z jiné samostatně výdělečné činnosti.

²⁵ KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 230

²⁶ MPSV: *Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění 2012* [on-line]. Dostupné z www: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf>

Většina změn, která v tomto období proběhla, byla primárně zaměřena na posilování finanční udržitelnosti systému. V letech 1996 - 1997 došlo na příjmové straně ke snížení sazby pojistného z 27,2% na 26%. Možným motivem byla snaha o oživení ekonomiky. Na druhé straně v rámci úsporných opatření došlo k redukci náhradních dob pojištění a ke zpřísnění podmínek pro valorizaci důchodů. Rok 1999 byl významný pro penzijní připojištění se státním příspěvkem, kdy novelou zákona došlo ke zvýšení bezpečnosti vkladů účastníků, ke zvýšení státního příspěvku a byly zavedeny daňové úlevy jak pro zaměstnance, tak pro přispívající zaměstnavatele. Další významnou úpravou prošel systém v roce 2003, kdy došlo ke zvýšení věkové hranice odchodu do starobního důchodu, a to postupně na 63 let pro muže a bezdětné ženy, u ostatních žen zůstává věk diferencován mezi 59 – 62 lety podle počtu vychovaných dětí. Dále byl zrušen jeden ze dvou typů předčasného starobního důchodu, a to dočasně krácený.²⁷

Mezi nejdůležitější opatření přijatá v rámci první etapy důchodové reformy patří postupné prodlužování doby pojištění potřebné pro vznik nároku na starobní důchod z 25 na 35 let; další navyšování důchodového věku na 65 let u mužů a u žen s žádným nebo jedním dítětem, 62 – 64 let u žen s více vychovanými dětmi. Další úpravy byly zaměřeny na redukci náhradních dob pojištění, prodloužení období pro možnost odchodu do předčasného důchodu z 3 na 5 let nebo změna plného invalidního důchodu na starobní důchod při dosažení věku 65 let.²⁸

3.4.1 „Malá důchodová reforma“

Rok 2011 byl ve znamení tzv. „Malé důchodové reformy“, v jejímž rámci byly přijaty parametrické změny důchodového systému, které měly přispět ke zlepšení finanční udržitelnosti systému a zpřesnit dosavadní právní úpravu. Tyto klíčové změny se týkají především prodlužování věku odchodu do důchodu. Dochází ke zrychlení zvyšování odchodu do důchodu u žen o 4 měsíce za rok a u mužů o 2 měsíce za rok. Konečným

---

²⁷ MPSV: *Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění 2012* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf)

²⁸ MPSV: *Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění 2012* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf)

důsledkem bude sjednocení důchodového věku u mužů a žen bez ohledu na počet vychovaných dětí.²⁹

V rámci této malé reformy byly přijaty i nutné úpravy redukčních hranic a sazeb důchodového systému, které vyplynuly z nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 23. března 2010. Dle rozhodnutí Ústavního soudu je první pilíř českého důchodového systému dávkově definovaný vyznačující se vysokou mírou mezigenerační a intergenerační solidarity. Tato vysoká příjmová solidarita má ochraňovat osoby v postproduktivním věku před chudobou. Ústavní soud shledal, že dosavadní právní úprava nedostatečně garantuje právo na přiměřené hmotné zabezpečení a v bodě 59 svého nálezu uvádí: „I při respektování odlišností komerčního a veřejného pojištění, u kterého není možno vycházet z principu čisté ekvivalence (výše plnění plně reflektuje výši pojistného), musí relace mezi výší odvedeného pojistného a výší přiznaného důchodu odrážet i pro jednotlivé účastníky jistou míru přiměřenosti, aby došlo k ústavně konformnímu naplnění čl. 30 odst. 1 Listiny³⁰.“³¹

Tuto míru přiměřenosti můžeme charakterizovat pomocí tzv. individuálního náhradového poměru³², který je v České republice velice nepříznivý vůči osobám s dvoj- a vícenásobkem průměrné mzdy v porovnání s jedinci, kteří dosahují podprůměrných příjmů. Dle studie OECD „Pension at a Glance 2013“ patří ČR stále mezi země s největší solidaritou bohatých k chudým. Občan pobírající v Česku polovinu průměrné mzdy měl v roce 2013 čistý náhradový poměr ve výši 99,1%, zatímco u občana pobírajícího mzdu ve výši 1,5 násobku průměrné mzdy činí čistý náhradový poměr pouze 51,6%.³³ Náhradový poměr u vysokopříjmových jedinců se oproti stavu před malou důchodovou reformou

---

²⁹ ČSSZ: *Starobní důchody* [on-line]. Dostupné z www: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

³⁰ Listina základních práv a svobod

³¹ Sbírka zákonů: *Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2010 ve věci návrhu na zrušení § 15 zákona č. 155/1991 sb., o důchodovém pojištění.*

³² Čistý náhradový poměr – porovnává čistou mzdu dosahovanou před odchodem do důchodu s důchodem.

³³ *Pensions at a Glance 2013: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries* [on-line]. Dostupné z www: www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm

zlepšil, ale pouze nepatrně (50,3% v roce 2011).³⁴ Přehled čistých náhradových poměrů v jednotlivých zemích OECD je uveden v Příloze č. 1 diplomové práce.

Pro naplnění nálezu Ústavního soudu došlo ke změně systému tvorby redukčních hranic s účinností od 30. září 2011. Výše redukční hranice se určí ve vazbě na průměrnou mzdu, která je společně s dalšími výpočtovými prvky obsažena ve vyhlášce Ministerstva práce a sociálních věcí. Tímto krokem se zamezilo, aby si vláda tuto hranici každoročně libovolně upravovala. V období od 30.9.2011 do roku 2015 budou stále tři redukční hranice, ale v každém roce se mění procentní výměra příjmů započítaných do výpočtového základu. Od roku 2015 budou existovat již jen dvě redukční hranice, první ve výši 44 % průměrné mzdy a druhá ve výši 400 % průměrné mzdy. Příjmy nad horní redukční hranici se již nebudou do výpočtu důchodu započítávat. Příjmy do první redukční hranice se budou započítávat celé, tedy ve výši 100 %, příjmy ve druhé redukční hranici se budou započítávat ve výši 26 %.³⁵ Přehled stanovení redukčních hranic v období před 30.9.2011 až do konce roku 2015 je uveden v Příloze č. 2 diplomové práce.

3.4.2 „Velká důchodová reforma“

O nutnosti provedení reformy českého důchodového systému se vedou diskuze již od 90. let minulého století. Jejich příčinou je nepříznivý demografický vývoj populace. Rodí se méně dětí, lidé se dožívají vyššího věku a prodlužuje se střední délka života. Stárnutí populace spolu s nižší porodností vedou ke snižování počtu ekonomicky aktivních obyvatel, tedy plátců pojistného důchodového pojištění, ze kterého jsou vypláceny starobní důchody současných penzistů. Tímto dochází k nárůstu rozdílu mezi vyplácenými důchody a výnosy důchodového pojištění a tento rozdíl musí být dotován z výnosu jiných daní, resp. stát si na ně musí půjčovat, a tak zadlužovat budoucí generace daňových poplatníků. Stávající důchodový systém se také vyznačuje vysokou závislostí českých penzistů na státních důchodech. Vysoká míra solidarity, kdy výše důchodů jen málo zohledňuje výši

---

³⁴*Pensions at a Glance 2011: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries* [on-line]. Dostupné z [www: www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm](http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm)

³⁵*Redukční hranice – vyměřovací základ* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.duchody-duchodci.cz/osobni-vymerovaci-zaklad.php](http://www.duchody-duchodci.cz/osobni-vymerovaci-zaklad.php)

příjmů dosahovaných v produktivním věku, se odráží jen ve velmi nízké míře zásluhovosti a individuální odpovědnosti lidí za své příjmy ve stáří.³⁶

Na základě delegace politických stran byl na jaře roku 2004 vytvořen tzv. Tým expertů neboli Bezděkova komise, která se měla zabývat problematikou důchodového systému. Výsledkem činnosti bylo v roce 2005 předložení Závěrečné zprávy výkonného týmu Bezděkovy komise. Hlavním úkolem komise bylo porovnání předložených návrhů jednotlivých politických stran. Z provedených analýz vyplynulo, že stávající důchodový systém je dlouhodobě neudržitelný a provází ho velké deficity. Proto se výkonný tým ve své závěrečné zprávě dále zaměřil na východiska, která by měla tomuto negativnímu jevu v dlouhodobém horizontu zabránit. Reforma by se měla zaměřit především na výdajovou stránku důchodového systému, a to zvyšováním věku odchodu do důchodu a dále by se měl posoudit rozsah a financování nároků za období náhradních dob pojištění. Důležitým krokem je také posilování motivace starších osob k setrvání na trhu práce. Zpráva zdůrazňuje, že úspěšnost reformy je závislá na fungujícím trhu, správné hospodářské politice a na intenzivní, dlouhodobé a otevřené komunikaci s veřejností, která zajistí podporu občanů pro prováděné reformní kroky, a tím zvýší kredit dané strategie.³⁷

Na činnost Bezděkovy komise navázal v roce 2010 Poradní expertní sbor (PES) založený z iniciativy tehdejšího ministra financí Eduarda Janoty a ministra práce a sociálních věcí Petra Šimerky s cílem aktualizovat výhled státního důchodového systému a doporučit změny pro zvýšení jeho odolnosti vůči střednědobým a dlouhodobým rizikům. Nová projekce potvrdila, že PAYG systém financování důchodových systémů je dlouhodobě neudržitelný a vede k deficitům kolem 4 % HDP ročně. PES potvrdil závěry Bezděkovy komise, že důchodový systém ČR je extrémně solidární a velmi nediverzifikovaný a dospěl k jednoznačnému závěru, že český důchodový systém potřebuje reformu, která povede k vyšší diverzifikaci, fiskální udržitelnosti, spravedlivějšímu rozložení mezigeneračního břemene v čase a určitému zvýšení ekvivalence. PES stejně jako Bezděkova komise

---

³⁶ MPSV: *Manuál k důchodové reformě* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf](http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf)

³⁷ MPSV: *Závěrečná zpráva. Výkonný tým* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf)

upozornil na nutnost informovat občany o plánovaných reformních krocích s dostatečným časovým předstihem, a to především generaci dnešních třicátníků a mladší, které proces stárnutí populace zasáhne nejvíce. Dalším klíčovým předpokladem je nalezení širokého společensko-politického konsensu, který by zajistil stabilitu zvoleného systému v čase.³⁸

3.5 Struktura českého důchodového systému po 1.1.2013

Český důchodový systém byl dlouhou řadu let založen na průběžném systému financování. V roce 1994 byla zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, rozšířena možnost občanů šetřit si své prostředky na stáří v doplňkovém systému dobrovolného spoření a vznikl tzv. III. pilíř důchodového systému, který je založen na fondovém financování. 1.1.2013 došlo k největší změně českého důchodového systému po roce 1989 a nabyla účinnosti důchodová reforma České republiky, která je upravena zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Tímto krokem byl vytvořen tzv. II. (fondový) pilíř. Vstup do tohoto pilíře byl ponechán jako dobrovolný a jeho fungování spočívá v částečném vyvázání prostředků z průběžného pilíře, tzv. opt-out systém.

Obrázek č. 1 Pilíře českého důchodového systému od 1.1.2013

I. pilíř - průběžný systém	II. pilíř - opt-out	III. pilíř
<ul style="list-style-type: none"> • důchodové pojištění • provozuje stát • odvody: 28 % z hrubé mzdy nebo 25 % z hrubé mzdy (pro ty, co vstoupí do II. pilíře) • důchody vypláceny státem 	<ul style="list-style-type: none"> • důchodové spoření • provozuje penzijní společnost • dobrovolná účast, ale nelze z něj vystoupit • odvody: 3% z hrubé mzdy (vyvedeny z I. pilíře prostřednictvím zaměstnavatele) + 2% z hrubé mzdy (z prostředků zaměstnance) • důchody vypláceny penzijní společností 	<ul style="list-style-type: none"> • doplňkové penzijní spoření • provozuje penzijní společnost • transformovaný fond + účastnický fond • dobrovolná účast • spoří se libovolná částka • státní příspěvek • jednorázové vyrovnání nebo peníze vypláceny penzijní společností

Zdroj: Vlastní zpracování dle zákonů č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření

³⁸ MPSV: *Závěrečná zpráva PES* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8896/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/8896/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf)

3.5.1 První pilíř – povinné důchodové pojištění

První pilíř představuje základní povinné důchodové pojištění spravované státem. Jedná se o nejdůležitější pilíř českého důchodového systému, neboť je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby, které v průběhu produktivního věku pracovali a odváděli pojistné. Důchod z prvního pilíře pobírá více než 99 % obyvatel v důchodovém věku a 95 % jejich příjmů pochází právě ze základního důchodového pojištění.³⁹ První pilíř je dávkově definovaný a průběžně financovaný systém. Příspěvky pracujících jsou ihned vypláceny na důchody současným důchodcům, v systému se nevytváří žádné rezervy na důchody současných pracujících. Platby pojistného na důchodové pojištění vybírá od zaměstnanců, zaměstnavatelů a živnostníků Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) jakožto správce prvního pilíře. Systém se vyznačuje vysokou mírou solidarity, a to nejen mladší generace se starší, ale také bohatších s chudšími, kdy rozdíly mezi vyšší penzí nejsou tak velké, i když rozdíly v příjmech dosahovaných během pracovní kariéry mohou být několikanásobné. Princip zásluhovosti se v I. pilíři projevuje pouze omezeně (z důvodu existence redukčních hranic). Tabulka uvedená níže znázorňuje orientační výpočet výše budoucího starobního důchodu pro zaměstnance a jeho poměr k dosahované čisté mzdě.

Tabulka č. 1 Porovnání výše důchodu vůči čisté mzdě zaměstnance⁴⁰

Hrubá měsíční mzda (v Kč)	Čistá měsíční mzda (v Kč)	Budoucí starobní důchod (v Kč)	Podíl starobního důchodu na čisté mzdě (v %)
10.000	8.900	6.138	69,00
15.000	12.405	6.994	56,40
20.000	15.850	7.600	47,90
25.000	19.295	8.205	42,50
30.000	22.740	8.811	38,70
40.000	29.630	10.022	33,80
60.000	43.410	12.444	28,70
100.000	70.970	16.986	23,90

Zdroj: BULLA, M., *Nový třípilířový důchodový systém*, str. 1-2

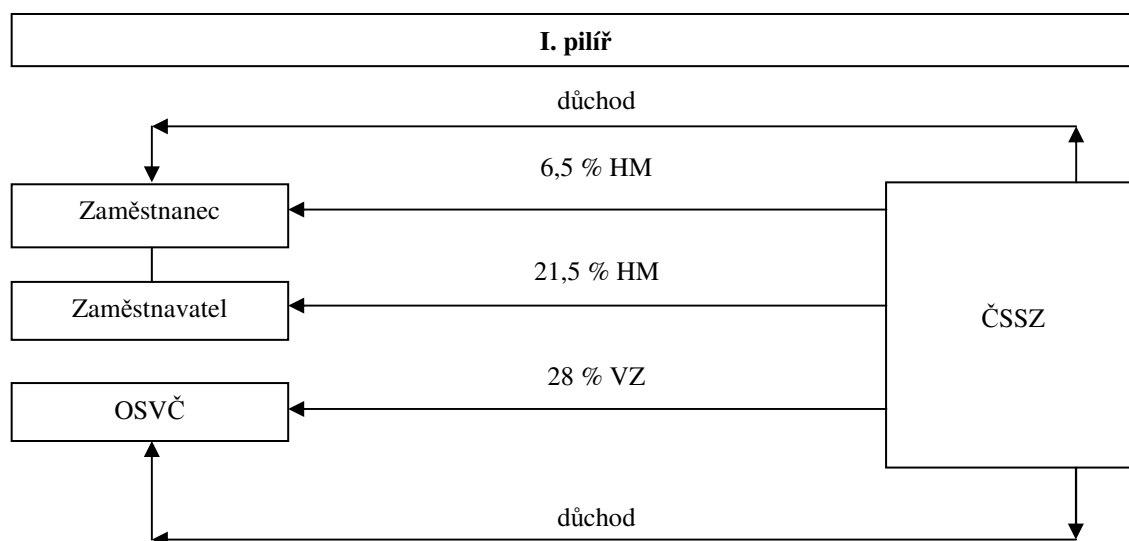
³⁹ MPSV: *Český důchodový systém v kontextu EU* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf)

⁴⁰ Výpočty jsou provedeny pro muže, rok narození 1973, doba pojištění 46 let, důchodový věk činí 66 let a 4 měsíce.

Účast na základním důchodovém pojištění je povinná pro všechny ekonomicky aktivní občany. Při splnění určitých podmínek je možná i dobrovolná účast. Výše pojistného se vypočítá z vyměřovacího základu, kterým je u zaměstnanců zpravidla hrubá mzda, a u OSVČ polovina dílčího základu daně z podnikání nebo samostatné výdělečné činnosti. Základní sazba pojistného činí 28 %, přičemž od 1.1.2013 je třeba rozlišovat, zda je poplatník účastníkem I. nebo i II. pilíře. Zaměstnanec, který je účasten pouze I. pilíře, se sám podílí 6,5 % hrubé mzdy, zbylých 21,5 % odvede ze svých prostředků zaměstnavatel. Ten je odpovědný za odvod obou dvou částek a veškerou administrativu vůči ČSSZ.⁴¹

Obrázek č. 2 Odvody pojistného v případě účasti pouze v I. pilíři

Zdroj: DĚRGEL, M., *Důchodové spoření*. str. 1

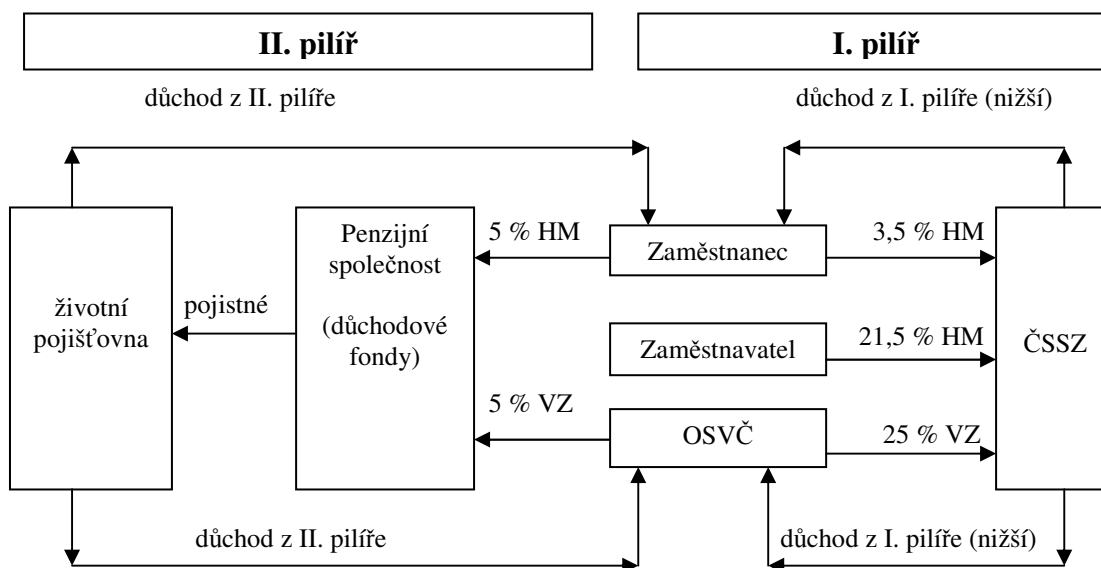
V případě zaměstnance, který vstoupil do II. pilíře, odvádí opět zaměstnavatel 21,5 % ze svých prostředků ČSSZ, zbývajících 6,5 % zaměstnance je rozděleno - 3,5 % se rovněž odvedou ČSSZ, ale zbývajících 3 % a dalších 2 %, které zaměstnanec musí přidat navíc, jsou odvedeny přes správce II. pilíře, tedy finanční správu do penzijní společnosti. Obdobně je to i u OSVČ, která ČSSZ odvede 25 % vyměřovacího základu⁴² a zbývajících 3 % plus dalších 2 % navíc odvede rovněž přes správce daně do penzijní společnosti. Osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění platí pojistné z určeného vyměřovacího základu, který

⁴¹ Kromě důchodového pojištění odvádí zaměstnavatel za zaměstnance v rámci sociálního pojištění ještě nemocenské pojištění ve výši 2,3 % (popř. 3,3 %) a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2 %.

⁴² I OSVČ odvádí v rámci sociálního pojištění příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2 %.

nesmí překročit zákonem stanovené minimum (1/4 průměrné mzdy) a maximum (4násobek průměrné mzdy).⁴³ Sazba pojistného je pro tyto dobrovolné účastníky o 2 procentní body vyšší v případě účasti na důchodovém spoření (tj. 30 % místo 28 %), odpovídajících 5 % je přeposláno ČSSZ příslušné penzijní společnosti.

Obrázek č. 3 Odvody pojistného v případě účasti v I. i II. pilíři

Zdroj: DĚRGEL, M., *Důchodové spoření*. str. 2

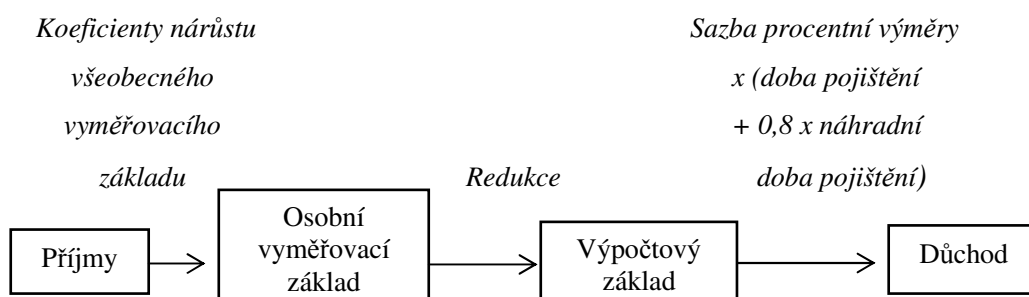
Ze základního důchodového pojištění se kromě starobních důchodů poskytují dále důchody invalidní, vdovské/vdovecké a sirotčí. Diplomová práce je zaměřena na důchody starobní, proto ostatní druhy dávek dále nebudou rozebírány.

Důchod vyplácený z I. pilíře se skládá ze dvou složek, ze základní a procentní výměry. Základní výměra je stanovena pevnou částkou, která je stejná pro všechny druhy důchodů. Není zde rozhodující doba pojištění, ani výše výdělků dosahovaných v rozhodném období. Tyto dva faktory jsou naopak stěžejní při stanovení procentní výměry. Při stanovování procentní výměry se taktéž projeví dynamičnost systému, kdy se při výpočtu vychází z aktuálního ekonomického vývoje a dochází ke každoroční úpravě prvků konstrukce

⁴³ Dle Vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 296/2013 Sb. ze dne 19.9.2013 činí průměrná mzda pro rok 2014 25.942 Kč, tzn. že minimální vyměřovací základ osob dobrovolně účastných důchodového pojištění pro rok 2014 činí 6.486 Kč a maximální vyměřovací základ je ve výši 103.768 Kč.

důchodů, tím pádem ke zvyšování vyplácených důchodů.⁴⁴ Výše důchodu je stanovena na základě rozhodného období, což je časový úsek, v němž se zjišťuje výše osobního vyměřovacího základu.⁴⁵ U důchodů přiznaných do roku 2016 se za rozhodné období bere období od roku 1986 do roku bezprostředně předcházejícímu roku přiznání důchodu. U důchodů přiznaných po roce 2016 bude rozhodné období začínat rokem bezprostředně následujícím po roce dosažení 18 let věku (nebudou se však zahrnovat roky před rokem 1986) a období bude opět končit rokem bezprostředně předcházejícímu roku přiznání důchodu. Mezi další faktory, které ovlivní výši budoucího důchodu, patří nezapočítávání doby studia od roku 2010 nebo hodnocení veškerých příjmů, tedy i příjmů v prvních letech po škole, kdy je nástupní mzda nízká ve srovnání s příjmy dosahovanými v dalších letech.⁴⁶ Osobní vyměřovací základ upravený koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu je pak stanoven jako průměr všech příjmů, které jsme dosáhli za rozhodné období upravený pomocí redukčních hranic. Tyto redukční hranice slouží k zajištění solidarity občanů s vyššími příjmy s občany s příjmy nižšími a jsou pružně zvyšovány nařízením vlády tak, aby byl zajištěn soulad vyplácených a nově přiznaných důchodů.⁴⁷ Systém tvorby redukčních hranic byl již popsán v kapitole 3.4.1 Malá důchodová reforma.

Obrázek č. 4 Postup stanovení starobního důchodu

Zdroj: RYTÍŘOVÁ, L., *Důchodový systém v České republice: přehledný a srozumitelný popis I., II. a III. pilíře, srovnání výhod a nevýhod jednotlivých pilířů, kolik zaplatíte a kolik dostanete.* str. 31

⁴⁴ MPSV: *Český důchodový systém v kontextu EU* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analiza.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analiza.pdf)

⁴⁵ KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 223

⁴⁶ *Spoléhat na státní důchod? Čísla říkají ne* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.investujeme.cz/spolehat-se-na-statni-duchod-cisla-rikaji-ne/](http://www.investujeme.cz/spolehat-se-na-statni-duchod-cisla-rikaji-ne/)

⁴⁷ KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 225-226

Nárok na starobní důchod je spojen se dvěma základními podmínkami. Pojištěnec musí získat potřebnou dobu pojištění a musí splnit stanovený důchodový věk. Z důvodu nepříznivého demografického vývoje dochází ke zvyšování obou dvou kategorií. Do roku 2010 stačilo pojištěnci 25 let pojištění. Od roku 2010 se potřebná doba pojištění zvyšuje každoročně o jeden rok pojištění, a to až do roku 2019, kdy se zastaví na 35 letech.⁴⁸ V případě, že pojištěnec nesplnil podmínky pro plný starobní důchod, má ještě možnost získat tzv. předčasný trvale krácený starobní důchod. Tento institut byl zřízen, aby pomohl řešit sociální situace, kdy občané v relativně krátké době před dosažením důchodového věku přijdou o zaměstnání a budou si již jen velice těžko hledat zaměstnání další.⁴⁹ I zde platí postupné prodlužování potřebné doby pojištění od roku 2010 z 25 let na 35 let v roce 2019. Pokud pojištěnec splnil potřebnou dobu pojištění, může odejít do předčasného trvale kráceného starobního důchodu, a to o 3 roky dříve, pokud je jeho důchodový věk nižší než 63 let nebo o 5 let dříve při důchodovém věku vyšším než 63 let.⁵⁰ Pokud se pojištěnec rozhodne pro předčasný trvale krácený důchod, ztrácí tím nárok na řádný starobní důchod. Výše procentní výměry předčasného trvale kráceného důchodu se snižuje za každých i započatých 90 dnů chybějících ode dne přiznání důchodu do doby dosažení důchodového věku, a to o 0,9 – 1,5 %.⁵¹ Při zjišťování doby pojištění je třeba brát v úvahu i tzv. náhradní doby pojištění. Je to období, za které se neodvádí žádné pojistné, přesto se při splnění určitých podmínek započítávají do potřebných let pojištění pro důchod. Náhradní doba pojištění vstupuje do nároku na důchod jen z určitého procenta. Výjimku tvoří náhradní doby pojištění získané před 1.1.2010, pokud nárok na důchod vznikne před rokem 2019. Pokud jde o výši důchodu, náhradní doba se započítává plně (ve výši 100%) pouze u výkonu vojenské služby, péče o dítě či u péče o bezmocnou osobu. Zbývající náhradní doby pojištění se započítávají pouze z 80 %.⁵²

Věk odchodu do důchodu je v současné době v České republice zvyšován. Je to jeden z klíčových bodů malé důchodové reformy. Cílem je postupné zvyšování důchodového

---

⁴⁸ Přehled potřebných dob pojištění v letech 2010 až 2019 je uveden v Příloze č. 3 diplomové práce.

⁴⁹ KREBS, V. a kolektiv, *Sociální politika*, str. 221

⁵⁰ MPSV: *Důchodové pojištění* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/cs/618](http://www.mpsv.cz/cs/618)

⁵¹ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 36

⁵² ČSSZ: *Náhradní doba pojištění* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/nahradni-doba-pojisteni.htm](http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/nahradni-doba-pojisteni.htm)

věku nad hranici 65 let. ČR je v tomto ohledu raritou, protože horní hranice důchodového věku u mužů a žen narozených v roce 1977 a déle není v současné době stanovena. Současně dochází ke zrychlení tempa sjednocení důchodového věku u mužů a žen. Dříve platilo, že čím více měla žena dětí, tím dříve jí vznikl nárok na starobní důchod. Současným trendem je, aby muži i ženy odcházeli do důchodu ve stejném věku, bez ohledu na počet vychovaných dětí. Podle platných právních předpisů u občanů narozených v letech 1936 až 1977 se důchodový věk bude stanovovat podle tabulky, která je přílohou zákona o důchodovém pojištění.⁵³ „U pojištěnců narozených po roce 1977 se důchodový věk stanoví tak, že se k věku 67 let přičte takový počet kalendářních měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977.“⁵⁴

3.5.2 Druhý pilíř – důchodové spoření

Důchodové spoření je nový systém představující výraznou změnu sociálního zabezpečení, jehož cílem je rozložení rizik stárání prostřednictvím dodatečného spoření, které by mělo představovat další zdroj příjmů osob v postproduktivním věku. K zavedení doplňkového důchodového spoření přikročila vláda po několikaletých odborných i politických diskuzích. Skutečnost, že český důchodový systém se vyznačuje extrémní mírou závislosti na státním důchodu, je při současném nepříznivém demografickém vývoji z dlouhodobého hlediska nepřijatelná, a bez jakýchkoliv změn by systém pravděpodobně zůstal trvale deficitní. Dříve na jednoho důchodce přispívali čtyři pracující, dnes jsou to jen dva. Za dalších třicet let se počet důchodců a pracujících téměř vyrovná.⁵⁵

„Je třeba zdůraznit, že dnešní důchodový systém, ačkoliv je postavený prakticky výlučně na průběžném financování, je spravován mnohem zodpovědněji a efektivněji než v řadě dalších zemí. Z tohoto důvodu nedošlo dosud k otevřené krizi celého systému, ale současně paradoxně nebyla intenzivně pocíťována nutnost úpravy celého systému. V současné době se proto potýkáme s řadou problémů zejména v oblasti financování důchodového pojištění,

---

⁵³ Důchodový věk pojištěnců narozených v letech 1936 až 1977 je uveden v Příloze č. 4 diplomové práce.

⁵⁴ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 32

⁵⁵ APF ČR: *Co je vlastně reforma? Proč je potřeba?* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.starnesmysli.cz/otazky-a-odpovedi/co-je-vlastne-reforma-proc-je-potreba-20/](http://www.starnesmysli.cz/otazky-a-odpovedi/co-je-vlastne-reforma-proc-je-potreba-20/)

*nadměrné solidarity celého systému a s nedostatečným rozvojem důchodového připojištění.*⁵⁶

Česká republika byla jednou z posledních zemí EU, ve které dosud neproběhla důchodová reforma. Proto vláda ČR přistoupila k zavedení II. pilíře důchodového systému, který má státní důchodový systém doplnit o další alternativní soukromé pojistné důchodové produkty. Tento pilíř není tvořen zaměstnaneckým doplňkovým penzijním připojištěním, jak je tomu v mnoha evropských zemích, ale jedná se o možnost částečně se vyvázat ze státního průběžného systému, tzv. opt-out systém. Novou podobu důchodového systému prosadila vláda i přes odpor opozice, která již od počátku hlásala, že pokud se dostane k moci, nově zavedený II. pilíř důchodového systému zruší.

Doplňkové důchodové spoření se stalo součástí českého důchodového systému přijetím zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření, které nabyly účinnosti k 1.1.2013 s výjimkou ustanovení § 25 až § 29 a § 110 zákona o důchodovém spoření, které nabyly účinnosti již 1.1.2012. Tento pilíř je stejně jako první organizovaný státem a měl by na něj bezprostředně navazovat a doplňovat jej. Vstup do II. pilíře je dobrovolný. Účast vzniká registrací smlouvy o důchodovém spoření v centrálním registru smluv, který spravuje Specializovaný finanční úřad. Po vstupu již nelze vystoupit, a to až do okamžiku vzniku nároku na dávky, tj. do okamžiku přiznání důchodu z I. pilíře.⁵⁷

Přestože je II. pilíř důchodového systému organizovaný státem, jeho úloha je omezená pouze na vytváření legislativního rámce fungování doplňkového penzijního spoření a na dohled nad činností penzijních společností. Vložené finanční prostředky jsou spravovány penzijními společnostmi, které je investují na kapitálových trzích, II. pilíř je financován fondovým způsobem. Prostředky účastníka zůstávají po celou dobu jeho majetkem a jsou vedeny na jeho individuálním účtu. Příspěvky účastníka nejsou použity na výplatu důchodů ostatních účastníků, jak je tomu v I. pilíři. Každý účastník dostane v dávkách

---

⁵⁶ KREBS, V., *Důchodové pojištění. Vývoj a perspektivy důchodového pojištění*, str. 2

⁵⁷ MFČR: *Penzijní služby a systémy* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/penzijni-sluzby-a-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni](http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/penzijni-sluzby-a-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni)

vyplaceno to, co si sám naspořil, přičemž výše dávek odpovídá odvedenému pojistnému. Platí zde princip ekvivalence a dávky vyplácené z tohoto pilíře jsou příspěvkově definované.⁵⁸ Stát ani penzijní společnost negarantují zhodnocení vložených úspor. Hodnota úspor se proto může pohybovat do kladných, ale i do záporných hodnot vložených prostředků. O tom, jak je s jeho prostředky hospodařeno, by měl být účastník každý rok informován prostřednictvím výpisu důchodového spoření, který by mu měla zaslat penzijní společnost bezplatně.⁵⁹

Důchodové spoření definuje zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření jako shromažďování a umísťování prostředků účastníka důchodového spoření do důchodových fondů, které jsou obhospodařovány penzijními společnostmi.⁶⁰ Účastníkem se může stát fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let a uzavřela smlouvu o důchodovém spoření, a to do konce kalendářního roku, ve kterém dosáhla 35 let. Lidé starší 35 let mohli do II. pilíře vstoupit do 30.6.2013⁶¹ nebo do 6 měsíců ode dne, kdy se stali poprvé po roce 2013 poplatníkem pojistného do I. pilíře. Účastníkem se již nemůže stát osoba, která pobírá starobní důchod z I. pilíře.⁶² Důvodem zamezení vstupu starších osob je, že II. pilíř je postaven na principu dlouhodobé investiční strategie, který by u starších osob nebylo již možné naplnit. Účastník bude povinen přispívat jen v případě, že bude výdělečně činný a jeho výdělečná činnost mu založí účast v I. pilíři.⁶³

Pojistné na důchodové spoření je upraveno zákonem č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodovém spoření. Dle tohoto zákona je poplatníkem pojistného účastník důchodového spoření a plátcem pojistného je plátce daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, který je zároveň povinen odvádět pojistné na důchodové pojištění (zaměstnavatel).⁶⁴ Toto

---

⁵⁸ RYTÍŘOVÁ, L., *Důchodový systém v České republice: přehledný a srozumitelný popis I., II. a III. pilíře, srovnání výhod a nevýhod jednotlivých pilířů, kolik zaplatíte a kolik dostanete*, str. 45

⁵⁹ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, § 90

⁶⁰ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, § 1

⁶¹ Po minimálním zájmu občanů účastnit se nové formy spoření se uvažovalo o prodloužení této lhůty. Nicméně v současné době za vlády ČSSD, po schválení zrušení II. pilíře, je tato otázka již bezpředmětná.

⁶² Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, § 2

⁶³ Např. v období nemoci, nezaměstnanosti, péče o dítě nemá účastník žádnou výdělečnou činnost, proto mu ani nevzniká povinnost platit příspěvky na důchodové spoření.

⁶⁴ Zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření, § 1 - 2

pojistné se počítá ze stejného základu, jako pojistné na důchodové pojištění. Zaměstnavatel srazí pojistné na důchodové spoření ze mzdy zaměstnance a odvede příslušnému finančnímu úřadu jakožto správci pojistného, který jej pak převede na účet příslušné penzijní společnosti. Toto pojistné nevstupuje do nákladů zaměstnavatele, zaměstnavatel na něj nijakým způsobem nepřispívá. Základní sazba pojistného je 5%.⁶⁵ U zaměstnanců, kteří jsou účastní důchodového spoření, se sazba pojistného na důchodové pojištění snižuje z 6,5 % na 3,5% z vyměřovacího základu. Zbývající 3 % se přesměrují z dosavadního pojistného na důchodové pojištění na pojistné na důchodové spoření, ke kterým se přičtou další 2 % z prostředků zaměstnance. Stejně je tomu i u OSVČ, která bude hradit pojistné na důchodové pojištění ve výši 25 % z vyměřovacího základu. Dalších 5 % bude odvádět na pojistné na důchodové spoření (tzn. 3 % přesměrované z důchodového pojištění + 2 % navíc).⁶⁶

Základní povinností zaměstnance, který je účastníkem důchodového spoření, je oznámit tuto skutečnost písemně svému zaměstnavateli⁶⁷, který nemá jinou možnost, jak zjistit, že jeho zaměstnanec vstoupil do II. pilíře, aby mohl začít plnit své povinnosti vyplývající z postavení plátce pojistného na důchodové spoření. Mezi tyto základní povinnosti patří měsíční odvody záloh pojistného na důchodové spoření, podávání měsíčních hlášení zaměstnavatele a podání vyúčtování zaměstnavatele do tří měsíců po skončení kalendářního roku.⁶⁸ Všechny tyto povinnosti plní vůči svému místně a věcně příslušnému správci daně. OSVČ hradí pojistné na důchodové spoření jednou ročně za uplynulé pojistné období, a to ve lhůtě pro podání řádného daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob.⁶⁹ Ve stejném termínu je třeba podat pojistné přiznání⁷⁰ a nahlásit účast na důchodovém spoření správě sociálního zabezpečení, nejpozději při podání Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ. Během roku není OSVČ povinna platit žádné zálohy na

---

⁶⁵ Zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření, § 6

⁶⁶ *Duchodovareforma.cz: Zaměstnavatel a II. pilíř alias důchodové spoření* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.duchodovareforma.cz/clanky-tydne/zamestnavatel-a-ii-pilir-alias-duchodove-sporeni/](http://www.duchodovareforma.cz/clanky-tydne/zamestnavatel-a-ii-pilir-alias-duchodove-sporeni/)

⁶⁷ Zákon č. 426/2011 Sb., o pojistném na důchodové spoření, § 29

⁶⁸ Zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření, § 19, 26

⁶⁹ Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, § 135

⁷⁰ Zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření, § 12

důchodové spoření, ale může si je hradit dobrovolně. Tato OSVČ si také může snížit platbu zálohy na pojistné na důchodové pojištění od měsíce, ve kterém vstoupila do II. pilíře.⁷¹

Penzijní společnosti provádí investiční správu vložených finančních prostředků v důchodových fondech oddělených od svého majetku. Činnost penzijní společnosti lze vykonávat pouze na základě udělení licence Českou národní bankou.⁷² Jsou zde kladeny vysoké nároky na základní kapitál⁷³ a současně musí penzijní společnost získat do dvou let ode dne udělení povolení alespoň 50.000 účastníků.⁷⁴ Jak již bylo výše uvedeno, majetek penzijní společnosti je oddělen od fondu, proto v případě hypotetického krachu penzijní společnosti by nemělo dojít ke ztrátě naspořených prostředků. Fondy zůstávají u depozitáře. Depozitářem může být pouze banka, u které jsou prostředky klientů v úschově. V případě, že by měl depozitář pochybnosti o investičním záměru fondu, může jej konzultovat s Českou národní bankou, která vykonává dohled.⁷⁵ Penzijní společnosti mohly vzniknout jako nové subjekty nebo se mohly transformovat z původních penzijních fondů. Ne všechny penzijní fondy tuto možnost využily⁷⁶ a povolení k nabízení důchodového spoření získalo pouze 6 penzijních společností. Těmito penzijními společnostmi jsou: Penzijní společnost České spořitelny, a.s.; Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.; Generali penzijní společnost, a.s.; Allianz penzijní společnost, a.s.; ČSOB penzijní společnost Stabilita, a.s.; Penzijní společnost Komerční banky, a.s. a Penzijní společnost Raiffeisen bank, a.s..⁷⁷

---

⁷¹ ČSSZ: *Nečastější dotazy OSVČ* [on-line]. Dostupné z www: <http://www.cssz.cz/cz/ocssz/informace/nejcastejsi-dotazy/nejcastejsi-dotazy-osvc.htm#28>

⁷² Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, § 26

⁷³ Počáteční kapitál musí činit nejméně 300 mil. Kč. Pokud se penzijní společnost účastní pouze III. pilíře stačí 50 mil. Kč.

⁷⁴ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, § 30

⁷⁵ APF ČR: *Stárneš, myslí!* [on-line]. Dostupné z www: <http://www.starnemysli.cz/otazky-a-odpovedi/penzijni-spolecnosti-30/>

⁷⁶ Hlavním důvodem byla obava z nízkého zájmu klientů o tento typ spoření a přijetí reformy bez širšího politického konsenzu, a s tím spojená prohlášení opozice o zrušení II. pilíře po jejím nástupu k moci.

⁷⁷ APF ČR: *Stárneš, myslí!* [on-line]. Dostupné z www: <http://www.starnemysli.cz/otazky-a-odpovedi/penzijni-spolecnosti-30/>

Při uzavírání smlouvy o důchodovém spoření si účastník volí investiční strategii. Aby se účastník dokázal správně rozhodnout, která investiční strategie je pro něj nejvhodnější, odpovídá jeho aktuálnímu věku a ochotě riskovat ztrátu svých vložených prostředků, je penzijní společnost povinna zjistit investiční profil účastníka prostřednictvím investičního dotazníku. Pokud účastníkovi zbývá více než 10 let do důchodu, může si zvolit strategii dle svého uvážení. Čím více se blíží jeho odchod důchodu, je penzijní společnost povinna zabezpečit, aby se jeho prostředky přesouvaly do méně rizikových důchodových fondů.⁷⁸ Penzijní společnost má povinnost nabízet 4 druhy důchodových fondů, které se liší investičními limity, strukturou spravovaného portfolia a investičním rizikem.⁷⁹ Těmito fondy jsou důchodový fond státních dluhopisů, konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fond a dynamický důchodový fond. Důchodový fond státních dluhopisů se skládá převážně z českých státních dluhopisů a dluhopisů bonitních zemí EU a OECD. Konzervativní důchodový fond investuje do dluhopisů a ostatních nástrojů peněžního trhu. Vyvážený důchodový fond rozkládá své investice mezi dluhopisový, peněžní i akciový trh. Investice dynamického důchodového fondu pak představují větší podíl akciové složky.⁸⁰ Obecně řečeno důchodový fond státních dluhopisů a konzervativní fond můžeme zařadit mezi bezpečnější investice. Naopak vyvážený a dynamický důchodový fond představují rizikovější investice, které ale v dlouhodobém horizontu mohou přinést větší výnosy.

Nárok na důchod z II. pilíře vzniká účastníkovi po přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění (tedy důchodu z I. pilíře). Tento důchod nebude vyplácen penzijní společností, ale pojišťovnou jako pojistné plnění ze smlouvy o pojištění důchodu. Účastník má právo si sám zvolit pojišťovnu, se kterou uzavře smlouvu o pojištění důchodu. Pojistné pak bude uhrazeno jednorázově, a to z prostředků naspořených v rámci důchodového spoření u penzijní společnosti.⁸¹ Formu výplaty dávek si účastník může zvolit ze tří variant, přičemž se vždy jedná o pravidelně vyplácený důchod, není zde možnost jednorázového vyrovnání jako u penzijního připojištění. Variantami důchodu jsou

---

⁷⁸ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, § 11

⁷⁹ MPSV: *Manuál k důchodové reformě* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf](http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf), str. 10

⁸⁰ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, § 46 - 49

⁸¹ MPSV: *Manuál k důchodové reformě* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf](http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf), str. 11

doživotní starobní důchod, doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let a starobní důchod na dobu 20 let.⁸² I důchody z II. pilíře by měly být valorizovány, a to vždy k 1. dubnu dle vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí. Na závěr je třeba zdůraznit, že účast na důchodovém spoření bude mít vliv i na starobní důchod z I. pilíře. Vzhledem k tomu, že po celou dobu účasti na důchodovém spoření bylo do státního systému důchodového pojištění odváděno o 3% méně, bude při výpočtu státní penze krácena výměra důchodu za každý rok účasti na důchodovém spoření o 0,3 %. Konkrétně se procentní výměra sníží z původních 1,5 % na 1,2 %.⁸³

3.5.3 Ukončení druhého pilíře

Životnost druhého pilíře v českém důchodovém systému nebude příliš dlouhá. ČSSD po vyhraných parlamentních volbách v říjnu 2013 uzavřela koaliční smlouvu s hnutím ANO a KDU-ČSL, jejíž součástí je zastavení vyvádění prostředků z průběžného důchodového pilíře.⁸⁴ Vláda ČR v čele s Bohuslavem Sobotkou udělila mandát Odborné komise pro důchodovou reformu k přípravě návrhu na ukončení druhého pilíře důchodového systému. Odborná komise, jejímž předsedou je profesor Martin Potůček, byla složena z odborníků z oblasti ekonomie, sociologie a demografie, dále ze zástupců koaličních a opozičních stran, ze zástupců České národní banky, Českého statistického úřadu a dalších relevantních sdružení a asociací.⁸⁵ Činnost Odborné komise by neměla být zaměřena pouze na zrušení druhého pilíře, ale jejím výsledkem by mělo být předložení konkrétních návrhů na změnu důchodového systému, jež by měly vést k přiměřeným a důstojným důchodům, měly by posílit princip zásluhovosti a narovnat transfery mezi rodinou a společností.⁸⁶ Pro široký rozsah úkolů byla činnost Odborné komise rozdělena do tří pracovních týmů. Hlavním

---

⁸² Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, § 18

⁸³ ČSSZ: *Nejčastější dotazy důchodového pojištění* [on-line]. Česká správa sociálního zabezpečení. Dostupné z www: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/nejcastejsi-dotazy/nejcastejsi-dotazy-duchodove-pojisteni.htm>

⁸⁴ IDNES.CZ: *DOKUMENT: Text koaliční smlouvy* [on-line]. Dostupné z www: http://zpravy.idnes.cz/text-koalicni-smlouvy-06h-/domaci.aspx?c=A131213_100441_domaci_hv

⁸⁵ MPSV: *Komise k důchodové reformě se sešla na první schůzi* [on-line]. Dostupné z www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17976/TZ_130514f.pdf

⁸⁶ MPSV: *Mandát Odborné komise pro důchodovou reformu* [on-line]. Dostupné z www: http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Mandat_Odborne_komsie_pro_duchodovou_reformu.pdf

úkolem prvního pracovního týmu je ukončení II. pilíře a nastavení parametrů III. pilíře. Druhý pracovní tým se zabývá nastavením důchodového věku a valorizací důchodů a činnost třetího pracovního týmu spočívá v provádění kompletních systémových analýz.⁸⁷

31.7.2014 na šestém jednání Odborné komise byl schválen návrh způsobu ukončení důchodového spoření předkládající dvě varianty rušení II. pilíře, a to k 1.1.2016 nebo k 1.1.2017. Tento návrh předložila odborná komise k projednání vládě ČR⁸⁸. Vláda návrh projednala na svém zasedání dne 12.11.2014 a rozhodla o ukončení druhého pilíře k 1.1.2016.⁸⁹ Podle harmonogramu by do konce března 2016 měli účastníci obdržet od penzijní společnosti oznámení o zrušení fondu, kde budou vyzváni, aby se do konce září 2016 vyjádřili, zda budou chtít prostředky vyplatit v hotovosti nebo převést do třetího pilíře. Tyto prostředky by pak měli do konce roku 2016 obdržet. Od 1.6.2016 by se měly zrušit důchodové fondy a měla by být zahájena jejich likvidace. Pokud účastníci nebudou chtít, aby se jim krátil důchod z prvního pilíře, budou muset do něj odvést to, co z něj po dobu účasti na důchodovém spoření vyvedli (tedy 3% z odvodů na sociální pojištění). V případě, že bylo pojistné na důchodové spoření správně odváděno, měl by účastník do prvního pilíře poslat 60% vyplacených prostředků. Návrh se snaží motivovat střadatele k převodu prostředků do třetího pilíře se záměrem zvýšení míry jejich důchodových úspor. Tato motivace spočívá v tom, že na prostředky z druhého pilíře by bylo pohlíženo jako na osobní majetek účastníka, na který lze čerpat státní příspěvky či daňová zvýhodnění. Pro tento krok je nutné nejprve upravit zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, protože se jedná o dva odlišné produkty.⁹⁰

---

⁸⁷ Duchodova-komise.cz: *Zápisy z jednání* [on-line]. Dostupné z www: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=57

⁸⁸ Duchodova-komise.cz: *Zápis z jednání 1. pracovního týmu Odborné komise pro důchodovou reformu (OK)* [on-line]. Dostupné z www: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Z%C3%A1pis-PT1-140731.pdf>

⁸⁹ *Usnesení vlády České republiky ze dne 12. listopadu 2014 č. 917 k návrhu způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře)*

⁹⁰ MPSV: *Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře)* [on-line]. Dostupné z www: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsobu-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

3.5.4 Třetí pilíř – doplňkové penzijní spoření

Třetí pilíř důchodového systému existoval v ČR již od roku 1994 v podobě penzijního připojištění se státním příspěvkem.⁹¹ Od 1. ledna 2013 došlo v rámci důchodové reformy nejen k zavedení důchodového spoření, ale také k transformaci stávajících penzijních fondů a ke vzniku doplňkového penzijního spoření. Založit si původní penzijní připojištění se státním příspěvkem bylo možné pouze do 30. listopadu 2012. Doplňkové penzijní spoření upravuje zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Vstup do III. pilíře je zcela dobrovolný. Účastník může do tohoto pilíře nejen dobrovolně vstoupit, ale na rozdíl od II. pilíře z něj může i dobrovolně vystoupit.⁹² Minimální věková hranice pro vstup je 18 let, horní věkový limit není stanoven. Doplňkového penzijního spoření, resp. penzijního připojištění se státním příspěvkem se může účastnit i osoba, která není účastna důchodového pojištění na rozdíl od důchodového spoření. Třetí pilíř je dávkově definovaný systém a je založen na fondovém financování. Prostředky účastníka jsou spravovány a investovány penzijní společnostmi, přičemž po celou dobu zůstávají jeho majetkem. Stejně jako ve druhém pilíři účastník dostane to, co si sám naspoří. Jeho prostředky nejsou použity na výplatu důchodů ostatních účastníků.⁹³

Účastníci, kteří měli uzavřenou smlouvu o penzijním spoření se státním příspěvkem, se mohli rozhodnout, zda zůstanou v transformovaném fondu nebo zda vstoupí do nových účastnických fondů. Stávající penzijní fondy musely do 31.12.2012 získat povolení k činnosti penzijní společnosti a vyčlenit veškerá aktiva a pasiva související s penzijním připojištěním se státním příspěvkem do tzv. transformovaného fondu. Pro stávající účastníky zůstaly zachovány původní podmínky, tj. garance nezáporného výnosu,⁹⁴ jednorázová výplata místo penze nebo čerpání výsluhové penze.⁹⁵ Na druhou stranu je

---

⁹¹ Upraveno zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem

⁹² V případě nedodržení zákonných podmínek (min. do šedesáti let věku účastníka a smlouva uzavřená min. 60 měsíců) může být ukončení účasti sankcionováno.

⁹³ RYTÍŘOVÁ, L., *Důchodový systém v České republice: přehledný a srozumitelný popis I., II. a III. pilíře, srovnání výhod a nevýhod jednotlivých pilířů, kolik zaplatíte a kolik dostanete*, str. 45

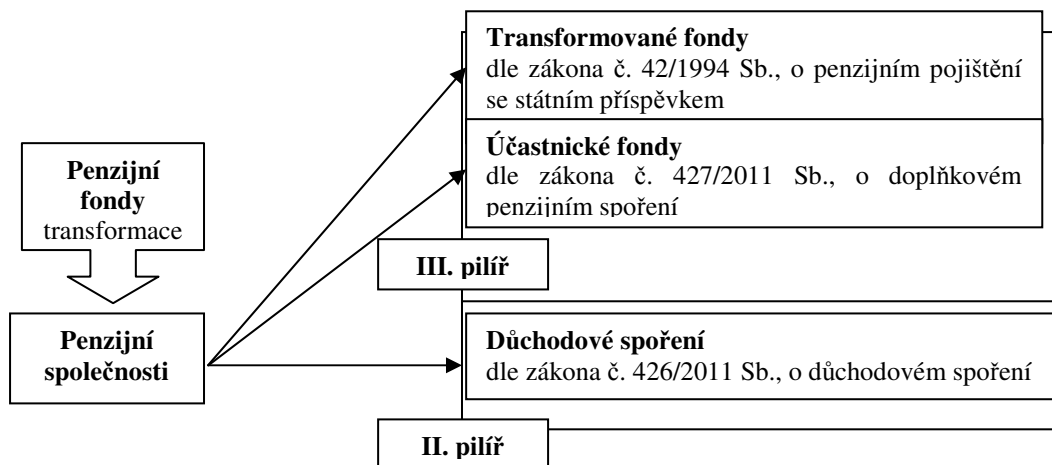
⁹⁴ Účastníci nenesou investiční riziko jako je tomu u doplňkového penzijního spoření. Na druhou stranu budou penzijní společnosti preferovat méně výnosné investice s cílem vyhnout se ztrátě z investování.

⁹⁵ Možnost čerpání až poloviny naspořených prostředků po patnácti letech spoření, věk účastníka se nezohledňuje.

účastníkům původního penzijního připojištění odepřena možnost čerpat tzv. předdůchod, který je poskytován pouze účastníkům důchodového spoření.

Podstatnou změnou od 1.1.2013 je oddělení majetku účastníků od majetku správce, tedy penzijní společnosti. Toto opatření se týká jak transformovaných fondů, tak nových účastnických fondů. Cílem této úpravy je, aby penzijní společnosti nemohly snižovat výnosy účastníkům o své náklady. Naopak je pro tento účel zaveden transparentní poplatek za obhospodařování majetku účastníků.⁹⁶ Penzijní společnost má také nárok na úplatu za zhodnocení majetku, ale pouze v případě, že aktuální hodnota majetku přesahuje průměrnou hodnotu majetku od vzniku účastnického fondu. Tato úplata nesmí být vyšší než 10% tohoto rozdílu.⁹⁷ Stejně jako u důchodového spoření zákonný dozor nad penzijními společnostmi poskytující spoření ve třetím pilíři vykonává Česká národní banka a na jejich činnost dohlíží depozitář, se kterým má penzijní společnost uzavřenou depozitářskou smlouvou. Depozitářem smí být pouze banka se sídlem na území ČR nebo zahraniční banka s pobočkou v ČR a nesmí patřit do stejné skupiny jako penzijní společnost.⁹⁸

Obrázek č. 5 Transformované penzijní fondy a penzijní společnosti po 1.1.2013

Zdroj: DĚRGEL, M., *Důchodové spoření*

⁹⁶ MPSV: *Manuál k důchodové reformě* [on-line]. Dostupné z www: http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf, str. 15

⁹⁷ RYTÍŘOVÁ, L., *Důchodový systém v České republice: přehledný a srozumitelný popis I., II. a III. pilíře, srovnání výhod a nevýhod jednotlivých pilířů, kolik zaplatíte a kolik dostanete*, str. 91

⁹⁸ Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, § 88

Peněžní prostředky, tj. příspěvky účastníků, státní příspěvky a příspěvky zaměstnavatelů, eviduje penzijní společnost na jejich osobních penzijních účtech, které umísťuje do účastnických fondů podle zvolené strategie spoření. Účastník si může vybrat, zda své prostředky umístí do povinného konzervativního fondu⁹⁹ nebo si zvolí dynamičtější investiční strategii. Tuto strategii může účastník v průběhu spoření měnit, přičemž penzijní společnost by měla 5 let před vznikem nároku na dávky převést prostředky do povinného konzervativního fondu. O tomto kroku je povinna informovat účastníka, který může tento převod odmítnout. V takovém případě penzijní společnost pouze informuje účastníka o možných rizicích a jeho rozhodnutí respektuje.¹⁰⁰

Od 1. ledna 2013 již občané nemohou uzavírat penzijní připojištění se státním příspěvkem, tedy vstupovat do transformovaných fondů, ale mohou využít doplňkového penzijního spoření, tzv. účastnické fondy. Tyto fondy jsou stejně jako transformované spravované penzijními společnostmi. Oproti transformovaným fondům nabízí svým účastníkům větší potenciál zhodnocení jejich prostředků díky volnější investiční strategii. Tato možnost vyššího zhodnocení je na druhé straně spojena s vyšším investičním rizikem a zákon již negarantuje nezáporné zhodnocení. Dalším rozdílem oproti penzijnímu připojištění se státním příspěvkem je nemožnost čerpat výsluhovou penzi, ale účastníci mohou při splnění podmínek čerpat tzv. předdůchod.¹⁰¹

Výši příspěvku si účastník určuje sám. Na rozdíl od I. a II. pilíře zde není vázán výší svých příjmů, je určen pouze minimální měsíční příspěvek ve výši 100 Kč. Své příspěvky účastník hradí sám přímo penzijní společnosti. Pro příspěvky účastníků platí stejné podmínky, ať se jedná o zaměstnance, OSVČ nebo osoby bez příjmů. Na doplňkové penzijní spoření může účastníkovi přispívat i jeho zaměstnavatel. Tento příspěvek může být poskytován v libovolné výši, v praxi bývá nejčastěji poskytován v takové výši, která je

---

⁹⁹ Penzijní společnost zřizuje povinně ze zákona.

¹⁰⁰ RYTÍŘOVÁ, L., *Důchodový systém v České republice: přehledný a srozumitelný popis I., II. a III. pilíře, srovnání výhod a nevýhod jednotlivých pilířů, kolik zaplatíte a kolik dostanete*, str. 89

¹⁰¹ MPSV: *Manuál k důchodové reformě* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf](http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf), str. 19 - 20

pro zaměstnavatele daňově výhodná.¹⁰² Zásadní rozdíl mezi těmito dvěma příspěvků je, že k příspěvkům zaměstnanec se poskytuje státní příspěvek. Výše státního příspěvku se odvíjí od měsíční úložky účastníka. Podmínky pro poskytnutí státního příspěvku jsou shodné pro stávající i nové účastníky, ovšem po provedení daňové reformy došlo k úpravě jejich parametrů. Minimální výše vkladu účastníka, ke kterému se poskytuje státní příspěvek, činí 300 Kč, dříve stačila měsíční úložka ve výši 100 Kč. Maximální výše státního příspěvku činí v současné době 230 Kč a je poskytována při měsíčním vkladu 1000 Kč a více. Nová struktura státních příspěvků by měla motivovat účastníky k vyšším měsíčním úložkám, a tím k naspoření vyšší částky, která by v postproduktivním věku zajistila konformní dodatečný příjem ke snižujícímu se státnímu důchodu.¹⁰³

Tabulka č. 2 Srovnání výše státního příspěvku (v Kč)

Příspěvek účastníka	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000 a více
Státní příspěvek do 31.12.2012	50	90	120	140	150	150	150	150	150	150
Státní příspěvek od 1.1.2013	0	0	90	110	130	150	170	190	210	230

Zdroj: Vlastní zpracování dle zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, § 29 a dle zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, § 14

Dávky ze třetího pilíře jsou poskytovány podle toho, zda se jedná o účastníka transformovaného nebo účastnického fondu. Tyto dávky by měly především pomoci pokrýt životní náklady po odchodu do důchodu. Pokud se jedná o prostředky umístěné v účastnických fondech, vzniká účastníkovi nárok na čerpání dávek po dosažení věku o pět let nižšího, než je důchodový věk pro I. pilíř. Druhou podmínkou je, že smlouva musí být uzavřená minimálně na 60 měsíců. Po splnění těchto podmínek si účastník může vybrat mezi starobní penzí na určenou dobu, úhradou jednorázového pojistného na doživotní penzi nebo penzí na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu. Další možnou formou dávky je jednorázové vyrovnání v případě dosažení důchodového věku. Zvláštní formu pak představuje invalidní penze na určenou dobu. Na tuto dávku vzniká

¹⁰² RYTÍŘOVÁ, L., *Důchodový systém v České republice: přehledný a srozumitelný popis I., II. a III. pilíře, srovnání výhod a nevýhod jednotlivých pilířů, kolik zaplatíte a kolik dostanete*, str. 97 - 98

¹⁰³ MPSV: *Manuál k důchodové reformě* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf](http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf), str. 17

nárok účastníkovi, který pobírá invalidní důchod z I. pilíře pro invaliditu 3. stupně, věk účastníka zde není rozhodující. V případě, že účastník ukončí smlouvu předčasně, má nárok na výplatu odbytného za podmínky, že spoření trvalo alespoň 24 měsíců. Odbytné odpovídá výši příspěvků účastníků a případných příspěvků zaměstnavatele ke dni zániku smlouvy po odečtení státních příspěvků.¹⁰⁴ V případě, že se jedná o účastníka, který má své prostředky umístěné v transformovaném fondu, jsou dávky poskytovány podle zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem. V tomto případě má účastník nárok na starobní penzi nebo jednorázové vyrovnání, pokud účastník dodržel stanovou pojistnou dobu a minimální věk. Dále je možno poskytnout invalidní penzi, pokud je z I. pilíře přiznán invalidní důchod pro invaliditu 3. stupně. Po patnácti letech si účastník může vybrat polovinu svých naspořených prostředků ve formě výsluhové penze. V případě úmrtí vzniká nárok na pozůstalostní penzi, která je vyplácena osobě určené účastníkem ve smlouvě. Stejně jako u doplňkového penzijního spoření vzniká v případě předčasného ukončení spoření nárok na odbytné. Spoření musí trvat minimálně 12 měsíců a i zde se státní příspěvky vrací zpět státu.¹⁰⁵

V souvislosti se třetím pilířem nelze opomenout již zmiňovaný předdůchod. Tato dávka poskytována v rámci doplňkového penzijního spoření je určena k finančnímu zabezpečení osob, které se nacházejí blízko důchodového věku. Právě tito lidé v případě ztráty zaměstnání obtížně hledají práci novou nebo jsou více zatíženi zdravotními problémy, které nemusí zakládat nárok na invalidní důchod. Tato dávka je čerpána z prostředků doplňkového penzijního spoření a umožňuje zachovat nárok na starobní důchod v plné výši. Nárok na státní důchod nebude krácen jako v případě odchodu do předčasného důchodu. Nárok na předdůchod vzniká nejdříve 5 let před důchodovým věkem pro důchod z důchodového pojištění a minimální doba čerpání činí 2 roky. Výhodou je, že daná osoba je po dobu pobírání předdůchodu státním pojištěncem, zdravotní pojištění za ní hradí stát a doba jeho pobírání se považuje za vyloučenou dobu pro účely důchodového pojištění. Vyplácená penze musí být sjednaná měsíčně v neklesající výši, a to po dobu alespoň dvou let. Měsíční dávka musí činit alespoň 30% průměrné mzdy.¹⁰⁶ Pobírání dávky nelze

¹⁰⁴ Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, § 19, 20, 22 - 25

¹⁰⁵ Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, § 21 - 23

¹⁰⁶ V současné době je to částka kolem 7800 Kč. Průměrná mzda v roce 2014 činí 25.942 Kč dle Vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí.

přerušit nebo pozastavit a nesmí skončit dříve, než účastník dosáhne věku o tři roky nižšího než je věk odchodu do důchodu v prvním pilíři. Základní podmínkou pro nárok na předdůchod je, že smlouva o doplňkovém penzijním spoření musí trvat déle než 5 let. Účastník penzijního připojištění se státním příspěvkem nemá možnost zažádat si o předdůchod. Může ale přejít z transformovaného do účastnického fondu, ze kterého již předdůchod čerpat lze. Doba spoření v transformovaném fondu se mu započítá na minimální dobu spoření potřebnou pro nárok na předdůchod. Prostředky, ze kterých budou dávky poskytovány, se skládají z příspěvků účastníka, z příspěvků zaměstnavatele i ze státních příspěvků. Účastník tedy o státní příspěvky nepřijde, i když nedodrží minimální věkovou hranici šedesáti let.¹⁰⁷

---

¹⁰⁷MPSV: *Manuál k důchodové reformě* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf](http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf), str. 19 - 20

4 ANALYTICKÁ ČÁST

Prognóza pro vývoj českého důchodového zabezpečení mohla být na základě provedení systémové reformy s účinností od 1.1.2013 příznivá, ve skutečnosti tomu tak není. Řešením problémů, se kterými se důchodový systém potýká, mělo být zavedení druhého kapitalizačního pilíře, který byl ovšem prosazen vládou Petra Nečase bez širokého konsensu politických stran. Opoziční ČSSD již od počátku avizovala, že jakmile se dostane k moci, tento pilíř zruší, což se v současné době stává skutečností. Vláda Bohuslava Sobotky udělila mandát Odborné komisi pro důchodovou reformu v čele s profesorem Martinem Potůčkem, která 31.7.2014 na jejím šestém jednání schválila návrh způsobu ukončení důchodového spoření.¹⁰⁸ Tento návrh předložila k projednání vládě ČR, která jej usnesením č. 917 z 12.11.2014 přijala, a tím rozhodla o ukončení druhého pilíře k 1.1.2016.¹⁰⁹ Odborníci v ČR zatím stále nedokážou odpovědět, jakým směrem by se měl penzijní systém vyvíjet, aby mohl efektivně čelit negativnímu demografickému trendu stárnutí populace a nezadržitelně rostoucím výdajům na výplatu důchodů.

4.1 Analýza hlavních problémů českého důchodového systému

Penzijní systémy evropských zemí stojí před dvěma zásadními problémy, které zejména v posledním desetiletí nabývají na svém významu a ohrožují jejich stabilitu. Země starého kontinentu procházejí procesem stárnutí a postupně vymírají. Navíc byly v posledních letech vystaveny silné ekonomické recesi největší od Velké hospodářské krize v třicátých letech, která zvýšila jejich deficit veřejných financí o dvacet až třicet procentních bodů. I přesto zůstávají demografické faktory daleko větším a trvalejším rizikem, které je třeba řešit. Před vládami evropských států stojí těžký úkol, jak znovu nastartovat jednotlivé ekonomiky a tím vyrovnat své veřejné rozpočty, aniž by ohrozily probíhající sociální reformy zajišťující dlouhodobou udržitelnost jejich sociálních systémů.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Duchodova-komise.cz: *Zápis z jednání 1. pracovního týmu Odborné komise pro důchodovou reformu (OK)* [on-line]. Dostupné z www: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Z%C3%A1pis-PT1-140731.pdf>

¹⁰⁹ *Usnesení vlády České republiky ze dne 12. listopadu 2014 č. 917 k návrhu způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře)*

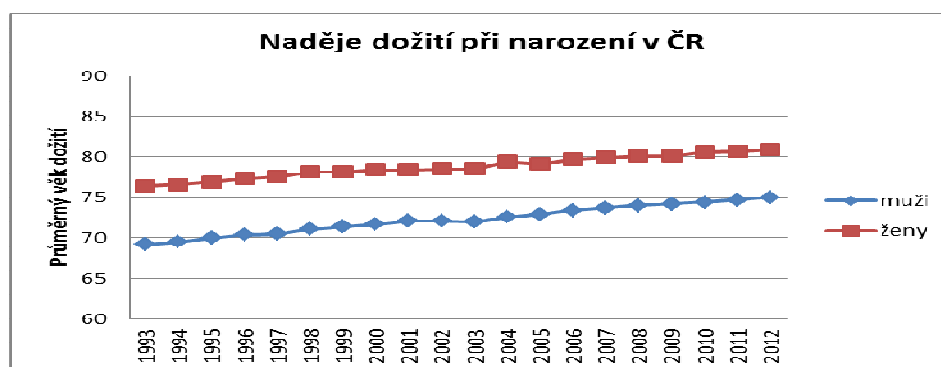
¹¹⁰ SCHNEIDER, O., *Penzijní dluh: Břímě mladých*, str. 2

4.1.1 Analýza demografického vývoje ČR

Jak již bylo uvedeno, demografický vývoj České republiky vykazuje stejnou tendenci jako v ostatních zemích Evropské unie. Stěžejním problémem je zvyšující se věk dožití a úroveň plodnosti pod hranicí prosté reprodukce. Zároveň tento trend není vyvážen růstem míry úmrtnosti. Dle projekce populačního vývoje Českého statistického úřadu z roku 2012 by měl počet zemřelých stagnovat až do roku 2060. Předpokládaný vývoj všech těchto ukazatelů predikuje výraznou změnu věkové struktury směrem k rychlému stárnutí obyvatelstva ČR.¹¹¹

Jednou ze základních demografických charakteristik je střední délka života neboli „naděje dožití při narození“, což je hypotetický údaj, který vyjadřuje, kolika let by se v průměru dožil člověk určitého věku, pokud by se nezměnila úroveň a struktura úmrtnosti.¹¹²

Graf č. 1 Naděje dožití při narození v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů dostupných z [www: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null](http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null)

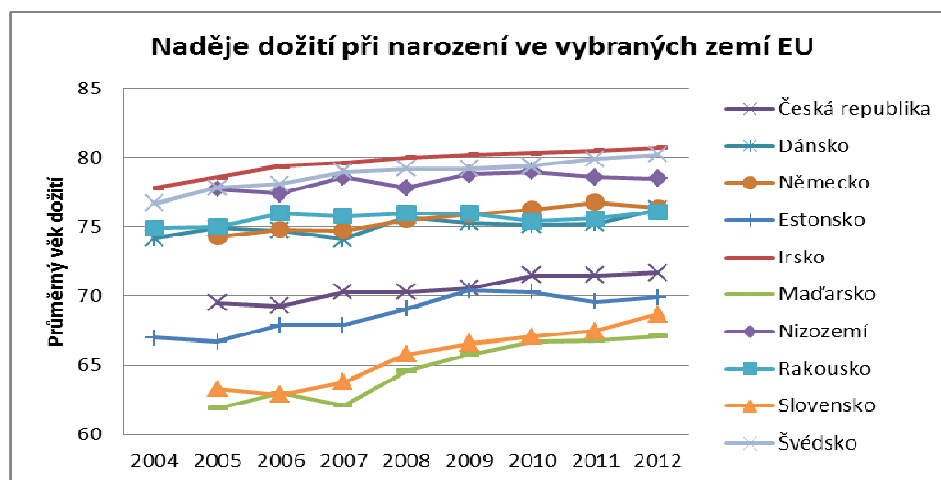
Z grafu č. 1 je patrné, že ukazatel střední délky života se v ČR neustále zvyšuje. Dle údajů ČSÚ se průměrný věk zvýšil od roku 1993 z 69,2 let pro muže a 76,4 let pro ženy do roku 2012 na hodnotu 75 let pro muže a 80,9 let pro ženy.¹¹³

¹¹¹ ČSÚ: *Kulatý stůl: Stárnutí obyvatelstva ČR* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulaty_stul:_starnuti_obyvatel_ceske_republiky_prezentace20120131](http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulaty_stul:_starnuti_obyvatel_ceske_republiky_prezentace20120131)

¹¹² ČSÚ: *Naděje dožití a průměrný věk – Metodika* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nadeje_doziti_a_prumerny_vek](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nadeje_doziti_a_prumerny_vek)

¹¹³ ČSÚ: *Veřejná databáze: Obyvatelstvo – vybrané ukazatele* [on-line]. Dostupné z [www: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null](http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null)

Graf č. 2 Naděje dožití při narození ve vybraných zemích EU

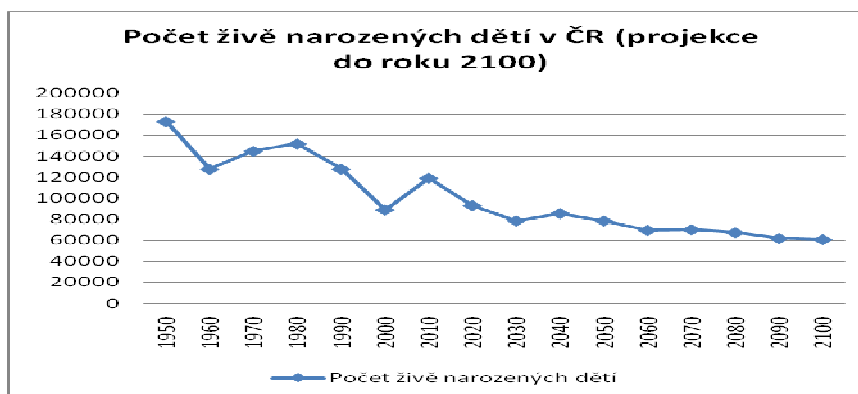
Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů dostupných z [www: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tps00025&language=en](http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tps00025&language=en)

Trend prodlužující se střední délky života můžeme sledovat i u ostatních evropských zemí, jak je znázorněno na grafu č. 2 vybraných zemí EU zpracovaného na základě údajů databáze Eurostatu.

Dalším ukazatelem potvrzujícím nepříznivý demografický trend je počet živě narozených dětí. Jak je patrné z grafu č. 3 znázorňujícího projekci počtu živě narozených dětí, tento ukazatel prochází určitými vlnami, ale neustále klesá. Mezi nejsilnější generace patří lidé narození těsně po válce a generace narozená v polovině 70. let. Poté počet živě narozených neustále klesal až opět do období kolem roku 2008, kdy silné populační ročníky sedmdesátých let začaly mít své vlastní děti, tzv. „babyboom“. Dle prognózy ČSÚ by do roku 2100 již žádný výraznější výkyv neměl nastat a v roce 2100 by se mělo narodit asi 60.000 dětí. Tato hodnota představuje téměř třetinu dětí narozených v roce 1950, kdy se narodilo 173.000 dětí. Tato prognóza vychází z předpokladu, že jedna žena přivede na svět v průměru 1,56 dítěte. V roce 1970 porodila v průměru jedna žena dvě děti.¹¹⁴

¹¹⁴ ČSÚ: *Kulatý stůl: Stárnutí obyvatelstva ČR* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulaty_stul:_starnuti_obyvatel_ceske_republiky_prezentace20120131](http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulaty_stul:_starnuti_obyvatel_ceske_republiky_prezentace20120131)

Graf č. 3 Počet živě narozených dětí v ČR (projekce do roku 2100)

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů dostupných z [www: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulaty_stul:_starnuti_obyvatel_ceske_republiky_prezentace20120131](http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulaty_stul:_starnuti_obyvatel_ceske_republiky_prezentace20120131)

Rostoucí střední délka života a klesající počet narozených dětí významně ovlivňuje věkovou skladbu obyvatelstva. Na základě výzkumu zpracovaného z výsledků Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 se počet obyvatel bude zvyšovat pouze do roku 2018, kdy v ČR bude žít přes deset a půl milionu lidí. Pak se bude počet obyvatel snižovat až na 7,5 milionu v roce 2100. Tento pokles nedokáže zvrátit ani mezinárodní migrace. Zatímco v roce 1950 představovali lidé starší 65 let pouze 8,3% z celkové populace, v roce 2100 to již bude celé třetina (cca 32,5%),¹¹⁵ průměrný věk by se měl pohybovat kolem padesáti let.¹¹⁶ V současnosti český důchodový systém nejvíce trápí odchod silných poválečných ročníků do důchodu, který není kompenzovaný přílivem lidí do skupiny ekonomicky aktivních obyvatel¹¹⁷ a narůstají tak obavy o jeho udržitelnost. Z ekonomického hlediska je nejdůležitější prognóza vývoje počtu lidí v produktivním věku. Ani tento ukazatel se nevyvíjí příliš příznivě. Již kolem roku 2050 se počet osob v produktivním věku sníží na 55% a na této hodnotě zůstane.¹¹⁸

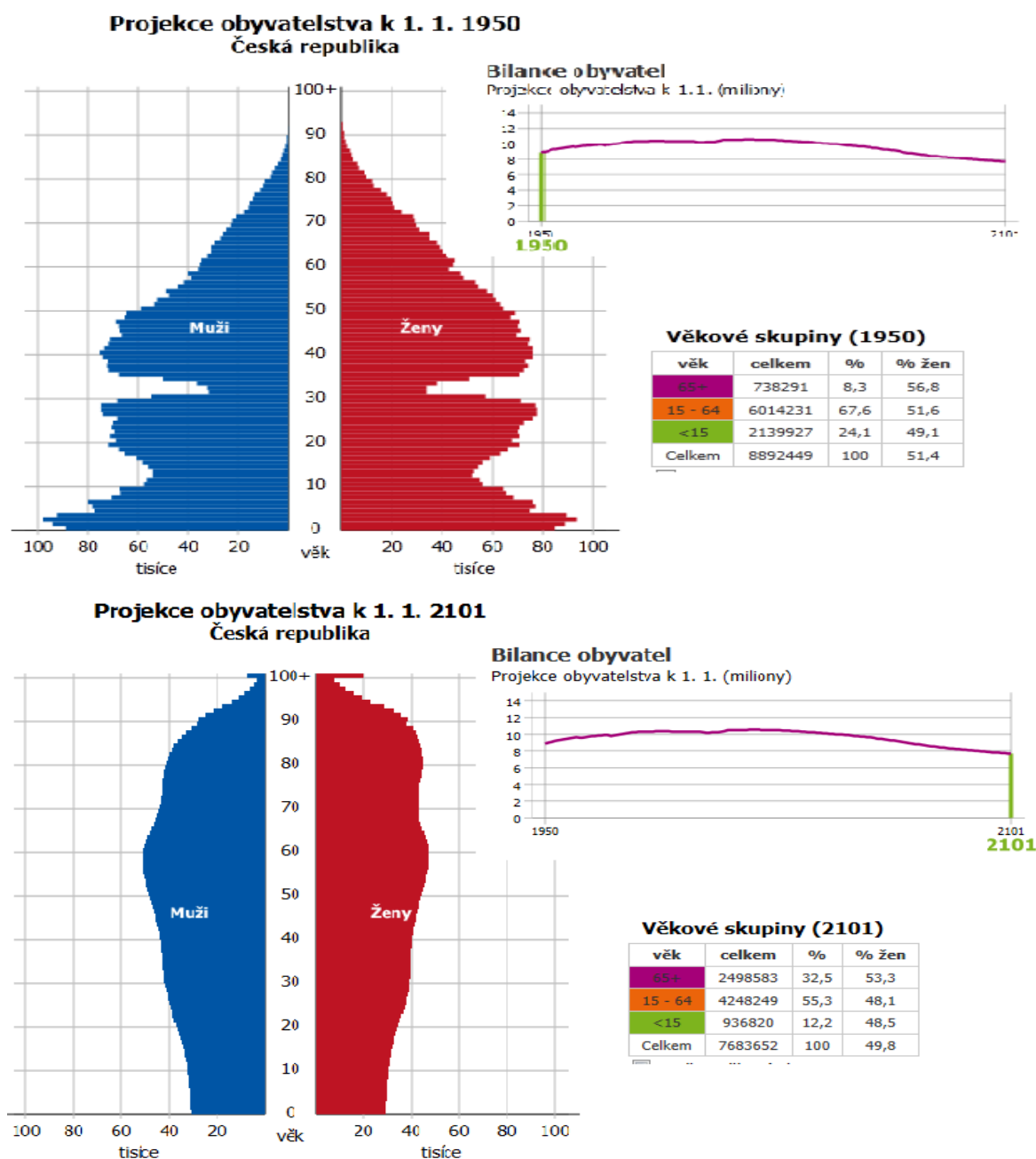
¹¹⁵ ČSÚ: *Čechů ubude a zestárnou* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/cechu_ubyde_a_zestarnou_20130723](http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/cechu_ubyde_a_zestarnou_20130723)

¹¹⁶ Dle údajů ČSÚ byl na základě výsledků Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 průměrný věk obyvatel ČR 38,8 let.

¹¹⁷ Do produktivního věku se dostávají děti méně početné generace let devadesátých.

¹¹⁸ IHNED.CZ: *Česko v roce 2101: Obyvatel bude o tři miliony méně. Průměrný věk stoupne na 50 let.* [on-line]. Dostupné z [www: http://zpravy.ihned.cz/c1-60299900-cesko-v-roce-2101-obyvatel-bude-o-tri-miliony-mene-prumerny-vek-stoupne-na-50-let](http://zpravy.ihned.cz/c1-60299900-cesko-v-roce-2101-obyvatel-bude-o-tri-miliony-mene-prumerny-vek-stoupne-na-50-let)

Obrázek č. 6 Projekce věkové struktury obyvatelstva v roce 1950 a 2100

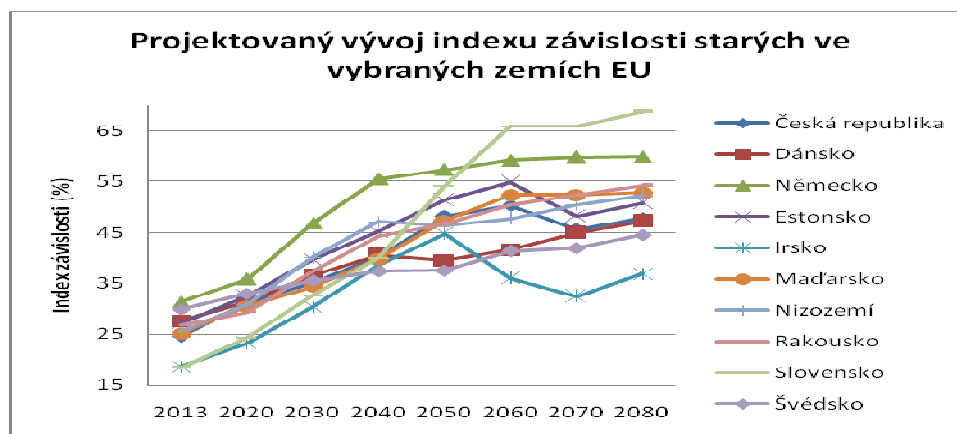

Zdroj: ČSÚ: http://www.czso.cz/animgraf/projekce_1950_2101/index.htm

Na obrázku č. 6 je znázorněno rozložení věkové struktury obyvatel ČR v roce 1950 a v roce 2100 dle prognózy ČSÚ. Vývoj v jednotlivých letech tohoto období lze pozorovat na animovaném grafu, který je dostupný z odkazu pod obrázkem.

Dalším ukazatelem, který velmi dobře zachycuje složení populace je tzv. index závislosti starých. Tento ukazatel je definován jako předpokládaný počet osob ve věku 65 a více let k předpokládanému počtu osob ve věku 15 až 64 let. Zatímco dnes se hodnota tohoto ukazatele pohybuje v ČR okolo 25%, v roce 2080 by mohla dosáhnout hodnoty až 48%. Index se bude zvyšovat především v období let 2035 – 2060. Nejméně příznivý výhled ze zemí EU do roku 2080 očekává v tomto ukazateli Slovensko, kdy míra závislosti starých by mohla dosáhnout až 69%. Průměrná hodnota ukazatele za EU28 dosahuje v roce 2013 27,48% a v roce 2080 by měla vystoupat na hodnotu 51%.¹¹⁹

Graf č. 4 Projektovaný vývoj indexu závislosti starých ve vybraných zemích EU

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů dostupných z [www: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde511&plugin=1](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde511&plugin=1)

4.1.2 Analýza důchodového účtu ČR

Kromě demografických rizik se český důchodový systém potýká i s dlouhodobým deficitem. Účet, na kterém jsou evidovány prostředky z důchodového pojištění, byl vytvořen v roce 1996 zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Na zvláštní účet důchodového pojištění byl převáděn kladný rozdíl mezi příjmy a výdaji pojistného na důchodové pojištění a prostředky tohoto účtu bylo možné použít pouze na úhradu výdajů na dávky důchodového pojištění nebo ke krytí ztrát, kterých bylo dosaženo v minulých

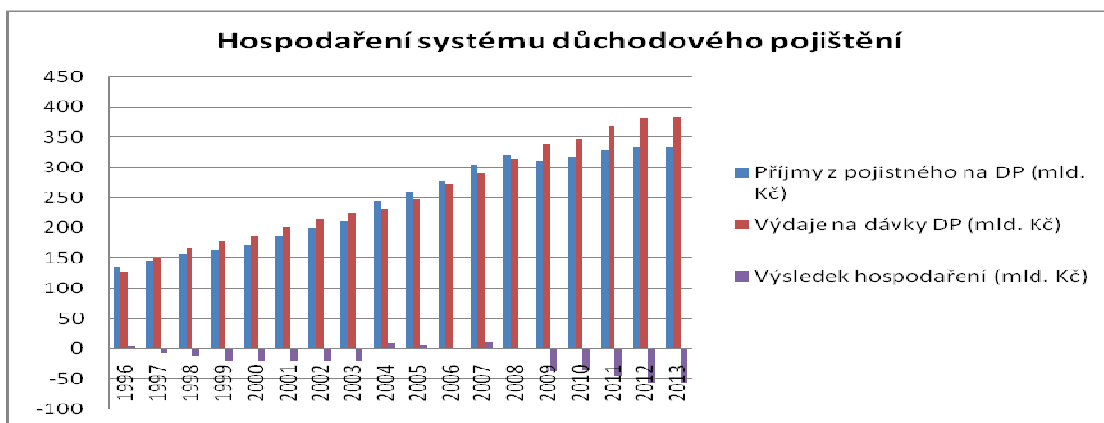
¹¹⁹ EUROSTAT. EU: *Statistics: Proportion of population aged 65 and over* [on-line]. Dostupné z [www: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde511&plugin=1](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde511&plugin=1)

letech nebo ke krytí ztrát budoucích. V roce 2008 byl tento účet transformován na Zvláštní účet rezervy pro důchodovou reformu.¹²⁰

Následný graf č. 5 je zpracován za období od roku 1996, kdy došlo k vytvoření zvláštního účtu důchodového pojištění a oddělení jeho prostředků od státního rozpočtu. Z grafu č. 5 vyplývá, že v roce 1996 bylo saldo tohoto účtu kladné. V letech 1997 až 2003 vykazoval zvláštní účet důchodového pojištění schodek. Důvodem tohoto deficitu bylo stárnutí populace spojené se snížením sazby příspěvků na důchodové pojištění z 27% na 26,2%. Dále došlo ke zmírnění podmínek pro odchod do předčasného důchodu, což se odrazilo ve zvýšení výdajů na dávky z důchodového pojištění. Zlom nastal v roce 2004, kdy došlo k „převedení“ části příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a sazba pojistného na důchodové pojištění se zvýšila o dva procentní body, tedy na 28%. Trend kladného salda pokračoval i v letech 2005 až 2008, kdy v období ekonomické expanze systém vytvářel kladné přebytky. V roce 2009 se však v důsledku ekonomické krize a následně i recese dostal účet důchodového pojištění do mínusu 36 mil. Kč a tento deficit se neustále navyšuje.¹²¹

Graf č. 5 Hospodaření systému důchodového pojištění v letech 1996 -2013

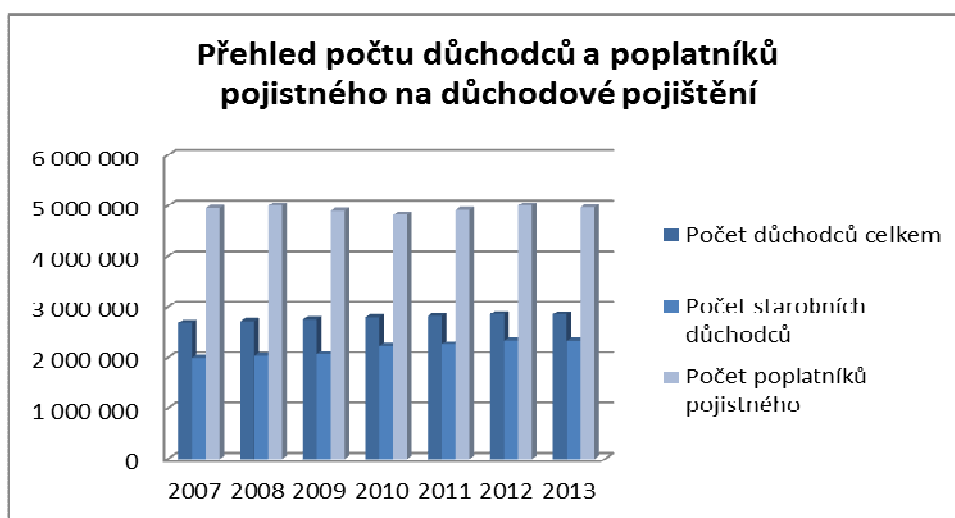
Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů dostupných z www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/20304/PMZ_2014_final.pdf

¹²⁰ MPSV: *Český důchodový systém v kontextu EU* [on-line]. Dostupné z www: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

¹²¹ MPSV: *Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění 2014* [on-line]. str. 23. Dostupné z www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/20304/PMZ_2014_final.pdf

Na vývoj salda důchodového účtu má vliv i počet důchodců a počet poplatníků důchodového pojištění. Zatímco počet starobních důchodců neustále roste, počet poplatníků důchodového pojištění se od roku 2008 snižuje.¹²² Příčinou tohoto poklesu je, jak již bylo zmíněno v kapitole 4.1.2, že v současné době odchází do důchodu silné poválečné ročníky, ale jejich odliv z pracovního trhu není kompenzován přechodem dětí z věkové skupiny 0 – 15 let mezi ekonomicky aktivní obyvatelstvo. V současné době by na pracovní trh měly vstupovat generace narozené v 90. letech, které ale patří k jedním z nejslabších ročníků.

Graf č. 6 Přehled počtu důchodců a poplatníků pojistného na důchodové pojištění v letech 2007 až 2013

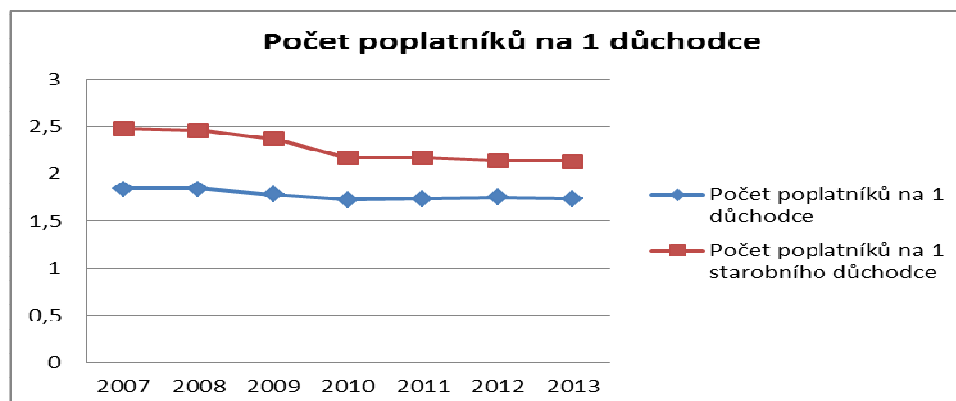
Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů dostupných z www: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/statistika-poctu-klientu/> a http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/25_04_2012_pocty_duchodu_duchodcu_a_poplatniku_pojistneho_za_1_cvtvrtleti_2012.htm

Z výše uvedeného vyplývá, že osoby, které jsou v současné době v produktivním věku, musí „živit“, čím dál tím vyšší počet důchodců. V roce 2008 připadalo 2,46 poplatníků

¹²² Počet poplatníků důchodového pojištění v roce 2008 činil 5.006.895, v roce 2012 tento počet klesl na 4.933.997.

důchodového pojištění na jednoho starobního důchodce, dnes je to již 2,13 a prognózy naznačují, že situace se v dalších letech nezlepší.¹²³

Graf č. 7 Počet poplatníků důchodového pojištění připadající na jednoho důchodce v letech 2007 až 2013

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů dostupných z [www: http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/statistika-poctu-klientu/](http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/statistika-poctu-klientu/)

4.1.3 Zrušení důchodového spoření – dopady na státní rozpočet

U důchodové spoření, které bylo zavedeno do českého důchodového systému s účinností od 1.1.2013 jako II. pilíř prostřednictvím „Velké důchodové reformy“, se očekává jeho zánik. Dne 31.7.2014 byl schválen návrh řešení na ukončení penzijního spoření Odbornou komisí pro důchodovou reformu a dne 12.11.2014 Vláda ČR tento návrh schválila. Druhý pilíř českého důchodového systému by měl být ukončen s platností od 1.1.2016. Návrh Odborné komise rovněž zmiňuje, že se zrušením důchodového spoření lze očekávat administrativní náklady v řádu desítek miliónů korun.¹²⁴

Z analýzy ústavněprávních rizik, která je též součástí výše jmenovaného návrhu, vyplývá, že by případně mohlo dojít ke kompenzaci nákladů spojených se vznikem a zánikem

¹²³ ČSSZ: Statistiky - *Statistika počtu klientů* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/statistika-poctu-klientu/](http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/statistika-poctu-klientu/)

¹²⁴ Duchodova-komise.cz: *Zápis z jednání 1. pracovního týmu Odborné komise pro důchodovou reformu (OK)* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Z%C3%A1pis-PT1-140731.pdf](http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Z%C3%A1pis-PT1-140731.pdf)

důchodového spoření na straně penzijních společností. Důchodová komise tento krok ve svém dokumentu nenavrhuje a za pravděpodobný jej zatím nepovažuje ani Ministerstvo práce a sociálních věcí, ani Ministerstvo financí. Podle vyjádření prof. Martina Potůčka jsou penzijní společnosti soukromé firmy, které musí počítat s podnikatelským rizikem. Dle informací poskytnutých Asociací penzijních společností penzijní společnosti investovaly do II. pilíře s tím, že návratnost očekávaly až za 12 let. Zatím pouze vytvořily kumulovanou ztrátu ve výši 282 milionů Kč.¹²⁵

Zrušením důchodového spoření se sazba pojistného na důchodové pojištění opět sjednotí na 6,5%. Díky tomuto kroku by mělo dojít dle vyjádření tiskového oddělení Ministerstva práce a sociálních věcí v krátkém a středním období k posílení státního rozpočtu navýšením příjmů z pojistného na důchodové pojištění. Řádově se očekává částka kolem 700 mil. Kč ročně. V krátkodobém horizontu by zrušení důchodového spoření mělo představovat pozitivní dopad na státní rozpočet. Z hlediska delšího časového období (10 a více let) by mělo zrušení II. pilíře mít na státní rozpočet dopad spíše neutrální. V rámci důchodového pojištění nebude realizováno snížení výdajů na důchody u dnešních účastníků II. pilíře, jak bylo před zavedením reformy plánováno. To znamená, že část výdajů, které by při zachování důchodového spoření byla realizována v rámci II. pilíře, bude realizována v rámci důchodového pojištění, tedy prostřednictvím státního rozpočtu.¹²⁶

4.1.4 Výhled důchodového účtu ČR

V případě zrušení změn souvisejících se vznikem jednoho inkasního místa, které je v současné době projednáváno v Parlamentu ČR, zůstanou příjmy z pojistného na důchodové pojištění součástí rozpočtové kapitoly Ministerstva práce a sociálních věcí. Na straně výdajů bude i nadále hrát významnou roli stárnutí české populace a především valorizace důchodů. Dalším významným faktorem bude měnící se rozložení mezigenerační

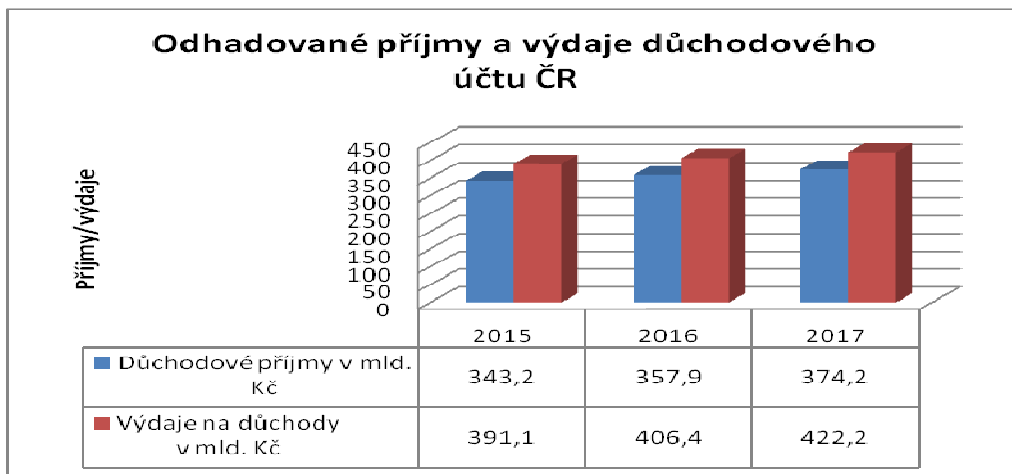
---

¹²⁵ AKTÁLNĚ.CZ: *Nečasův druhý pilíř penzí skončí. Komise popsala, jak přesně* [on-line]. Dostupné z [www: http://zpravy.aktualne.cz/finance/druhy-pilir- Duchodova-reforma-penze-konec-komise/r-0bf0231818ac11e495a30025900fea04/](http://zpravy.aktualne.cz/finance/druhy-pilir- Duchodova-reforma-penze-konec-komise/r-0bf0231818ac11e495a30025900fea04/)

¹²⁶ Údaje byly získány při osobní konzultaci s pracovníky tiskového oddělení MPSV Mgr. Miluší Trefancovou, dne 26.9.2014.

struktury důchodců. Dříve přiznané důchody jsou nižší a při klesajícím podílu jejich počtu se tak průměrná výše důchodu zvyšuje.

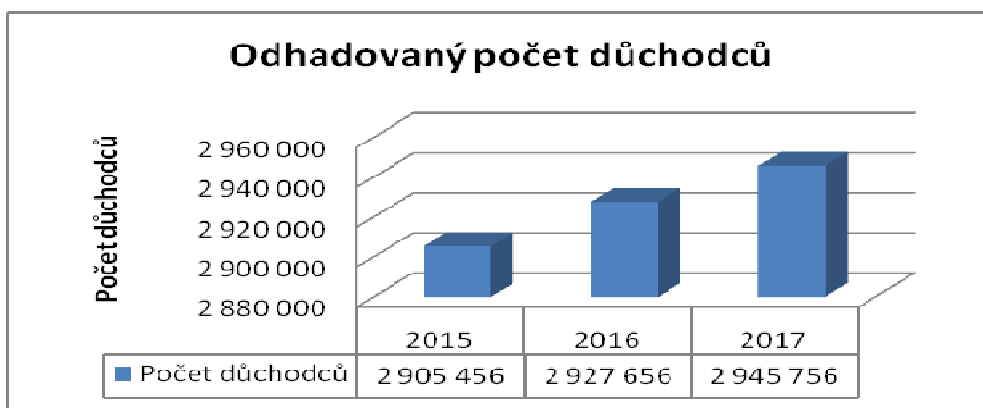
Graf č. 8 Odhadované příjmy a výdaje důchodového účtu ČR na roky 2015 až 2017

Zdroj: Vlastní zpracování dle interních údajů poskytnutých tiskovým oddělením MPSV dne 26.9.2014

Dalším faktorem ovlivňujícím výdaje na důchody je počet příjemců těchto dávek. V letech 2012 až 2013 došlo k nečekanému jevu, kdy se počet důchodců začal snižovat. Nicméně tento pokles se zastavil již na konci roku 2013 a dále se očekává pouze nárůst jejich počtu.

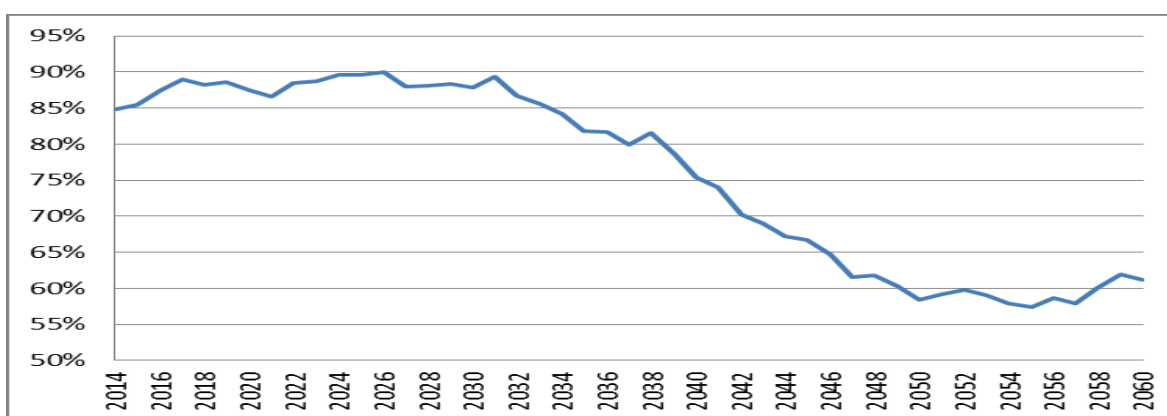
Graf č. 9 Odhadovaný počet důchodců na roky 2015 až 2017

Zdroj: Vlastní zpracování dle interních údajů poskytnutých tiskovým oddělením MPSV dne 26.9.2014

Vývojem salda důchodového účtu z dlouhodobého hlediska se zabývá studie Důchodový systém: Scénáře budoucího vývoje, která se pomocí mikroekonomického modelu snaží nastínit budoucí vývoj v období let 2014 – 2060. Tento model vychází z předpokladu, že inflace bude růst o dva procentní body a reálné mzdy o 1,5% ročně. Model vychází též z předpokladu, že nedojde k zásadní změně legislativy. Za těchto předpokladů by příjmy důchodového účtu měly krýt přibližně 90% každoročně vyplácených důchodů až do roku 2030. Po roce 2030 začnou příjmy důchodového účtu poměrně rychle klesat. Je to dáno tím, že do tohoto roku se bude počet důchodců zvyšovat, ale poměrně pomalým tempem. Naopak po roce 2030 začnou odcházet do důchodu silné populační ročníky, tím pádem dojde i k výraznému nárůstu výdajů důchodového účtu. Podle odhadu studie by v roce 2060 měly příjmy důchodového účtu krýt pouze 60% výdajů na důchody.¹²⁷

Graf č. 10 Poměr roční výše vyplácených důchodů k ročním odvodům na povinné důchodové pojištění

Zdroj: *Důchodový systém: Scénáře budoucího vývoje* [on-line]. str. 5. Dostupné z [www: http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_5_2013.pdf](http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_5_2013.pdf)

¹²⁷ IDEA.CERGE-EI.CZ: *Důchodový systém: Scénáře budoucího vývoje* [on-line]. str. 4. Dostupné z [www: http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_5_2013.pdf](http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_5_2013.pdf)

4.2 Důchodové systémy ve vybraných zemích EU a jejich komparace

Důchodový systém ČR stojí po „nepovedené“ reformě z roku 2013 opět před rozhodnutím, jakým způsobem by se měl do budoucna přetransformovat. Jako příklad by mohly posloužit nejlépe hodnocené důchodové systémy světa. Hodnocení provádí každoročně australská společnost Mercer a Australské středisko pro finanční studia¹²⁸. Závěrečným výstupem je zpráva „Melbourne Mercer Global Pension Index“, která srovnává důchodové systémy vybraných 25 zemí představujících 58% světové populace a hodnotí je na základě jejich přiměřenosti, udržitelnosti a integrity. Subindex přiměřenosti reprezentuje výši důchodových dávek, které jsou vypláceny v současné době. Tento subindex porovnává výši důchodu s úrovní dosahovaných příjmů v produktivním věku, na celkovém indexu se podílí 40%. Subindex udržitelnosti hodnotí dlouhodobou udržitelnost stávajícího důchodového systému s ohledem na demografický vývoj v dané zemi. Výsledný index ovlivňuje z 35%. Poslední subindex integrity posuzuje důvěru občanů v důchodový systém. Hodnota tohoto subindexu je rovněž ovlivněna celkovou správou a regulací systému v dané zemi a jeho podíl na výsledném indexu činí 25%.¹²⁹ Výsledný index se pohybuje v roce 2014 od hodnoty 43,5 v Indii po hodnotu 82,4 v Dánsku. V subindexu přiměřenosti zaujímá první místo Austrálie s hodnotou 81,2, v subindexu udržitelnosti je nejlepší Dánsko (86,5) a prvního umístění v subindexu integrity dosáhlo Finsko (91,1).¹³⁰

Pro další zpracování byly vybrány důchodové systémy, které dosáhly nejvyššího ohodnocení v rámci celkového indexu společnosti Mercer. Dánsko, jakožto nejlépe hodnocená země v roce 2013. Dále Nizozemí, jehož důchodový systém se v hodnocení společnosti Mercer umístil v roce 2011 na prvním místě a v letech 2012 až 2013 na místě druhém. Jako poslední byl vybrán důchodový systém Finska, který se v posledních letech dostal mezi nejlepší systémy světa.¹³¹

---

¹²⁸ Australian Centre for Financial Studies

¹²⁹ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – květen 2013*, str. 7 - 8

¹³⁰ MERCER, Australian Centre for Financial Studies: *Melbourne Mercer Global Pension Index* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/](http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/)

¹³¹ Důchodový systém Austrálie se též dlouhodobě pohybuje na předních příčkách hodnocení společnosti Mercer. Vzhledem k historickým a kulturním rozdílům byly pro srovnání jako vhodnější zvoleny důchodové systémy zemí Evropské unie.

4.2.1 Dánsko

Dánský důchodový systém je dle hodnocení společnosti Mercer nejlepší na světě, a to již tři roky po sobě. Ve čtyřleté historii vydávání zprávy „Melbourne Mercer Global Pension Index“ je první zemí, která získala v hodnocení třídu A. Na toto nejvyšší ohodnocení Dánsko dosáhlo hodnotou penzijního indexu vyššího než 80¹³² a dánský penzijní systém byl označen jako prvotřídní a silný, který poskytuje přiměřené dávky, je udržitelný a vykazuje vysoký stupeň integrity.¹³³

V Dánsku žije 5,6 milionů obyvatel, z toho je 29,9% osob starších 65 let. Tato hodnota je o 4,4% vyšší než průměr zemí OECD. Střední délka života dosáhla v roce 2013 79,3 let, což je těsně pod průměrem zemí OECD. Podíl veřejných výdajů na důchodech činil 6,1% HDP.¹³⁴

Současný dánský důchodový systém je založen na třech pilířích. První pilíř tvoří základní veřejné důchodové pojištění a povinná zaměstnanecká schémata. Druhý pilíř představuje zaměstnanecké penzijní pojištění a třetí pilíř tvoří soukromé penzijní spoření.¹³⁵

Veřejná starobní penze „Folkepension“ byla zavedena do dánského důchodového systému v rámci důchodové reformy v roce 1956. Jedná se o základní dávku, která zaručuje občanům rovný, státní a z daní financovaný důchod. Cílem této státní penze je předcházet chudobě důchodců prostřednictvím stejně vysokých dávek. V plné výši je tato dávka poskytována občanům, jejichž doba trvalého pobytu na území Dánska činila minimálně 40 let, v případě kratšího pobytu se bude penze proporcionálně krátit. Osoba, která splní předchozí podmínku, musí ještě dosáhnout minimálního věku 65 let. Tato věková hranice

---

¹³² Hodnota Melbourne Mercer Global Pension Index pro Dánsko v roce 2014 činila 82,4.

¹³³ MERCER, Australian Centre for Financial Studies: *Melbourne Mercer Global Pension Index* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/](http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/)

¹³⁴ *Pensions at a Glance 2013: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm](http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm)

¹³⁵ VUPSV: *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA*, str.

by se měla do roku 2027 zvýšit na 67 let.¹³⁶ Veřejná starobní penze se skládá ze dvou složek, ze základní částky a penzijního doplňku. Penze není závislá na předchozích výdělcích, ale na rodinném stavu a současném příjmu důchodce. V roce 2004 byla navíc zavedena doplňková penzijní dávka, která se vyplácí jednou ročně, je testována na majetek a určena pro nejvíce finančně znevýhodněné důchodce. V rámci prvního pilíře je možné také čerpat dobrovolnou předčasnou penzi (VERP), která je určena pro všechny zaměstnance a OSVČ, kteří jsou starší 60 let, ale nedosáhli zatím věku 65 let, musí být členem fondu pojištění v nezaměstnanosti a platit příspěvky na dobrovolnou předčasnou penzi minimálně po dobu 30 let. Veřejná starobní penze je nepřispěvková a je financovaná systémem PAYG.¹³⁷

Kromě veřejného starobního důchodu bývají též do prvního pilíře důchodového systému řazena povinná zaměstnanecká schémata. I když se tato schémata svým charakterem shodují se schématy v druhém pilíři, jsou vzhledem k jejich zákonné povinné účasti řazena spíše do pilíře prvního. Jsou představována 3 základními typy: Zaměstnanecké důchodové schéma „Arbejdsmarkedets Tillaegspension“ (ATP); Speciální schéma penzijního spoření „Saerlige Pensionsopsparring“ (SP) a LD schéma pro státní zaměstnance „Lonmodtagernes Dyrtingsfond“.¹³⁸

Zaměstnanecké důchodové schéma bylo v Dánsku zavedeno již v roce 1964. Jedná se o plně fondové a příspěvkově definované schéma založené na kolektivním pojištění.¹³⁹ Ačkoliv je tento model charakteristický nízkými odvody, vyznačuje se značnou efektivitou. ATP představuje jeden z největších evropských penzijních fondů, který dosahuje vynikajících výsledků. V roce 2012 došlo ke zhodnocení příspěvků střadatelů o

---

¹³⁶ VUPSV: *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA*, str. 11

¹³⁷ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 7 - 8

¹³⁸ VUPSV: *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA*, str. 11

¹³⁹ *Pensions at a Glance 2013: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm](http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm)

10% a v roce předcházejícím dokonce o 26%.¹⁴⁰ Příspěvky do tohoto schématu nezávisí na příjmu dané osoby, ale na počtu odpracovaných hodin, přičemž 1/3 příspěvku hradí zaměstnanec a zbylé 2/3 zaměstnavatel. Prostředky ATP fondu jsou investovány do akcií, dluhopisů a nemovitostí. Od roku 1998 není účast povinná jen pro zaměstnance, ale i pro OSVČ, kdy výše příspěvku činí 1% jejich příjmu.¹⁴¹ Dávky z tohoto schématu jsou poskytovány v podobě celoživotní penze po dosažení věku 65 let nebo pozůstalostní jednorázové dávky pro nezaopatřené pozůstalé v případě úmrtí pojištěnce.¹⁴² Pro příjemce invalidního důchodu bylo navíc v roce 2003 zavedeno dobrovolné zaměstnanecké doplňkové penzijní schéma pro invalidní důchodce (SAP), které má těmto osobám nahradit možnost účastnit se systému ATP.¹⁴³

Speciální schéma penzijního spoření je opět povinné pro zaměstnance i pro OSVČ a do dánského důchodového systému bylo zavedeno v roce 1997. Původně byla aktiva spravována stejnou institucí jako ATP, od roku 2007 byla zavedena možnost svěřit své prostředky registrovaným penzijním fondům. Příspěvky do tohoto schématu odvádí pouze zaměstnanci ve výši 1% svého příjmu. Dávky z tohoto schématu jsou vypláceny formou měsíční renty nebo v podobě jednorázového vyrovnání v závislosti na výši úspor.¹⁴⁴

Posledním zaměstnaneckým schématem spadajícím do prvního pilíře je LD schéma pro státní zaměstnance, jehož smyslem bylo poskytovat jednorázovou výplatu částky při odchodu do důchodu jako kompenzaci zvyšujících se životních nákladů zaměstnanců ve veřejné sféře. Již od roku 1980 byly příspěvky do tohoto schématu pozastaveny a dávky je

---

¹⁴⁰ EURO.E15.CZ: *Zbytečná fondová kopřivka* [on-line]. Dostupné z [www: http://euro.e15.cz/archiv/zbytecna-fondova-koprivka-998721](http://euro.e15.cz/archiv/zbytecna-fondova-koprivka-998721)

¹⁴¹ VUPSV: *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA*, str. 12

¹⁴² VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 8

¹⁴³ VUPSV: *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA*, str. 12

¹⁴⁴ VUPSV: *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA*, str. 12

možné čerpat jednorázově po dosažení věku 60 let nebo si své prostředky mohou střadatelé od roku 2007 přesunout do jiného penzijního fondu.¹⁴⁵

Druhý pilíř dánského důchodového systému představuje zaměstnanecké penzijní pojištění, které je povinné pro všechny zaměstnance s výjimkou státních. V současné době jsou téměř všechna tato schémata příspěvkově definovaná. Zaměstnanecké penzijní pojištění představují dva typy penzijních plánů, a to odvětvové penzijní plány založené kolektivními smlouvami a podnikové penzijní plány založené na dohodě jediného zaměstnavatele a zaměstnanců¹⁴⁶. Správu zaměstnaneckých penzijních plánů provádí zaměstnanecké penzijní fondy, penzijní podnikové fondy či pojišťovací společnosti. Kontrolu nad penzijními plány ve druhém pilíři provádí Úřad pro finanční dohled (FSA) a v oblasti dohledu je zaveden tzv. „traffic lights“ systém požadující vyšší nároky na krytí závazků spojených s rizikem nepříznivého vývoje hodnoty aktiv a penzijní plány mají zákonem stanovenou povinnost ročně dosáhnout minimálně dvou procentního zhodnocení. Minimální věk účasti je stanoven obecně na 20 let a některé podnikové penzijní plány nepokrývají starší osoby.¹⁴⁷ OSVČ mohou zakládat profesní penzijní schémata, ale většinou své zabezpečení na stáří řeší prostřednictvím třetího pilíře. Zaměstnaneckých penzijních schémat se účastní kolem 80% všech ekonomicky aktivních osob. Příspěvky do jednotlivých penzijních schémat se liší a jejich výše se pohybuje mezi 5 až 15% příjmů. Vypáčené dávky jsou převážně příspěvkově definované a spolu s dávkami z I. pilíře by měly dosáhnout náhradového poměru mezi 60 až 70% pracovních příjmů.¹⁴⁸

Soukromé penzijní spoření slouží převážně osobám, které nejsou pokryty zaměstnaneckými penzijními plány, tedy osobám samostatně výdělečně činným, popřípadě zaměstnancům s vysokými příjmy, pro které je zajímavější využívat individuální penzijní plány v rámci III. pilíře. Toto penzijní spoření je zcela dobrovolné. Jednotlivci si sami rozhodují o typu penzijního schématu, výši pojistného i podobě vyplácených dávek.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 9

¹⁴⁶ Podnikové penzijní plány musí mít minimálně 50 účastníků.

¹⁴⁷ Minimální věková hranice se obvykle pohybuje mezi 25 a 30 lety, maximální mezi 55 a 60 lety.

¹⁴⁸ VUPSV: *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA*, str. 14 - 17

¹⁴⁹ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 10

Ačkoliv dánský důchodový systém poskytuje svým penzistům poměrně nízký státní důchod, je životní úroveň Dánů v důchodovém věku poměrně vysoká, a to díky jejich vysoké osobní odpovědnosti a dostatečným vlastním investicím v produktivním věku. Důchod dánského občana dosahuje přibližně tří čtvrtin jeho celoživotních průměrných výdělků. Jeho podstatná část pochází z fondů zřizovaných zaměstnavateli nebo odbory. Právě vyjednávání mezi odbory, zaměstnavateli a státem hraje významnou roli při nastavení penzijních schémat. I přes to, že je důchodový systém Dánska v současné době hodnocen jako nejlepší na světě, nelze jej považovat za dokonalý. Zaměstnavatelé jsou zde vystaveni tak vysokému zatížení příspěvků a zdaněním, které by v případě České republiky byly neproveditelné.^{150,151}

4.2.2 Nizozemí

Druhou nejúspěšnější evropskou zemí v hodnocení společnosti Mercer se stalo Nizozemí s hodnotou penzijního indexu 79,2. Nizozemský důchodový systém byl oceněn třídou B+ a označen jako pevný systém s mnoha dobrými vlastnostmi, ale s několika oblastmi pro zlepšení, které jej odlišují od třídy A.¹⁵² Druhou příčku si Nizozemí v tomto hodnocení udrželo již třetí rok po sobě a v roce 2011 bylo dokonce na místě prvním.

V roce 2013 činila výše veřejných výdajů na penze 5,1% hrubého domácího produktu. V Nizozemí žije 16,8 milionů obyvatel, z toho 27,3% tvoří populace nad 65 let, což se prakticky shoduje s průměrem zemí OECD. Očekávaná délka života při narození je 80,9 let.¹⁵³

Důchodový systém Nizozemí je postaven na dvou hlavních pilířích. Penzijní systém zahrnuje základní starobní penze (I. pilíř) a zaměstnanecké pojištění (II. pilíř).

---

¹⁵⁰ EURO.E15.CZ: *Zbytečná fondová kopřivka* [on-line]. Dostupné z [www: http://euro.e15.cz/archiv/zbytecna-fondova-koprivka-998721](http://euro.e15.cz/archiv/zbytecna-fondova-koprivka-998721)

¹⁵¹ INVESTUJEME.CZ: *Které důchodové systémy jsou nejlepší* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.investujeme.cz/ktere-duchodove-systemy-jsou-nejlepsi/](http://www.investujeme.cz/ktere-duchodove-systemy-jsou-nejlepsi/)

¹⁵² MERCER, Australian Centre for Financial Studies: *Melbourne Mercer Global Pension Index* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/](http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/)

¹⁵³ *Pensions at a Glance 2013: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm](http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm)

System státní starobní penze „Algemene Ouderdoms Wet (AOW) je financován na základě principu PAYG. Tento systém zahrnuje všechny zaměstnance, úředníky i osoby samostatně výdělečně činné. Příspěvky do systému činí 17,9% z příjmů,¹⁵⁴ zaměstnavatelé na státní penzi nepřispívají. Výše vyplácených dávek se odvíjí od minimální mzdy a není pro každého stejná. Rozhodujícími faktory jsou životní úroveň daného penzisty, počet let pojištění v rámci AOW a věk dalších členů domácnosti. Nárok na plný státní důchod vzniká ženám i mužům ve věku 65 let, v případě že doba jejich pojištění je minimálně 50 let. Za každý chybějící rok pojištění dochází k redukci penze o 2%. Vzhledem k tomu, že i nizozemská populace stárne, dochází ke zvyšování důchodového věku na 66 let v roce 2020 a na 67 let v roce 2025. Partnerské dvojice, které spolu sdílí domácnost, mají nárok na důchod páru v případě, že oba jsou starší 65 let. Pokud je jeden z dvojice mladší, musí projít příjmovým testem, aby důchodce dostal doplňkový příspěvek. Výplata doplňkového příspěvku se ukončí dosažením věku 65 let mladšího z dvojice. Institut doplňkového příspěvku bude ukončen k 1.1.2015. Základní starobní penzi nelze vyplácet předčasně, a ani nelze její výplatu odložit, ale lze ji kombinovat se zaměstnáním. V systému AOW má každý nárok na určitý minimální příjem. Pokud důchodce na hranici tohoto minimálního příjmu nedosáhne, vzniká mu nárok na příjmovou podporu. Při posuzování minimálního příjmu se bere v potaz i rodinná situace.¹⁵⁵

Nizozemci jsou při svém zabezpečování na stáří velice odpovědní. Jako jedni z mála si na důchod odkládají v soukromých fondech více, než v budoucnu dostanou od státu. Více jak 90% zaměstnanců je zapojeno do 700 zaměstnaneckých penzijních programů, které jsou kapitálově financovány.¹⁵⁶ Na penzi ve II. pilíři na rozdíl od prvního přispívají i zaměstnavatelé, většinou 6 až 10% z hrubé mzdy. Zaměstnanci přispívají mezi 3 až 7% ze svých příjmů.¹⁵⁷ Penzijní fondy mohou být zřízeny konkrétním podnikem nebo pro určité průmyslové odvětví, dále penzijní fondy spravují pojišťovny a pro samostatně činné osoby

---

¹⁵⁴ PENSIONFUNDSONLINE.CO.UK: *Pension Funds Online. Country profiles* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.pensionfundsonline.co.uk/content/country-profiles/the-netherlands/96](http://www.pensionfundsonline.co.uk/content/country-profiles/the-netherlands/96)

¹⁵⁵ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 61 - 62

¹⁵⁶ ZLATAKORUNA.INFO: *Hýčkejte si své děti* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.zlatakoruna.info/zpravy/penzijni-pripojisteni/hyckejte-si-sve-deti](http://www.zlatakoruna.info/zpravy/penzijni-pripojisteni/hyckejte-si-sve-deti)

¹⁵⁷ IDNES:CZ: *Češi důchodové reformě nevěří, v Nizozemsku funguje světle* [on-line]. Dostupné z [www: http://finance.idnes.cz/duchody-u-nas-a-ve-svete-0vu-/penze.aspx?c=A130614_120317_penze_zuk](http://finance.idnes.cz/duchody-u-nas-a-ve-svete-0vu-/penze.aspx?c=A130614_120317_penze_zuk)

jsou zřízeny penzijní fondy pro profesní skupiny.¹⁵⁸ Zaměstnanecké penzijní programy jsou zřízeny jako doplňkové ke státní penzi AOW, proto je státní důchod zohledněn při výpočtu dávky z druhého pilíře, tak aby výsledná dávka činila 70% platu,¹⁵⁹ přičemž státní důchod tvoří méně než polovinu této dávky. Stejně jako u dánských penzijních programů, tak i u nizozemských, představují investice do akcií poměrně malou část. Téměř 60% investic směřuje do dluhopisů.¹⁶⁰ Za činnost zaměstnaneckých fondů jsou odpovědné organizace zaměstnavatelů a zaměstnanců (odborníky). Stát poskytuje pouze právní rámec pro jejich činnost a dohled nad jejich činností vykonává Holandská centrální banka „Dutch Central Bank (DNB).¹⁶¹

Další pilíře jsou v Nizozemí nepodstatné, jejich penzijní příjmy představují pouhých 10%.¹⁶²

Ani nizozemský důchodový systém nelze označit za dokonalý. V důsledku podfinancování se musely některé nizozemské penzijní programy vzdát indexace. Na konci roku 2008 dosahovala polovina penzijních fondů průměrného poměru pokrytí¹⁶³ pouhých 95%, přičemž minimální poměr vyžadovaný zákonem je 105%. V předcházejícím období tento poměr dosahoval až 144%.¹⁶⁴ Model nizozemského důchodového systému je průsečíkem vysoké centralizace a provázané průmyslové sféry, jímž většina zemí nedisponuje.¹⁶⁵

4.2.3 Finsko

Důchodový systém Finska se v hodnocení Melbourne Mercer Global Pension Index umístil v roce 2014 na třetím místě. V hodnocení subindexu integrity byl dokonce zvolen jako úplně nejlepší. Byl zařazen do třídy B a stejně jako nizozemský důchodový systém byl

---

¹⁵⁸ Zde nejsou zapojeni žádní zaměstnavatelé.

¹⁵⁹ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 62 - 63

¹⁶⁰ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – květen 2013*, str. 9

¹⁶¹ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 63

¹⁶² VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 63

¹⁶³ Poměr pokrytí představuje poměr finančních prostředků k penzijním závazkům.

¹⁶⁴ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 60

¹⁶⁵ ZLATAKORUNA.INFO: *Hýčkejte si své děti* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.zlatakoruna.info/zpravy/penzijni-pripojisti/hyckejte-si-sve-deti](http://www.zlatakoruna.info/zpravy/penzijni-pripojisti/hyckejte-si-sve-deti)

označen jako pevný systém s mnoha dobrými vlastnostmi, ale s několika oblastmi pro zlepšení, které jej odlišují od třídy A.¹⁶⁶

Ve Finsku žije 5,4 milionů obyvatel. 30,9% celkové populace tvoří lidé kategorie 65+, což je vysoce nad průměrem zemí OECD. Podíl výdajů na důchody činil v roce 2013 9,9% hrubého domácího produktu. Očekávaná doba dožití při narození činí 80, 4 roků.¹⁶⁷

Finský důchodový systém je v podstatě postaven na jediném pilíři, který byl v minulosti modifikován z plně fondového systému. II. a III. pilíř ve Finsku v podstatě neexistují. Díky vysokému náhradovému poměru veřejných penzí mají doplňkové penzijními programy pouze vedlejší úlohu.¹⁶⁸ Základem finského systému je od výdělku odvozená penze a základní penze.

Od výdělku odvozená penze se vypočítá z výdělků po celou dobu ekonomické aktivity. Věk odchodu je stanoven flexibilně. Občané ve věku 63 až 68 let mohou odejít do důchodu, pokud si to tak přejí. Zároveň si mohou odchod do důchodu odložit a za každý takovýto měsíc se penze zvyšuje o 0,4% až do 68. narozenin. Penze odvozené od výdělku jsou financovány příspěvky zaměstnanců a zaměstnavatelů. Průměrný měsíční příspěvek zaměstnavatele činí 16,8%. Zaměstnanci odvádí příspěvky podle svého věku. Do 53 let je příspěvek ve výši 4,1%, po dovršení věku 53 let se příspěvek zvyšuje na 5,2%. OSVČ odvádí do 53 let příspěvky ve výši 20,6% měsíčních výdělků, nad 53 let 21,7% výdělků. Financování penzí odvozených od výdělků je z jedné ¼ fondové a ¾ příspěvků jsou použity na výplatu stávajících penzí. I přes částečně fondové financování je systém od výdělku odvozených penzí dávkově definovaným typem. Správa penzí odvozených od výdělku je decentralizovaná a podílí se na ní v soukromém sektoru penzijní pojišťovny, podnikové penzijní fondy a odvětvové penzijní fondy.¹⁶⁹

---

¹⁶⁶ MERCER, Australian Centre for Financial Studies: *Melbourne Mercer Global Pension Index* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/](http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/)

¹⁶⁷ *Pensions at a Glance 2013: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries* [on-line]. Dostupné z [www: http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm](http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm)

¹⁶⁸ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – květen 2013*, str. 15

¹⁶⁹ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 13 - 15

Základní penze je určena pro ty, kteří nemají žádnou nebo velice nízkou od výdělku odvozenou penzi. Zajišťuje určitý minimální příjem pro všechny a je vyplácená od 65 let věku, pokud daná osoba žila ve Finsku minimálně 40 let po dosažení 16 let věku. Základní penze se snižuje s rostoucí penzí odvozenou od výdělku. Základní penze je financována příspěvky místní a centrální vlády a částečně příspěvky zaměstnavatelů. Zaměstnanci ani osoby samostatně výdělečně činné nic nepřispívají. Systém je zcela průběžně financovaný. Důchodci mohou také požádat o příspěvek na bydlení, který je primárně určen pro zvýšení životní úrovně osamělých důchodců a je testován na všechny druhy majetků a příjmů. Správa základního penzijního systému je vykonávána Sociální pojišťovnou (KELA), na kterou dohlíží Parlament.¹⁷⁰

Velký význam pro finský důchodový systém představuje reforma z roku 2005, která přinesla do systému mnoho změn. Došlo k prodloužení věku odchodu do důchodu u základní penze, k zavedení flexibilního věku odchodu do důchodu u penze odvozené od výdělku nebo k započítání výdělků za celý pracovní život. Další významnou změnou bylo, že se při výpočtu důchodů začala brát v úvahu prodlužující se střední délka života, protože dle zjištění OECD finská populace stárne rychleji než ostatní členské země.¹⁷¹ Reforma měla za cíl posílit vztah mezi příspěvkem a dávkou v reakci na rostoucí potřebu práce a zvyšování penzijních výdajů. Zásadním úkolem reformy bylo podpořit setrvání zaměstnanců na trhu práce.¹⁷² Cestu pro finskou důchodovou reformu z roku 2005 vytvořila vláda prostřednictvím Národního programu pro stárnoucí pracovníky (FINPAW), který byl zaměřen na pomoc a podporu při zaměstnávání starších pracovníků, jejichž pracovní schopnost s přibývajícím věkem klesá. Tuto problematiku řešil program dvěma způsoby. Za prvé byl vyvíjen tlak na podniky, aby vytvářely pro tyto zaměstnance vhodné pracovní prostředí. Za druhé se podniky měly zaměřit na to, aby pro pracovníky, kteří po celý život vykonávali fyzicky nebo psychicky náročnou práci, vytvořily méně náročné pracovní pozice a zároveň mohly i nadále těžit z jejich mnohaletých odborných zkušeností a dovedností.¹⁷³

---

¹⁷⁰ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 14 - 15

¹⁷¹ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – prosinec 2013*, str. 13

¹⁷² VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010*, str. 12

¹⁷³ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – září 2013*, str. 9

Ačkoliv změny provedené prostřednictvím reformy z roku 2005 byly pro finský důchodový systém podstatné a opatření vedly ke zpomalení růstu penzijních výdajů, nejsou tato opatření dostatečná k dosažení národních fiskálních cílů a cílů v oblasti odchodu do důchodu. Tato zjištění uvedl Penzijní panel¹⁷⁴ v roce 2013 ve své zprávě „Adjusting the Finnish Pension System to the Increase in Life Expectancy“. Zpráva se zamýšlí nad možnostmi dalšího vývoje finského důchodového systému a jednu z možných cest vidí ve flexibilním důchodovém systému, který by se přizpůsoboval pracovní historii a životní situaci jedinců. Přirozenou součástí systému by se tak stal flexibilní částečný důchod. Lidé by měli možnost kombinovat částečný pracovní úvazek s částečným důchodem, přičemž by se mohli do jisté míry sami rozhodnout, jaký velký podíl svého důchodu by chtěli použít na částečný důchod. Dále se zpráva zabývá finančními pobídkami, které zaměstnance motivují setrvat déle na trhu práce, ale také sociální spravedlností a lepším přizpůsobením důchodového systému starším lidem.¹⁷⁵

4.2.4 Komparace důchodových systémů vybraných zemí EU

Porovnání důchodových systémů ve vybraných zemích je velice problematické. Jak již bylo zmíněno na začátku práce, penzijní systémy jednotlivých zemí vycházejí z různých demografických, sociálních, hospodářských a kulturních souvislostí. Důchodové systémy, jež jsou úspěšné v jedné zemi, nemusí představovat optimální řešení pro další země. Každá země musí přizpůsobit parametry svého důchodového systému prostředí a podmínkám platným v daném státě. Nicméně některé prvky úspěšných důchodových systémů lze použít jako inspiraci při řešení systému důchodového zabezpečení občanů.

V této podkapitole budou shrnuty vybrané charakteristiky důchodových systémů zemí, jež byly analyzovány v předchozí části práce a budou srovnány s charakteristikami platnými pro Českou republiku. Tyto ukazatele jsou mezi jednotlivými zeměmi porovnány a okomentovány.

---

¹⁷⁴ Penzijní panel – pracovní skupina penzijních expertů jmenovaná odbory.

¹⁷⁵ VUPSV: *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – prosinec 2013*, str. 13 – 14

Tabulka č. 3 Vybrané demografické a ekonomické ukazatele srovnávaných zemí za rok 2013

	Dánsko	Nizozemí	Finsko	ČR
Podíl populace 65+ na ekonomicky aktivním obyvatelstvu	29,9 %	27,3%	30,9%	25,3%
Očekávaná délka života při narození	79,3 let	80,9 let	80,4 let	77,6 let
Podíl veřejných výdajů na penzi k HDP	6,1 %	5,1%	9,9%	8,3%
Průměrná penze jako % čisté průměrné mzdy	73,8 %	89,9 %	57,5 %	61 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle *Pensions at a Glance 2013: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries*. Dostupné z www: <http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm>

Tabulka č. 3 znázorňuje vybrané demografické a ekonomické charakteristiky srovnávaných zemí. Mezi demografické ukazatele ovlivňující výrazně nastavení důchodových systémů patří podíl obyvatel starších 65 let a očekávaná délka života. Tyto ukazatele jsou na sobě závislé. Lze vypočítat, že čím vyšší je očekávaná délka života, tím se v populaci zvyšuje počet osob v postproduktivním věku. Nejvyšší hodnoty v očekávané délce života dosahuje Nizozemí, největší zastoupení důchodců je ve Finsku. Česká republika v obou těchto ukazatelích v rámci srovnávaných zemí dosahuje nejnižších hodnot. Úroveň těchto hodnot souvisí s vyspělostí dané země, s úrovní poskytované zdravotní péče a rovněž vychází z historického kontextu vývoje daného státu. Česká republika byla až do roku 1989 pod sovětským vlivem, což se projevilo i na vývoji českého důchodového systému.

Dalším srovnávaným ukazatelem jsou veřejné výdaje na penze vyjádřené jako procento hrubého domácího produktu. Nejvyšší hodnoty tohoto ukazatele mezi srovnávanými zeměmi dosahuje Finsko, jehož důchodový systém je výhradně postavený na prvním pilíři, tudíž na veřejných penzích. Obdobná situace je i v České republice. Zde je sice od počátku roku 2013 zaveden druhý pilíř důchodového systému, ale vzhledem k tomu, že údaje jsou za rok 2013, za tuto krátkou dobu jeho působnosti nebyla ještě žádná penze z důchodového spoření vyplacena. Důchody jsou tudíž stále hrazeny ze státního důchodového pojištění. Nízkých hodnot tohoto podílu dosahují Nizozemí a Dánsko, což je způsobeno vysokým zastoupením zaměstnaneckých schémat v rámci jejich důchodových systémů.

Posledním srovnávaným ukazatelem v rámci tabulky č. 3 je průměrná penze jako procento čisté průměrné mzdy. Ze srovnávaných států nejvíce klesá životní úroveň po ukončení ekonomické aktivity obyvatelům Finska, druhou zemí je Česká republika. Naopak nejvyššího náhradového poměru dosahuje Nizozemí, jehož obyvatelé si svým odpovědným přístupem k zajištění na stáří v průběhu ekonomicky aktivního života vytváří dostatečné množství prostředků, jež jim umožní v důchodovém věku udržet si životní standart na téměř stejné úrovni jako během jejich aktivního života.

Tabulka č. 4 Pilířové uspořádání důchodových systémů srovnávaných zemí

	Dánsko	Nizozemí	Finsko	ČR
I. pilíř	Veřejné důchodové pojištění	Systém státní starobní penze	Veřejná penze	Důchodové pojištění
	Povinná zaměstnanecká schémata			
charakteristika	PAYG, DB / DC fondy	PAYG, DB	PAYG, DB, částečně fondové financování	PAYG, DB
účast	povinná	povinná	povinná	povinná
II. pilíř	Zaměstnanecké penzijní pojištění	Zaměstnanecké pojištění		Důchodové spoření
charakteristika	DC, fondy	DB, DC, fondy		DC, fondy
účast	povinná kromě státních zaměstnanců	dobrovolná		dobrovolná
III. pilíř	Soukromé penzijní spoření	Soukromé spoření		Doplňkové penzijní spoření
charakteristika	DB, DC fondy	DB, DC, fondy		DB, DC, fondy
účast	dobrovolná	dobrovolná		dobrovolná

Zdroj: Vlastní zpracování na základě výše zpracovaného textu¹⁷⁶

¹⁷⁶ II. a III. pilíř ve Finsku v podstatě neexistují, doplňkové penzijní spoření je pro finský důchodový systém zcela nevýznamné.

Tabulka č. 4 podává přehled o pilířovém uspořádání důchodových systémů srovnávaných zemí. Ve všech čtyřech analyzovaných důchodových systémech je v prvním pilíři účast povinná a první pilíř je financovaný průběžným způsobem s definovanou dávkou. V Dánsku je první pilíř z části financovaný z daní a z části fondovým způsobem s definovaným příspěvkem. Pouze Dánsko zahrnuje do prvního pilíře zaměstnanecká schémata. V ostatních zemích jsou z prvního pilíře poskytovány důchody z veřejných prostředků. Ve Finsku je i přes částečné fondové financování důchod z prvního pilíře dávkově definovaným typem. Druhý pilíř je ve všech zemích fondově financovaný a většinou se jedná o příspěvkově definovanou dávku. Povinná účast je v rámci sledovaných zemí pouze v Dánsku. Rozlišujeme zde zaměstnanecká penzijní schémata (Dánsko a Nizozemí) a důchodové spoření nebo-li opt-out systém (ČR). Největší podobnost napříč srovnávanými zeměmi lze nalézt v uspořádání třetího pilíře. Ve všech případech se jedná o dobrovolné aktivity občanů. Tento pilíř je financovaný fondovým způsobem s definovanou dávkou nebo příspěvkem. V rámci třetího pilíře se můžeme setkat s různými formami penzijního připojištění, životního pojištění nebo jinou formou soukromého spoření. V některých zemích se lze v rámci třetího pilíře setkat i se zaměstnaneckými schématy.

Tabulka č. 5 Další charakteristiky důchodových systémů vybraných zemí

		Dánsko	Nizozemí	Finsko	Česká republika
Doba pojištění		40 let trvalého pobytu, jinak krácení	50 let pojištění	40 let trvalého pobytu	30 let pojištění
Důchodový věk	Muži	65 let	65 let	65 let	62 let a 8 měsíců nebo 10 měsíců
	Ženy	65 let	65 let	65 let	57 let a 8 měsíců až 61 let a 8 měsíců*
Plánovaný důchodový věk	Muži	67 let (do r. 2027)	67 let (do r. 2025)	---	bez omezení
	Ženy	67 let (do r. 2027)	67 let (do r. 2025)	---	bez omezení

*závisí na počtu vychovaných dětí

Zdroj: Vlastní zpracování na základě výše zpracovaného textu

Tabulka č. 5 znázorňuje charakteristiky důchodového systému, které ve většině zemí patří k základním podmínkám přiznání starobního důchodu. Jedná se o dobu pojištění a důchodový věk. Doba pojištění je zde uvedena s platností pro rok 2014. Nejpřísnější podmínky jsou ohledně doby pojištění nastaveny pro občany Nizozemí, kdy minimální doba pojištění činí 50 let. Česká republika je v tomto směru ze všech zemí nejbenevolentnější. Třicet let pojištění je nejnižší hodnotou kritéria ze všech srovnávaných zemí a ani plánované navýšení na 35 let pojištění v roce 2019 na pořadí zemí nic nezmění. Další důležitou charakteristikou je věk odchodu do důchodu v členění na muže a ženy, který je zde uveden opět s platností pro rok 2014, ale i plánované navýšení kritéria v následujících letech. Ze srovnávaných zemí je Česká republika jedinou zemí, kde se rozlišuje důchodový věk pro muže a ženy a kde věk odchodu do důchodu u žen závisí na počtu vychovaných dětí. V současné době odchází do důchodu obyvatelé České republiky v rozmezí 57 let a 8 měsíců až 62 let a 10 měsíců. Dánové, Holanďané a Finové odcházejí do důchodu shodně v 65 letech. Všechny země kromě Finska plánují do budoucna navýšit důchodový věk. V Dánsku i Nizozemí by se měl důchodový věk navýšit na 67 let, a to v Nizozemí do roku 2025 a v Dánsku do roku 2027. Raritou je Česká republika, kde horní hranice plánovaného věku pro odchod do důchodu není stanovena a měla by se neustále navyšovat.

Rozhodnutí, který z výše uvedených důchodových systémů je nejlepší, je velice obtížné. Souhlasím s výzkumem Melbourne Mercer Global Pension Index s umístěním dánského a nizozemského důchodového systému na prvním a druhém místě v jejich hodnocení. Důchodové systémy obou zemí se vyznačují tvrdě nastavenými kritérii, co se týče doby pojištění a důchodového věku, zároveň ale vykazují vysoký náhradový poměr. Za úspěchem těchto systémů stojí dlouhá historická tradice jednotlivých složek penzijních systémů, ale také vysoká odpovědnost Dánů a Holanďanů při svém zabezpečování na stáří. Důkazem jejich stability je i relativně nízký podíl veřejných výdajů na penze k HDP.

5 VÝSLEDKY A DISKUZE

Reforma důchodového systému patří v České republice již po řadu let k hlavním politickým tématům. Vzhledem k tomu, že český důchodový systém byl téměř po celou dobu jeho existence založen výhradně na státních důchodových dávkách, je zřejmé, že s ohledem na současné demografické a ekonomické trendy, které se vyvíjí v jeho neprospěch, pokud nedojde k jeho modifikaci, stane se z dlouhodobého hlediska finančně neudržitelným. Důležitým ukazatelem pro posouzení finanční situace důchodového systému je vývoj zvláštního účtu důchodového pojištění, který v letech 2004 až 2008 vykazoval prostřednictvím zvýšení sazby pojistného na důchodové pojištění a ekonomické expanzi kladné přebytky. V roce 2008 činil tento přebytek téměř 2,6 mld. Kč.¹⁷⁷ Od roku 2009 je tento účet permanentně v mínusu a v roce 2013 činil jeho schodek více než 55 mld. Kč.¹⁷⁸ V průměru se schodek zvláštního účtu důchodového pojištění v letech 2009 až 2013 zvyšoval o dvanáct procent ročně.¹⁷⁹ Výdaje na důchody rostly od poloviny devadesátých let průměrně o pět procent ročně¹⁸⁰, a to nejen díky zvyšujícímu se počtu penzistů, ale i díky pravidelné valorizaci jejich penzí. Dle odhadů ministerstva práce a sociálních věcí ČR se stav důchodového účtu v krátkodobém horizontu let 2015 až 2017 nezlepší. Výdaje na důchody by měly v roce 2016 překročit hranici 400 mld. Kč.¹⁸¹ Kč. Důchodové příjmy by měly také růst, ovšem ne tolik, aby pokryly rostoucí výdaje. Do roku 2030 by měly příjmy důchodového účtu krýt přibližně 90% vyplácených důchodů, po roce 2030 začnou rychle klesat a v roce 2060 by měly stačit k pokrytí pouze 60% vyplácených důchodů.¹⁸² Češi stejně jako ostatní národy stárnou, zároveň se snižuje míra porodnosti, což vede ke změně struktury obyvatelstva. Tento jev je zvláště nebezpečný pro ty důchodové systémy, jejichž

---

¹⁷⁷ MPSV: *Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění 2014* [on-line]. str. 23. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/20304/PMZ_2014_final.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/20304/PMZ_2014_final.pdf)

¹⁷⁸ MPSV: *Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění 2014* [on-line]. str. 23. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/20304/PMZ_2014_final.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/20304/PMZ_2014_final.pdf)

¹⁷⁹ NKÚ: *Informace z kontrolní akce NKÚ č. 14/08. Prostředky státu v oblasti důchodového pojištění* [on-line]. str. 6. Dostupné z [www: http://www.nku.cz/assets/media/informace-14-08.pdf](http://www.nku.cz/assets/media/informace-14-08.pdf)

¹⁸⁰ NKÚ: *Informace z kontrolní akce NKÚ č. 14/08. Prostředky státu v oblasti důchodového pojištění* [on-line]. str. 6. Dostupné z [www: http://www.nku.cz/assets/media/informace-14-08.pdf](http://www.nku.cz/assets/media/informace-14-08.pdf)

¹⁸¹ Interní údaje MPSV poskytnuté tiskovým oddělením MPSV dne 26.9.2014.

¹⁸² IDEA.CERGE-EI.CZ: *Důchodový systém: Scénáře budoucího vývoje* [on-line]. str. 4. Dostupné z [www: http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_5_2013.pdf](http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_5_2013.pdf)

podstatou je první pilíř důchodového zabezpečení. Neustále se zvyšuje počet osob pobírajících důchodové dávky, který na druhé straně není vyvážen zvyšujícím se počtem přispěvatelů, naopak jejich počet klesá. Počet důchodců se postupně přibližuje k třem milionům, na druhé straně počet přispěvatelů již v roce 2013 klesl pod pět milionů. V roce 2013 připadalo 2,13 poplatníků důchodového pojištění na jednoho starobního důchodce a tento poměr se bude neustále zhoršovat.¹⁸³

Ke stabilizaci systému měla přispět první etapa důchodové reformy - tzv. „malá reforma“ v roce 2011, na jejímž základě došlo především k prodloužení věku odchodu do důchodu a zrychlení zvyšování důchodového věku. Tato reforma přinesla pouze parametrické změny. Velká systémová reforma českého důchodového systému vstoupila v platnost 1.1.2013. Jejím cílem mělo být snížení závislosti občanů na státních důchodových dávkách a přenesení části odpovědnosti za důchodové dávky do soukromé sféry. Původní český důchodový systém se z dvoupilířového stal třípilířový po vzoru řady zemí, kde je toto uspořádání penzijního systému úspěšné. V ČR však nově zavedený druhý pilíř v podobě důchodového spoření občany příliš nezaujal. Je třeba poukázat na to, že důchodové systémy jednotlivých zemí jsou specifické z hlediska svých demografických, historických a ekonomických aspektů. Do jisté míry se zde projevuje i mentalita občanů dané země. Dle mého názoru se na neúspěchu druhého pilíře největší měrou podílela dřívější špatná zkušenost českých občanů z dob privatizace a „tunelování“ investičních fondů a nedůvěra v nestabilní politické prostředí. Výsledkem je, že druhý pilíř bude existovat pouhé tři roky. Od roku 2016 by měla být opět zavedená pro všechny poplatníky důchodového pojištění jednotná sazba ve výši 6,5% vyměřovacího základu na důchodové pojištění. Díky tomu, že poplatníci si již nebudou moci vyvázat 3% ze státního povinného důchodového pojištění, mělo by v krátkodobém horizontu dojít k navýšení příjmů z pojistného na důchodové pojištění přibližně o 700 mil. Kč ročně.¹⁸⁴ V delším časovém období očekává Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, že tento dopad bude spíše neutrální. Ukončení druhého pilíře je důkazem toho, že pro český důchodový systém stále nebylo nalezeno optimální řešení, které by zajistilo jeho stabilitu a finanční udržitelnost v dlouhodobém horizontu.

---

¹⁸³ ČSSZ: Statistika - *Statistika počtu klientů* [on-line]. Dostupné z www: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/statistika-poctu-klientu/>

¹⁸⁴ Interní údaje MPSV poskytnuté tiskovým oddělením MPSV dne 26.9.2014.

5.1 Návrhy a doporučení pro důchodový systém České republiky

Návrhy a doporučení pro důchodové zabezpečení České republiky předkládané v této diplomové práci vychází z předpokladu, že od 1.1.2016 budou český důchodový systém tvořit opět pouze dva pilíře, a to první, povinné důchodové pojištění a třetí, doplňkové penzijní spoření. Práce vychází z předpokladu, že v dalších letech nebude přistoupeno k znovuzavedení druhého pilíře. Práce reflektuje aktuálně nastalou situaci a nabízí doporučení, která by měla přispět k funkčnosti dvoupilířového důchodového systému.

Na základě zjištěných poznatků jsem dospěla k názoru, že důchodový systém České republiky zatěžují dva hlavní nedostatky. Jako první problém vidím fakt, že reforma důchodů v ČR proběhla poměrně pozdě. Parametrické změny systému, které proběhly v rámci malé důchodové reformy, měly být uskutečněny podstatně dříve. Kritéria pro přiznání řádného i předčasného starobního důchodu byla v devadesátých letech velice benevolentní a lidé tak byli po řadu let zvyklí, že stát se o ně postará. Kdyby parametrické změny spojené se zvyšováním věku odchodu do důchodu a počtu let pojištění byly provedeny v nejbližších letech po rozpadu Československa, byly by současné podmínky pro další reformu více příznivé. Jako druhý zásadní problém bych označila nestabilní politické prostředí. Pokud občané nemají důvěru v politiky, nemohou mít ani důvěru k opatřením, která prosazují. Pokud se jedná o tak závažné změny, jako důchodová reforma je, nelze se divit, že se k těmto krokům občané staví odmítavě.

Koncensus politických stran a zvýšení důvěry v politiku

Mají-li být implementovaná opatření úspěšná, je nutné zvýšit důvěru lidí v politiku a politiky. Pokud mají lidé dlouhodobě vynakládat své úspory, potřebují mít pocit jistoty a stability investičního prostředí, což se jim v současné době nedostává. V současné době jsme pouze svědky toho, že co jedna vláda v jednom volebním období prosadí, druhá vláda v dalším volebním období zruší. Občané jsou pak nedůvěřiví k jakýmkoliv změnám. Politické spektrum by se tedy mělo snažit nalézt jednotný pohled na problematiku důchodového zabezpečení a společně se podílet na jeho dalším směřování.

Informovanost veřejnosti a účinnější propagace reformních kroků

V současné době jsou dle mého názoru lidé neustálými změnami v oblasti důchodového zabezpečení spíše zmateni, než aby byli dostatečně informováni. Nedokážou rozlišit pojmy jako důchodové spoření a penzijní připojištění nebo předčasný důchod a předdůchod. Pro některé jsou tyto pojmy totožné. Nedokážou zhodnotit své finanční a investiční možnosti. Toto vše je důsledkem finanční negramotnosti. Řešením je zavedení základů finanční gramotnosti na základních, středních a vysokých školách všech typů, aby i studenti technického nebo humanitního zaměření měli alespoň základní povědomí o finančních instrumentech, jejichž znalost budou potřebovat po celý život. Určitá forma finančního vzdělávání by měla pokračovat i v průběhu produktivního života, kdy personalisté nebo ekonomičtí pracovníci by zaměstnance proškolili alespoň ohledně nových změn v daňové oblasti nebo v oblasti sociálního a zdravotního zabezpečení. Pokud by byli v tomto směru lidé více vzděláni, byla by i menší pravděpodobnost, že se nechají zlákat nabídkami nepoctivých finančních poradců, jejichž cílem je jen vlastní prospěch a klientovi „vnutí“ to, co potřebují prodat, nikoliv co by bylo pro něj výhodné a přínosné. Z vlastní zkušenosti pracovníka finanční správy mohu jako příklad uvést, že finanční poradci s vidinou „čárek“ za prodané produkty, uzavírali smlouvy na důchodové spoření s lidmi, kteří měli nízké příjmy často na úrovni minimální mzdy, pro které tento produkt vůbec nebyl určen. Velice často se jednalo o občany se základním vzděláním, kteří ani nevěděli, co vlastně podepisují nebo si mysleli, že jde o úplně jiný produkt. Vůbec nebyli seznámeni s tím, jaké povinnosti pro ně uzavřením smlouvy plynou nebo že z důchodového spoření již nemohou vystoupit. Tyto informace se často dozvěděli až v okamžiku, kdy se finanční správa splnění těchto povinností začala domáhat. Tyto negativní zkušenosti s finančními poradci se netýkají pouze důchodového spoření, ale i jiných finančních produktů. Pozornost by se tedy měla zaměřit i na jejich přísnější nábor a zaškolování a následné udělování licencí. Pojišťovací a finanční společnosti by si měly uvědomit, že tito lidé vytváří pohled na ně a nespokojenost klientů se odrazí v jejich menším zájmu o jejich produkty.

Prorodinná politika

Dalším důležitým prvkem, o který se opírá důchodový systém, je rodina. Vzhledem k tomu, že první důchodový pilíř je postaven na mezigenerační solidaritě, kdy děti přispívají na důchody svých rodičů a prarodičů, je třeba si uvědomit, že investiční

příspěvek zde představují právě děti. Současný trend poklesu míry porodnosti však vede ke snižování počtu příspěvateľů do důchodového systému. Mělo by dojít k vytvoření takových opatření, která by motivovala občany k tomu, aby měli větší počet dětí. Dle mého názoru by se nemělo jednat o opatření v podobě zvyšování porodného nebo různých sociálních dávek, jejichž vyšší hodnota demotivuje občany od účasti na trhu práce. Naopak by tato opatření měla směřovat k podpoře pracujících rodičů, což je možné prostřednictvím daňové politiky. Čím vyšší bude počet poplatníků daně z příjmů fyzických osob, tím vyšší bude počet příspěvateľů pojistného na důchodové spoření. Opatření, které bych v této oblasti navrhla, je rovnoměrné zvýšení daňového zvýhodnění na vyživované děti. Nesouhlasím se současným odstupňovaným daňovým zvýhodněním na vyživované děti. Jak již krátká praxe roku 2015 ukázala, tento krok vede pouze ke zvýšení administrativní a časové náročnosti, jak ze strany zaměstnavatelů, tak i na straně správce daně, což je zcela v rozporu se základním principem finanční správy, že výběr daní by měl být jednoduchý a rychlý. Naopak bych rozšířila slevu na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení tzv. „školkovné“ i na školní družiny pro děti do 10 let, čímž by se zvýšila šance matek (otců) pracovat na plný pracovní úvazek.

Dalším významným problémem, který byl již zčásti nastíněn výše, je, jak skloubit pracovní kariéru s péčí o děti. Ženy se dnes již nespokojují s rolí matky a pečovatelky, ale chtějí stejně jako muži budovat svojí kariéru a pracovní postavení. Některé ženy by se rády i během rodičovské dovolené zapojily do pracovního procesu, ale nemají kam děti umístit. Prarodiče dětí jsou většinou ještě sami pracovně činní a předškolní zařízení se potýkají s nedostatkem míst pro děti tříleté, jejichž matky se již do práce vrátit musí. Na umístění mladších dětí jim většinou jejich kapacita již nestačí. Podpora státu by měla být zaměřena na vytváření a zjednodušení legislativních podmínek, které by usnadnily vznik nových předškolních zařízení a dětských skupin. I nadále by měla být podporována možnost zaměstnavatelů uplatnit si náklady na provoz vlastního předškolního zařízení nebo příspěvku na provoz zajišťovaného jinými subjekty pro děti zaměstnanců, aby byly zaměstnavatelé motivováni k zakládání firemních školek. Řada žen zažívá během rodičovské dovolené určitou frustraci z toho, že ztrácí své odborné znalosti a zkušenosti. Protože ani pro firmy není výhodné, že odchodem na mateřskou dovolenou ztrácí zkušené a zapracované pracovnice, řešením je rozšiřování počtu zkrácených pracovních úvazků

s flexibilní pracovní dobou nebo vykonávání práce z domova. Vláda by se proto při formulování rodinné politiky a politiky zaměstnanosti měla zaměřit na to, aby na tuto skutečnost zaměstnavatele upozornila a snažila se je přimět k vytváření většího počtu alternativních forem pracovních úvazků, a to prostřednictvím zjednodušení legislativy v této oblasti nebo prostřednictvím daňového zvýhodnění při zaměstnávání žen na rodičovské dovolené.

Úprava výpočtu věku odchodu do důchodu

V minulosti byl nízký důchodový věk v ČR kritizován ze strany Evropské komise a dalších institucí. V současné době není u nás věk odchodu do důchodu ničím omezen, dle současné úpravy by se mohl důchodový věk posouvat do nekonečna. S neustále se zvyšujícím důchodovým věkem se pojí otázka, zda budou občané schopni řádně vykonávat své zaměstnání. Ať již se jedná o fyzicky nebo psychicky náročná povolání. Na základě zjištěných poznatků bych doporučila opětovné zavedení hranice věku odchodu do důchodu. Jako kritérium pro určení této hranice bych navrhovala ukazatel naděje dožití mužů a žen z příslušné generace, pomocným ukazatelem by mohl být zdravotní stav obyvatelstva dané generace. Nastavení výše důchodového věku by mělo podléhat pravidelné kontrole na základě vývoje uvedených ukazatelů. Problémem současného nastavení důchodového věku je, že je konstruováno pro vzdálené časové horizonty a nereflektuje možné změny aktuálních tendencí.

Zvýšení atraktivity třetího pilíře

Dříve u nás oblíbená forma spoření ve třetím pilíři se transformací v roce 2013 na doplňkové penzijní spoření stala pro občany méně atraktivní. Příčinou mohou být masivní akce penzijních společností, které se během roku 2012 snažily získat, co nejvíce nových klientů k uzavření stávajícího penzijního připojištění se státním příspěvkem, přičemž jejich hlavním argumentem byla garance nezáporného výnosu a možnost částečné výplaty před dosažením důchodu. Lidé jsou proto vůči novému doplňkovému penzijnímu spoření skeptičtí a obávají se ztráty svých úspor. Kvůli nízkým odměnám za zprostředkování se zástupci penzijních společností příliš nesnaží přesvědčit potenciaální účastníky o rizicích a možných výnosech v novém spoření. Doplňkové penzijní spoření proto v současnosti nejvíce uzavírají lidé, jimž staré penzijní připojištění již skončilo, tzn. že většinou dosáhli věku 60 let a mohou si úspory z doplňkového spoření vyzvednout již po pěti letech

spoření. Třetí pilíř by měl být atraktivní především pro občany, kteří mají ještě většinu svého produktivního života před sebou. Možností by mohlo být, že by třetí pilíř obsahoval strategii, která by opět zaručovala garanci nezáporného výnosu. Další variantou by mohlo být, že by se účastníci nemuseli rozhodovat pro jednu investiční strategii, ale své peněžní prostředky by si mohli v určitém poměru rozdělit do více či méně rizikových investic a dle svého věku nebo majetkové situace by mohli rozložení svého portfolia měnit. Problémem současného třetího pilíře je, že má zatím krátkou historii a lidé mají obavy z toho, že nebude ziskový, resp. z toho že bude dosahovat záporného zhodnocení. Lidé potřebují nejprve získat důvěru v tento finanční instrument. Další varianta, která by mohla pomoci přilákat nové klienty, spočívá v tom, že lidé by nemuseli na konci spoření danit své výnosy za předpokladu, že by si zvolili výplatu důchodu po určité, předem stanovenou minimální dobu. Tímto krokem by se zmenšilo množství jednorázově vyplácených důchodů a dávky penzistů by se skládaly ze dvou složek, z důchodu z prvního a třetího pilíře.

Další alternativy zajištění na stáří

V dnešní době se lidé již nemohou zcela spoléhat na státní důchod, ale musí si v průběhu svého života vytvářet vlastní rezervy, které jim umožní v penzi zajistit jejich základní potřeby. Tuto skutečnost by si měli uvědomovat i velmi mladí občané a vložit svůj potenciál a nadání do vzdělání a neustálého prohlubování jejich profesní kvalifikace. Jednak si to žádá doba, která jde neustále dopředu a klade stále vyšší nároky na znalosti a vědomosti. Druhou stránkou je, že kvalifikovaná práce je lépe finančně ohodnocená a vytváří větší možnosti k tvorbě úspor. Další významný prostředek k zajištění na stáří představují investice do nemovitostí. Vlastní nemovitost snižuje riziko, že člověk nebude mít v důchodu prostředky na zaplacení nájmu. V penzi lidé již většinou nepotřebují tak velký byt nebo dům, který pořizovali pro potřeby rodiny. Pokud by náklady na tuto nemovitost začínaly být neúměrné k výši důchodu, řešením je tuto nemovitost prodat a pořídit si menší byt. Sníží se tím výdaje na domácnost a při výměně větší nemovitosti za menší byt penzistům měly zůstat další prostředky ke krytí každodenních výdajů. V případě vyšších úspor je vhodné investovat i do dalších nemovitostí, jež lze pronajímat a v případě potřeby je lze opět prodat, bez toho aniž by se člověk musel vzdát svého domova. Pokud se zamyslíme nad tím, co člověk sám může pro své klidné stáří udělat, je pořídit si rodinu a udržovat dobré rodinné vztahy. Protože členové vlastní rodiny jsou ti, kteří člověku

nezištně pomáhají. Není zde myšlena jen finanční výpomoc, ale pokud člověk ví, že není na všechno sám, dokáže lépe snášet všechny útrapy spojené se stářím.

6 ZÁVĚR

Optimální uspořádání důchodového systému prakticky neexistuje. Kdyby ano, většina zemí potýkající se s krizí v oblasti sociální politiky by toto řešení jistě přijala za své. Každý důchodový systém má své klady, které jsou na druhé straně vyváženy zápory, jež jsou ovlivňovány hospodářskou situací země, ale také demografickým a politickým vývojem. Jedním ze zásadních problémů, se kterým se důchodový systém ČR potýká, je stárnutí populace. Vzhledem k tomu, že starobní penze vyplácené ze státního důchodového pojištění představují 95% celkového příjmu důchodců a rozdíl mezi příjmy a výdaji důchodového pojištění činil na konci roku 2013 více než 55 mld. Kč, stává se systém z dlouhodobého hlediska neudržitelným. Důchodový systém České republiky je v současné době třípilířový. Vzhledem k politickým změnám v naší zemi se existence druhého pilíře očekává pouze tři roky. Místo toho, aby druhý pilíř českého důchodového systému byl zárukou adekvátních penzijních dávek ve stáří, naopak vnesl do oblasti důchodové politiky větší nejistotu. Není to tím, že by konstrukce třípilířového systému byla v českém prostředí nerealizovatelná, ale neschopností dosáhnout dohody napříč politickým spektrem o podobě a parametrech důchodového spoření. Za předpokladu, že by došlo k úpravě parametrů, které by jej zaattraktivněly, by důchodové spoření mohlo být rovnocennou složkou důchodového systému přispívající k zabezpečení ve stáří, tedy k naplnění jeho základního účelu.

Vlastní náměty:

Jako náhradu za II. důchodový pilíř navrhuji možnost systému spoření, založené na těchto principech:

- zrušení věkové limitace pro vstup osob starších 35 let,
- umožnění za určitých vymezených podmínek ze systému vystoupit nebo zavedení příspěvků od zaměstnavatele, které by pro ně byly daňově uznatelné. Řada lidí má obavy z toho, že se zvyšujícím se věkem odchodu do důchodu nebudou schopni až do penze vykonávat náročná zaměstnání. Pokud by druhý pilíř poskytl možnost čerpat část naspořených prostředků v dřívějším věku, než vznikne nárok na starobní důchod, a tím umožnil pracovat na kratší pracovní úvazek nebo vykonávat lehčí, ale méně finančně ohodnocenou práci, zájem o důchodové spoření by jistě vzrostl.

Klíč k provádění jakýchkoliv dalších reforem v budoucnosti dle mého názoru spočívá v:

- nalezení větší politické jednotnosti a ve zvýšení důvěry v českou politickou scénu,
- v poskytování pravdivých a úplných informací občanům, které by se odrazily ve výkonnosti ekonomiky a tím i lepší možnosti občanů zajistit se na stáří. V současné době zde chybí ochota politických stran dosáhnout jakékoliv shody. Je potřeba zvýšit důvěru lidí v rozhodnutí vlády.

Z hlediska demografického vývoje je potřeba zvýšit míru porodnosti. Doporučila bych proto:

- zaměřit pozornost na oblast daňové politiky a prostřednictvím jednotného daňového zvýhodnění na vyživované děti a rozšíření daňové slevy za umístění dítěte nejen v předškolním zařízení, ale i ve školních družinách pro děti do 10 let, bych podpořila pracující rodiče.
- Motivace k rodičovství by měla být zaměřena na podporu zaměstnávání matek (příp. otců) na částečný pracovní úvazek, na možnosti pracovat z domova a na vytvoření dostatečného počtu míst v předškolních zařízeních.

Další doporučení se týká úpravy věku odchodu do důchodu. Současná úprava důchodového věku je stanovena tak, že není ničím omezen. Dnes narozené děti by mohly odcházet do důchodu cca v 75 letech. Je otázkou, jestli by občané v tomto věku dokázali zvládat fyzicky nebo psychicky náročná povolání.

- Věk odchodu do důchodu by měl být upraven na základě ukazatele naděje dožití mužů a žen z příslušné generace a nastavení jeho výše by mělo být pravidelně revidováno.

V situaci, kdy český důchodový systém se bude opět skládat pouze ze dvou pilířů, by mělo dojít k zatraktivnění doplňkového penzijního spoření. I přes to, že tento produkt v podobě penzijního připojištění se státním příspěvkem nebo doplňkového penzijního spoření využívá více než 5 milionů obyvatel, nepředstavuje požadované zlepšení životní úrovně důchodců vzhledem k nízkým měsíčním úložkám účastníků.

- Prostředkem k dosažení by mohlo být zavedení možnosti rozdělit své portfolio do více investičních strategií a zavedení jedné investiční strategie s garancí nezáporného výnosu.
- Zájem potencionálních účastníků by mohla zvýšit i možnost nezdanění výnosů z třetího pilíře na konci spoření, pokud by se rozhodli pro výplatu důchodů po určitou minimální dobu místo jednorázové výplaty. Je potřeba předejít tomu, aby český důchodce byl závislý pouze na státním důchodu, ale aby si sám vytvářel další zdroj svých příjmů ve stáří. Je potřeba překonat stigma, že třetí pilíř byl výhodný pouze v podobě penzijního připojištění se státním příspěvkem.

Posledním, ale neméně důležitým doporučením je zvyšování povědomí občanů o důležitosti vlastních úspor k zajištění se na stáří.

- Zavedení povinného předmětu základy finanční gramotnosti již na základních školách by mělo být naprostou samozřejmostí. Vzdělávání v této oblasti by mělo dále pokračovat nejen na středních a vysokých školách, ale prakticky po celý život. Nejjednodušším řešením by mohlo být vytvoření krátkých televizních spotů umístěných například před vysíláním zpravodajských relací nebo odkazů na internetových stránkách, které by vysvětlovaly základní finanční instituty a zaměřovaly se na různé aspekty z finanční oblasti, se kterými se lidé v průběhu svého života mohou setkat, např. termíny z oblasti aktivní a pasivní bankovní politiky, životního pojištění, insolvence, exekucí a samozřejmě i z problematiky sociálního zabezpečení a zabezpečení na stáří.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BEZDĚK, Vladimír. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy) I. a II. díl.* Praha: ČNB, 2000. 125 s.
- GREGOROVÁ, Zdeňka. *Důchodové systémy.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 212 s. ISBN 80-210-2003-2.
- KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika.* 5. přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 554 s. ISBN 978-80-7357-2761-1.
- MUSILOVÁ, Zdeňka, ŠLAPÁK Milan, HOLUB Martin. *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarska a USA.* 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2011. 96 s. ISBN 978-80-7416-087-5
- RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice: přehledný a srozumitelný popis I., II. a III. pilíře, srovnání výhod a nevýhod jednotlivých pilířů, kolik zaplatíte a kolik dostanete.* 1. vyd. Olomouc: Anag, 2013. 115 s., ISBN 978-80-7263-821-5.
- ŠULC, Jaroslav. *Alternativy reformy penzijního systému v České republice.* 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005. 93 s. ISBN 8086754340.

Oficiální dokument

- Česko. *Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2010 ve věci návrhu na zrušení § 15 zákona č. 155/1991 sb., o důchodovém pojištění.* Sbírka zákonů. Praha: Tiskárna ministerstva vnitra, p.o., 2010, ISSN 1211-1244

- Česko. *Usnesení vlády České republiky ze dne 12. listopadu 2014 č. 917 k návrhu způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře)*
- Česko. Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 296/2013 Sb. ze dne 19.9.2013 o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2012, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2012, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2014 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2014 a o zvýšení důchodů v roce 2014
- Česko. Zákon č. 582/1991 Sb. ze dne 17.12.1991 o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
- Česko. Zákon č. 42/1994 Sb. ze dne 21.3.1994 o penzijním připojištění se státním příspěvkem
- Česko. Zákon č. 155/1995 Sb. ze dne 30.6.1995 o důchodovém pojištění
- Česko. Zákon č. 280/2009 Sb. ze dne 3.9.2009, daňový řád
- Česko. Zákon č. 426/2011 Sb. ze dne 28.12.2011 o důchodovém spoření
- Česko. Zákon č. 427/2011 Sb. ze dne 28.12.2011 o doplňkovém penzijním spoření
- Česko. Zákon č. 397/2012 Sb. ze dne 28.12.2011 o pojistném na důchodové spoření

Výzkumné práce

- SHNEIDER, Ondřej. *Penzijní dluh: Břímě mladých. Studie institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu* [on-line]. 1. vyd. Praha: Národohospodářský ústav AV ČR, v.v.i. 2011. 20 str. Dostupné z www: http://idea.cerge-ei.cz/documents/Studie_2011_02_Penze.pdf

- SHNEIDER, Ondřej. ŠATAVA, Jiří. *Důchodový systém: Scénáře budoucího vývoje* [on-line]. IDEA CERGE EI, 2013. 25 str. Dostupné z www: http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_5_2013.pdf
- MUSILOVÁ, Zdeňka. ŠLAPÁK, Milan. HOLUB, Martin. *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA* [on-line]. Praha. VÚPSV, v.v.i., 2011. 95 str. Dostupné z www: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_333.pdf
- *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa – červen 2010* [on-line]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., Oddělení knihovnicko-informačních služeb. 2010. 111 str. Dostupné z www: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf
- *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa. Projekt. Monitoring změn v zahraničních důchodových systémech – květen 2013* [on-line]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., Oddělení knihovnicko-informačních služeb. 2013. 92 str. Dostupné z www: <http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchody-2013-kveten.pdf>
- *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa. Projekt. Monitoring změn v zahraničních důchodových systémech – září 2013* [on-line]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., Oddělení knihovnicko-informačních služeb. 2013. 40 str. Dostupné z www: <http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchod-reformy-2013-09.pdf>
- *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa. Projekt. Monitoring změn v zahraničních důchodových systémech – prosinec 2013* [on-line]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., Oddělení knihovnicko-informačních služeb. 2013. 44 str. Dostupné z www: http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchodove_reformy-2013-12.pdf

Internetové zdroje

- *Co je vlastně reforma? Proč je potřeba?* [on-line]. Asociace penzijních společností ČR [cit. 2014-08-20]. Dostupné z www: <http://www.starnesmysli.cz/otazky-a-odpovedi/co-je-vlastne-reforma-proc-je-potreba-20/>
- *Čechů ubude a zestárnou* [on-line]. Český statistický úřad [cit. 2014-09-27]. Dostupné z www: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/cechu_ubyde_a_zestarnou_20130723
- *Česko v roce 2101: Obyvatel bude o tři miliony méně. Průměrný věk stoupne na 50 let.* [on-line]. IHNET.CZ [cit. 2014-09-27]. Dostupné z www: <http://zpravy.ihned.cz/c1-60299900-cesko-v-roce-2101-obyvatel-bude-o-tri-miliony-mene-prumerny-vek-stoupne-na-50-let>
- *Český důchodový systém v kontextu EU* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2014-08-12]. Dostupné z www: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>
- *Češi důchodové reformě nevěří, v Nizozemsku funguje skvěle* [on-line]. IDNES. CZ [cit. 2014-10-28]. Dostupné z www: http://finance.idnes.cz/duchody-u-nas-a-ve-svete-0vu-/penze.aspx?c=A130614_120317_penze_zuk
- *DOKUMENT: Text koaliční smlouvy* [on-line]. IDNES.CZ [ci. 204-12-03]. Dostupné z www: http://zpravy.idnes.cz/text-koalicni-smlouvy-06h-/domaci.aspx?c=A131213_100441_domaci_hv
- *Důchodové pojištění* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2014-08-15]. Dostupné z www: <http://www.mpsv.cz/cs/618>

- *Hýčkejte si své děti* [on-line]. ZLATAKORUNA.INFO [cit. 2014-10-28]. Dostupné z www: <http://www.zlatakoruna.info/zpravy/penzijni-pripojisti/hyckejte-si-sve-deti>
- *Informace z kontrolní akce NKÚ č. 14/08. Prostředky státu v oblasti důchodového pojištění* [on-line]. Nejvyšší kontrolní úřad [cit. 2015-02-24]. Dostupné z www: <http://www.nku.cz/assets/media/informace-14-08.pdf>
- *Komise k důchodové reformě se sešla na první schůzi* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2014-12-03]. Dostupné z www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17976/TZ_130514f.pdf
- *Které důchodové systémy jsou nejlepší* [on-line]. INVESTUJEME.CZ [cit. 2014-10-26]. Dostupné z www: <http://www.investujeme.cz/ktere-duchodove-systemy-jsou-nejlepsi/>
- *Kulatý stůl: Stárnutí obyvatelstva ČR* [on-line]. Český statistický úřad [cit. 2014-09-26]. Dostupné z www: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulaty_stul:starnuti_obyvatel_ceske_republiky_prezentace20120131
- *Mandát Odborné komise pro důchodovou reformu* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2014-12-03]. Dostupné z www: http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Mandat_Odborne_komsie_pro_duchodovou_reformu.pdf
- *Manuál k důchodové reformě* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2014-08-11]. Dostupné z www: http://www.starnesmysli.cz/dokumenty/Duch_ref_fi2.pdf
- *Melbourne Mercer Global Pension Index*. MERCER, Australian Centre for Financial Studies. [cit. 2014-10-24]. Dostupné z www: <http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/>

- *Naděje dožití a průměrný věk – Metodika* [on-line]. Český statistický úřad [cit. 2014-09-26]. Dostupné z www: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nadeje_doziti_a_prumerny_vek
- *Naděje dožití při narození* [on-line]. Eurostat [cit. 2014-09-26]. Dostupné z www: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tps00025&language=en>
- *Náhradní doba pojištění* [on-line]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2014-08-15]. Dostupné z www: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/nahradni-doba-pojisteni.htm>
- *Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře)* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2014-12-03] Dostupné z www: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsobu-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>
- *Nečastější dotazy OSVČ* [on-line]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2014-08-19]. Dostupné z www: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/nejcastejsi-dotazy/nejcastejsi-dotazy-osvc.htm#28>
- *Nejčastější dotazy důchodového pojištění* [on-line]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2014-08-19]. Dostupné z www: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/nejcastejsi-dotazy/nejcastejsi-dotazy-duchodove-pojisteni.htm>
- *Nečasův druhý pilíř penzí skončí. Komise popsala, jak přesně* [on-line]. Aktuálně.cz [cit. 2014-09-28]. Dostupné z www: <http://zpravy.aktualne.cz/finance/druhy-pilir-duchodova-reforma-penze-konec-komise/r~0bf0231818ac11e495a30025900fea04/>
- *Obyvatelstvo – vybrané ukazatele* [on-line]. Český statistický úřad [cit. 2014-09-26]. Dostupné z www: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null>

- *O ČSSZ: Tiskové zprávy* [on-line]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2014-09-17]. Dostupné z www: http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/25_04_2012_pocty_duchodu_duchodcu_a_poplatniku_pojistneho_za_1_ctvrt_leti_2012.htm
- *Pension Funds Online. Country profiles* [on-line]. PENSIONFUNDSONLINE.CO.UK [cit. 2014-10-26] Dostupné z www: <http://www.pensionfundsonline.co.uk/content/country-profiles/the-netherlands/96>
- *Pensions at a Glance 2013: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries.* [on-line]. OECD [cit. 2014-08-05]. Dostupné z www: <http://www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm>
- *Penzijní služby a systémy* [on-line]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 2014-08-18]. Dostupné z www: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/penzijni-sluzby-a-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>
- *Počty důchodů, důchodců a poplatníků pojistného za 1. čtvrtletí 2012* [on-line]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2014-09-29]. Dostupné z www: http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/25_04_2012_pocty_duchodu_duchodcu_a_poplatniku_pojistneho_za_1_ctvrt_leti_2012.htm
- *Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění 2012* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2014-08-02]. Dostupné z www: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf>
- *Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění 2014* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2015-02-24]. Dostupné z www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/20304/PMZ_2014_final.pdf

- *Projekce obyvatelstva* [on-line]. Český statistický úřad [cit. 2014-09-27]. Dostupné z www: http://www.czso.cz/animgraf/projekce_1950_2101/index.htm
- *Redukční hranice – vyměřovací základ* [on-line]. Duchody-duchodci.cz [cit. 2014-08-14]. Dostupné z www: <http://www.duchody-duchodci.cz/osobni-vymerovaci-zaklad.php>
- *Spoléhat na státní důchod? Čísla říkají ne* [on-line]. Investujeme.cz [cit. 2014-08-14]. Dostupné z www: <http://www.investujeme.cz/spolehat-se-na-statni-duchod-cisla-rikaji-ne/>
- *Stárneš, myslí!* [on-line]. Asociace penzijních společností ČR [cit. 2014-08-20]. Dostupné z www: <http://www.starnesmysli.cz/otazky-a-odpovedi/penzijni-spolecnosti-30/>
- *Starobní důchody* [on-line]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2014-08-15]. Dostupné z www: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>
- *Statistics: Population and social conditions* [on-line]. Eurostat [cit. 2014-09-22]. Dostupné z www: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tps00025&language=en>
- *Statistics: Proportion of population aged 65 and over* [on-line]. Eurostat [cit. 2014-09-22]. Dostupné z www: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde511&plugin=1>
- *Statistiky – Statistika počtu klientů* [on-line]. Český statistický úřad [cit. 2014-09-29]. Dostupné z www: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/statistika-poctu-klientu/>

- *Tři pilíře důchodového systému* [on-line]. Finance.cz. [cit. 2014-07-27]. Dostupné z www: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/duchodove-systemy/tri-pilire-duchodoveho-systemu/>
- *Veřejná databáze: Obyvatelstvo – vybrané ukazatele* [on-line]. Český statistický úřad. [cit. 2014-09-26]. Dostupné z www: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null>
- WILLMORE, L.: *Three Pillars of Pensions? A Proposal to End Mandatory Contributions* [on-line]. DESA Discussion Paper Series. [cit. 2014-07-25]. Dostupné z www: <http://www.un.org/esa/esa00dp13.pdf>
- *Zaměstnavatel a II. pilíř alias důchodové spoření* [on-line]. Duchodovareforma.cz [cit. 2014-08-20]. Dostupné z www: <http://www.duchodovareforma.cz/clanky-tydne/zamestnavatel-a-ii-pilir-alias-duchodove-sporeni/>
- *Zápis z jednání 1. pracovního týmu Odborné komise pro důchodovou reformu (OK)* [on-line]. Duchodova-komise.cz [cit. 2014-09-16]. Dostupné z www: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Z%C3%A1pis-PT1-140731.pdf>
- *Zápisy z jednání.* [on-line]. Duchodova-komise.cz [cit. 2014-09-16]. Dostupné z www: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=57
- *Závěrečná zpráva PES* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2014-08-11]. Dostupné z www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8896/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cisto_pis.pdf
- *Závěrečná zpráva. Výkonný tým* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2014-08-11]. Dostupné z www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf
- *Zbytečná fondová kopřivka* [on-line]. EURO.E15.CZ [cit. 2014-10-25]. Dostupné z www: <http://euro.e15.cz/archiv/zbytecna-fondova-koprivka-998721>

- *Zelená kniha o důchodech* [on-line]. Europa.eu. [cit 2014-08-02]. Dostupné z www: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-302_cs.pdf

Ostatní zdroje

- BULLA, Miroslav. *Nový třípilířový důchodový systém*. Účetnictví, daně a právo v zemědělství. Wolters Kluwer. ASPI ID: LIT44849CZ. Článek ze dne 12.6.2012
- DĚRGEL, Martin. *Důchodové spoření*. Daně a právo v praxi. Wolters Kluwer. ASPI ID: LIT44226CZ. Článek ze dne 23.4.2013
- KREBS, Vojtěch. *Důchodové pojištění. Vývoj a perspektivy důchodového pojištění*. Sociální politika. ASPI ID: LIT 28798CZ. Článek ze dne 1.8.2007

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ

Tabulka č. 1 Porovnání výše důchodu vůči čisté mzdě zaměstnance.....	19
Tabulka č. 2 Srovnání výše státního příspěvku (v Kč).....	35
Tabulka č. 3 Vybrané demografické a ekonomické ukazatele srovnávaných zemí za rok 2013	61
Tabulka č. 4 Pilířové uspořádání důchodových systémů srovnávaných zemí.....	62
Tabulka č. 5 Další charakteristiky důchodových systémů vybraných zemí	63
Graf č. 1 Naděje dožití při narození v ČR	39
Graf č. 2 Naděje dožití při narození ve vybraných zemích EU	40
Graf č. 3 Počet živě narozených dětí v ČR (projekce do roku 2100)	41
Graf č. 4 Projektovaný vývoj indexu závislosti starých ve vybraných zemích EU.....	43
Graf č. 5 Hospodaření systému důchodového pojištění v letech 1996 -2013.....	44
Graf č. 6 Přehled počtu důchodců a poplatníků pojistného na důchodové pojištění v letech 2007 až 2013	45
Graf č. 7 Počet poplatníků důchodového pojištění připadající na jednoho důchodce v letech 2007 až 2013	46
Graf č. 8 Odhadované příjmy a výdaje důchodového účtu ČR na roky 2015 až 2017.....	48
Graf č. 9 Odhadovaný počet důchodců na roky 2015 až 2017	48
Graf č. 10 Poměr roční výše vyplácených důchodů k ročním odvodům na povinné důchodové pojištění	49
Obrázek č. 1 Pilíře českého důchodového systému od 1.1.2013.....	18
Obrázek č. 2 Odvody pojistného v případě účasti pouze v I. pilíři.....	20
Obrázek č. 3 Odvody pojistného v případě účasti v I. i II. pilíři	21
Obrázek č. 4 Postup stanovení starobního důchodu	22
Obrázek č. 5 Transformované penzijní fondy a penzijní společnosti po 1.1.2013.....	33
Obrázek č. 6 Projekce věkové struktury obyvatelstva v roce 1950 a 2100	42

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Přehled čistých náhradových poměrů v jednotlivých zemích OECD v roce 2013	88
Příloha č. 2 Systém tvorby redukčních hranic v období před 30.9.2011 až do konce roku 2015	89
Příloha č. 3 Potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod	90
Příloha č. 4 Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977	91
Příloha č. 5 Srovnání důchodových systémů dle Melbourne Mercer Pension Index v roce 2014	93

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Přehled čistých náhradových poměrů v jednotlivých zemích OECD v roce 2013

Země	Výše důchodu (v % z průměrné mzdy)			Země	Výše důchodu (v % z průměrné mzdy)		
	0,5	1	1,5		0,5	1	1,5
Austrálie	100,5	67,7	54,3	Norsko	91,1	62,8	51,3
Rakousko	91,2	90,2	86,2	Polsko	61,3	59,5	59,1
Belgie	80,7	62,1	44,6	Portugalsko	77,7	67,8	68,4
Kanada	90,7	58,6	40,8	Slovenská republika	88,1	85,4	84,7
Chile	62,5	51,8	47,7	Slovinsko	80,8	59,0	57,0
Česká republika	99,1	64,7	51,6	Španělsko	79,5	80,1	79,8
Dánsko	117,5	77,4	67,4	Švédsko	68,8	55,3	72,9
Estonsko	79,7	62,4	55,5	Švýcarsko	78,4	74,7	49,1
Finsko	71,3	62,8	63,2	Turecko	103,9	93,6	97,2
Francie	75,9	71,4	60,9	Velká Británie	67,2	41,8	30,5
Německo	55,2	57,1	56,1	USA	58,7	47,3	42,9
Řecko	92,5	70,5	65,0	OECD 34	81,7	65,8	59,7
Maďarsko	94,4	95,2	96,1				
Island	93,3	75,7	73,3	Další významné ekonomiky			
Irsko	75,5	44,8	34,6	Argentina	134,6	105,6	98,4
Izrael	108,5	83,2	59,1	Brazílie	60,2	63,5	70,3
Itálie	83,9	81,5	83,3	Čína	106,4	84,7	78,2
Japonsko	54,3	40,8	35,7	Indie	85,9	64,1	58,2
Korea	64,8	45,2	34,2	Indonésie	14,4	14,4	14,5
Lucembursko	87,1	69,4	66,8	Rusko	83,2	69,1	64,5
Mexiko	56,2	31,5	31,3	Saudská Arábie	109,9	109,9	109,9
Nizozemí	104,8	101,1	97,2	Jižní Afrika	19,7	10,7	7,5
Nový Zéland	81,7	43,2	30,6	EU 27	81,6	70,6	65,6

Zdroj: OECD Pension models. OECD (2013), Pensions at a Glance 2013: Retirement-Income Systems in OECD and G20 Countries. Dostupné z: www.oecd.org/pensions/pensionsataglance.htm

0,5 - občané pobírají v produktivním věku 1/2 průměrné mzdy

1 - občané pobírají v produktivním věku průměrnou mzdu

1,5 – občané pobírají v produktivním věku 1,5 násobek průměrné mzdy

Příloha č. 2 Systém tvorby redukčních hranic v období před 30.9.2011 až do konce roku 2015

	2011 před 30.9.	2011 po 29.9	2012	2013	2014	2015
Zápočet do 1. RH	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Zápočet nad 1. RH do 2. RH	30 %	29 %	28 %	27 %	26 %	26 %
Zápočet nad 2. RH do 3. RH	10 %	13 %	16 %	19 %	22 %	0 %
Zápočet nad 3. RH	10 %	10 %	8 %	6 %	3 %	0 %
1. RH v % prům. mzdy		44 %	44 %	44 %	44 %	44 %
2. RH v % prům. mzdy		116 %	116 %	116 %	116 %	400 %
3. RH v % prům. mzdy		400 %	400 %	400 %	400 %	
1. RH v Kč	11.000	10.886				
2. RH v Kč	28.200	28.699				
3. RH v Kč		98.960				

(RH – znamená redukční hranice)

Zdroj: Důchody po malé důchodové reformě. M. Štefko, V. Voříšek. ASPI

Příloha č. 3 Potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod

Důchodový věk dosažen	Potřebná doba pojištění
Před rokem 2010	25 let
v roce 2010	26 let
v roce 2011	27 let
v roce 2012	28 let
v roce 2013	29 let
v roce 2014	30 let
v roce 2015	31 let
v roce 2016	32 let
v roce 2017	33 let
v roce 2018	34 let
v roce 2019	35 let

Zdroj: Důchodové pojištění. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z www:

<http://www.mpsv.cz/cs/618>

Příloha č. 4 Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m

1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

Vysvětlivky: „r“ znamená rok; „m“ znamená kalendářní měsíc“.

Zdroj: Příloha k zákonu č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Příloha č. 5 Srovnání důchodových systémů dle Melbourne Mercer Pension Index v roce 2014

Country	Overall Index Value	Sub-Index Values		
		Adequacy	Sustainability	Integrity
Australia	79.9	81.2	73.0	87.8
Austria	52.8	67.5	18.9	76.6
Brazil	52.4	61.8	26.2	74.2
Canada	69.1	75.0	58.6	74.3
Chile	68.2	57.3	68.7	85.0
China	49.0	62.5	33.0	49.9
Denmark	82.4	77.5	86.5	84.5
Finland	74.3	72.2	64.7	91.1
France	57.5	76.4	37.7	54.9
Germany	62.2	75.8	37.6	75.0
India	43.5	37.1	40.6	57.7
Indonesia	45.3	37.5	37.8	68.3
Ireland	62.2	77.6	36.0	74.1
Italy	49.6	68.1	13.4	70.7
Japan	44.4	48.0	28.5	60.9
Korea (South)	43.6	42.6	42.5	46.7
Mexico	49.4	49.9	53.1	43.5
Netherlands	79.2	75.3	76.3	89.4
Poland	56.4	61.7	41.4	68.9
Singapore	65.9	56.4	68.5	77.4
South Africa	54.0	48.3	44.6	76.3
Sweden	73.4	67.2	74.7	81.6
Switzerland	73.9	71.9	69.7	83.1
UK	67.6	69.8	52.4	85.4
USA	57.9	55.2	58.5	61.2
Average	60.6	63.0	49.7	71.9

Zdroj: *Melbourne Mercer Global Pension Index*. MERCER, Australian Centre for Financial Studies. [cit. 2014-10-24]. Dostupné z www: <http://www.globalpensionindex.com/overall-index-results/>